

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΞΗ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14-115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΜΑΪΟΥ 1991

ΑΡΙΘ. 8

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΙΣ ΤΟΥ ΓΕΓΟΝΟΤΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ*

Πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἱστορικῆς προσεγγίσεως τοῦ γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου σχετίζονται καὶ τὰ ἑξῆς σημεία:

4) Ὁ κενὸς τάφος τοῦ Κυρίου ἀποκτᾶ ἰδιαίτερη σημασία ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ μαθητὲς εἶδαν τὸν Ἀναστάντα Ἰησοῦν. Στὴν Καινὴ Διαθήκῃ ἀναφέρονται ἀρκετὲς ἐμφανίσεις τοῦ Ἀναστάντος. Ὁ Κύριος ἐμφανίσθηκε στὴ Μαγδαληνὴ Μαρία (Μάρκ. ιστ', 9· Ἰωάν. κ', 11-18)· στὶς μυροφόρες γυναῖκες (Ματθ. κη', 9-10)· στὸν Σίμωνα Πέτρο (Λουκ. κδ', 34· Α' Κορ. ιε', 5)· στοὺς δύο μαθητὲς, πού πορεύονταν πρὸς Ἐμμαοὺς (Μάρκ. ιστ', 12-13· Λουκ. κδ', 13-15)· στοὺς δέκα Ἀποστόλους, ὅταν ἀπουσίαζεν ὁ Θωμᾶς (Ἰω. κ', 26-29)· στοὺς ἑπτὰ Ἀποστόλους κοντὰ στὴ λίμνη τῆς Τιβεριάδος (Ἰωάν. κα', 1-3)· στοὺς ἕνδεκα στὸ ὄρος τῆς Γαλιλαίας, «οὐ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς» (Ματθ. κη', 16)· στὸν εὐρύτερο κύκλο τῶν πεντακοσίων ἀδελφῶν (Α' Κορ. ιε', 6)· σὲ ὅλους τοὺς Ἀποστόλους στὴ Βηθανία γιὰ τελευταία φορὰ κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναλήψεως (Μάρκ. ιστ', 19-20· Λουκ. κδ', 50· Πράξ. α', 6-11)· στὸν ἀδελφὸθεο Ἰάκωβο (Α' Κορ. ιε', 7) καὶ ἀργότερα στὸν Ἀπ. Παῦλο (Πράξ. θ', 3-9· κβ', 6-11· κστ', 12-16 καὶ Α' Κορ. ιε', 8)¹³. Οἱ Χριστοφάνειες αὐτὲς συνδέονται μὲ ποικιλία περιστατικῶν. Ὁ Ἰησοῦς παρουσιάζεται εἴτε στὸν κῆπο, εἴτε στὴν ὁδὸ, εἴτε στὸ ὑπερῶο τῆς Ἱερου-

σαλήμ, εἴτε κοντὰ στὴ θάλασσα τῆς Γαλιλαίας, εἴτε πάνω στὸ ὄρος. Ποτὲ δὲν ἐμφανίζεται κατὰ τὴ νύκτα, ἀλλὰ πάντοτε ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας¹⁴. Ὁ Ἰησοῦς «δὲν ἐμφανίζεται διὰ μίαν φευγαλέαν στιγμὴν, ὅπως ἀκαριαία καὶ ἴνδαλμα διάττειν»¹⁵, οὔτε μένει σὲ ἀπόστασι ἀπὸ τοὺς μαθητὲς Του, ἀλλὰ ἔρχεται ἀνάμεσά τους. Παραμένει κοντὰ τους ἐπὶ πολλὴν ὥρα. Συνομιλεῖ καὶ περιπατεῖ μαζί τους. Ἐρωτᾶται καὶ δίδει ἀπαντήσεις, παραγγελίες καὶ ἐντολές. Συντρώγει καὶ δέχεται νὰ ψηλαφηθῆ. Τίποτε φαντασμαγορικὸ καὶ «ἐξωτικόν» δὲν ὑπάρχει στὶς Χριστοφάνειες αὐτὲς. Οἱ μαθητὲς δὲν βλέπουν ἐκθαμβωτικὸ φῶς, οὔτε βρίσκονται σὲ κατὰστασι «ἐκστάσεως». Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐμφανίζεται ὡς ἀβεβαία σκιά στὸ σκοτάδι, οὔτε ὡς φευγαλέα φωτεινὴ ἐμφάνισις ἢ ὡς αἰθερία μορφή, πού αἰωρεῖται στὸν ἀέρα μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς. Δὲν παρουσιάζεται μὲ σῶμα φανταστικόν, ἀτμῶδες, πού δὲν ἐπιδέχεται ψηλάφισι¹⁶.

5) Ὅτι οἱ ἐμφανίσεις τοῦ Ἀναστάντος ἦταν ἀντικειμενικὲς καὶ ὄχι ψυχογενὲς βίωμα τῶν Ἀποστόλων, πού δημιουργήθηκε δῆθεν μὲ ὑποβολὴ πασχάλιου ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὑποκειμενικῶν ὀραματισμῶν, παραισθήσεων καὶ φαντασιοπληξιῶν, ἀποδεικνύεται ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν κενὸ τάφο,

14. Κωνστ. Καλλινίκου, Τὰ θεμέλια τῆς πίστεως, Ἀλεξάνδρεια 1924, σσ. 219-220.

15. Αὐτόθι.

16. Ἐνθ. ἀνωτ., σσ. 220-221. R. A. Torrey, μν. ἑ., σ. 21. Παν. Τρεμπέλα, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 456. Μιχ. Κυριακάκη, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 16.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 228 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους

13. Παν. Τρεμπέλα, ἔνθ' ἀνωτ., σσ. 423-424.

ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅλη τῆ στάσι τῶν μυροφόρων γυναικῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων.

Οἱ μυροφόρες δὲν εἶχαν καμιά προδιάθεσι νὰ ἴδου τὸν Ἰησοῦν ἀναστάντα. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶχαν ἐξοδεύσει ὅ,τι εἶχαν, γιὰ νὰ λάβουν μαζί τους ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα ἀρώματα. Εἶχαν τὴ βεβαιότητα, ὅτι τὸ νεκρὸ σῶμα τοῦ Διδασκάλου ἦταν προωρισμένο νὰ μένη στὸ μνημεῖο. Ὅταν ἡ Μαρία ἢ Μαγδαληνὴ ἔφθασε στὸν τάφο καὶ εἶδε τὸν λίθο ἀποκυλισμένο ἀπὸ τὸ μνημεῖο, καθόλου δὲν σκέφθηκε, ὅτι ἦταν δυνατό νὰ ἔχη ἀναστηθῆ ὁ Ἰησοῦς (Ἰωάν. κ', 2,15). Ἀκόμη καὶ ὅταν εἶδε τὸν Ἰησοῦν, νόμισε στὴν ἀρχὴ ὅτι ἦταν ὁ κηπουρός. Ἐπομένως ἀπουσίαζε κάθε προδιάθεσις γιὰ ὑποκειμενικὸ ἀναστάσιμο βίωμα¹⁷.

Γνωστὰ ἔπειτα εἶναι ὁ παροιμιώδης σκεπτικισμὸς καὶ ἡ κλασικὴ δυσπιστία τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὁποῖοι μὲ πλήρη ἀπογοήτευσι ἐπανερχόνταν στὶς προηγούμενες ἀσכולίες τους μετὰ τὴν κατάρρευσι τῶν μεσσιανικῶν τους ἐλπίδων (Ἰωάν. κδ', 21). Τὰ μὴνύματα τῶν Μυροφόρων περὶ τῆς Ἀναστάσεως «ἐφάνησαν ὡσεὶ λῆρος». Γι' αὐτὸ «ἠπίστουσαν αὐταῖς» (Λουκ. κδ', 11). Ὅταν ἐμφανίσθηκε σ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς «ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν» (Λουκ. κδ', 37). Χαρακτηριστικὴ εἶναι καὶ ἡ δυσπιστία τοῦ Θωμᾶ πού ἤθελε νὰ ψηλαφήσῃ «τὸν τύπον τῶν ἡλῶν» στὰ χέρια καὶ «τὴν πλευρὰν» τοῦ Κυρίου (Ἰωάν. κ', 25)¹⁸.

Ὅχι ψυχογενῆ ὁράματα, ἀλλὰ μόνον ἀντικειμενικὰ γεγονότα μποροῦν νὰ ἐξηγήσουν τὴν αἰφνιδια ψυχολογικὴ μεταβολὴ τῶν πρώην δειλῶν καὶ φοβισμένων Ἀποστόλων, τὴν ἀκλόνητη βεβαιότητά τους γιὰ τὴν Ἀνάστασι, τὴν παρρησία καὶ γενναιοτήτά τους, τὰ κοπιαστικὰ καὶ ἐπικίνδυνα ἱεραποστολικὰ ταξίδια τους, τὸ ἥρωϊκό τους φρόνημα καὶ τὴν μέχρι μαρτυρικοῦ θανάτου αὐτοθυσία τους.

Οἱ Ἀπόστολοι εἶναι πεπεισμένοι, ὅτι ἔχουν εἰδικὴ κλησὶ νὰ εἶναι «μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεως» (Πράξ. α', 22· β', 32· δ',

20 κ.λπ.) καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνουν τοὺς λόγους: «Ὁ ἀκηκόαμεν, ὃ ἐώρακαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν... ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν» (Α' Ἰωάν. α', 1-3). Κατὰ παρόμοιον τρόπο σκέπτεται καὶ ὁ πρώην διώκτης Ἀπ. Παῦλος: «Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν... Εὐρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ ὅτι ἤγειρε τὸν Χριστόν, ὃν οὐκ ἤγειρεν» (Α' Κορ. ιε', 14-15)¹⁹.

Ὅπως σημειώσαμε καὶ πιὸ πάνω, ἡ διάστασις τῆς καινούριας καὶ δοξασμένης ὑπάρξεως τοῦ Ἀναστάντος Ἰησοῦ ὑπερβαίνει τὰ πλαίσια τοῦ μηχανοκρατικοῦ «ντετερμινισμού», τῆς φυσικῆς αἰτιοκρατίας καὶ τῆς ἕως τότε ἱστορικῆς ἐμπειρίας. Ὁ Παντοδύναμος Θεός, πού δημιούργησε ἀναρίθμητες ὄντικες πραγματικότητες καὶ διαστάσεις, μὲ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου, ἀπεκάλυψε τὴν νέα πραγματικότητα καὶ διάστασι τοῦ ἀναστημένου σώματος τοῦ Κυρίου, πού εἶναι ὁ προάγγελος τῆς ἀναστάσεως καὶ τῶν ἰδικῶν μας σωμάτων. Τὸ σῶμα τοῦ Ἀναστάντος εἶναι μὲν πραγματικότης ὁρατὴ καὶ ψηλαφητὴ, ὀργανικὴ συνέχεια τοῦ φυσικοῦ ἐπιγείου σώματος, ἀλλὰ συγχρόνως ἔχει καὶ μία ἔνδοξη μεταμορφωμένη σωματικότητα, ἡ ὁποία «ὠφθη» (Α' Κορ. ιε', 3-8) στοὺς κεκλημένους, οἱ ὁποῖοι ἔτσι ἐβίωσαν ἀντικειμενικὰ ὁράματα, πού ἀπεκάλυψαν τὴ δόξα, ἡ ὁποία ἐπιφυλάσσεται σὲ ὅλους ὅσοι δέχονται τὸ λυτρωτικὸ μῆνυμα τοῦ Κυρίου, «ὃς μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ» (Φιλιπ. γ', 21). Αὐτὸ τὸ ἔνδοξο σῶμα θὰ ἀποκτήσουν οἱ πιστοί, πού ἐπαναλαμβάνουν μὲ τὸν Ἀπ. Παῦλο: «Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες» (Β' Κορ. ε', 2)²⁰.

(Τέλος)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν,

17. R. A. Torrey, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 20. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ Αἰωνία Ἀλήθεια, Ἀθήναι, 1960, σσ.267-268.

18. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 268.

19. Werner Bult, ἐνθ' ἄνωτ.

20. Αὐτόθι. Πρβλ. Friedrich Heiler, Die Erscheinungsformen der Religion, München 1961.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΝ ΤΗΣ ΔΙΟΡΘΟΔΟΕΟΥ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ *

Σεβάσμιοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Δόξαν καὶ εὐχαριστίαν ἀναπέμπομεν τῷ ἐν Τριάδι Θεῷ, διότι ἠξίωσεν ἡμᾶς ἵνα συνέλθωμεν καὶ πάλιν ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου, τοῦ εἰπόντος ὅτι «οὐ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» (Ματθ. 18,20). Ὁ Χριστός, τῷ ὄντι, ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, ἀδελφοί, καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ Αὐτοῦ εἴμεθα συνηγμένοι ἐνταῦθα.

Ἐν τῇ συνάξει ἡμῶν ταύτῃ νοερώς καὶ εὐχετικῶς παρὼν ὁ Παναγιώτατος Πατήρ ἡμῶν, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Δημήτριος, καλωσορίζει διὰ τῆς ταπεινότητος ἡμῶν πάντας ὑμᾶς εἰς τὸ ἱερόν Πατριαρχικὸν τοῦτο Σταυροπήγιον, ἐπευλογῶν δὲ τὸ ἔργον ἡμῶν εὐχεται πλουσίαν τὴν χάριν καὶ τὸν φωτισμὸν τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ὥστε ἡ συνάντησις ἡμῶν ἐνταῦθα νὰ ἀποφέρῃ καρπὸν πολὺν, πρὸς δόξαν τοῦ Κυρίου, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, καί, εἰδικώτερον, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐνότητος καὶ τῆς εὐσταθείας τῆς καθόλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὅντως, ἀδελφοί ἐν Κυρίῳ ἀγαπητοί, οὐδὲν ἄμεινον τῆς ἐνότητος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας. Τὴν ἐνότητα ταύτην ἐπιβουλεύεται ὁ Διάβολος καὶ τὴν διάσπασίν της ἐπιζητεῖ διὰ παντός τρόπον. Ἀτυχῶς τοῦτο ἐπέτυχεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ διασπάσας τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς διαφόρους Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας, αἰτινες, ἐνῶ ὁμολογοῦν πίστιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν κοινῶν ἐν τῇ ὀρθῇ διδασκαλίᾳ καὶ τοῖς μυστηρίοις, εὐρισκόμενοι ἐν διαίρεσει καὶ σχίσματι. Ἡ τοιαύτη διαίρεσις τοῦ Χριστιανισμοῦ σκανδαλίζει τὸν κόσμον καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῆς παρεμποδίζεται τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ «τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι» (Ρωμ. 2,24).

Ἐν μέσῳ τῆς τοιαύτης εὐρυτέρας διαίρεσεως τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἡ Ἀγιωτάτη Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία ἵσταται ἠνωμένη πλήρως ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ Θεῷ Εὐχαριστίᾳ, ἐπιβεβαιουμένου οὕτω τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Εἰρηναίου, Ἐπισκόπου Λουγδούνου, λεχθέντος, ὅτι «ἡμῶν σύμφωνος ἡ γνώμη τῇ εὐχαριστίᾳ, καὶ ἡ εὐχαριστία θεβαιοῖ τὴν γνώμην (τ.ἔ. τὴν πίστιν)». (Κατὰ αἰρ. IV, 18,5). Ἐν τῇ ἐνότητι ταύτῃ

* Ὁμιλία τοῦ Προέδρου αὐτῆς, Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος κ. Βαρθολομαίου, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς (Σαμπεζό, 12 Νοεμβρίου 1990).

τῇ βαθείᾳ καὶ ἀκλονήτῳ ἐτελέσαμεν ἤδη χθὲς ἀπὸ κοινῶν τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, κοινωθήσαντες τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου, καὶ ὑποσχεθέντες ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ Θυσιαστηρίου ὅτι τὴν μεγάλην δωρεὰν τῆς ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ Θεῷ Εὐχαριστίᾳ ἐνότητος ἡμῶν θέλομεν διαφυλάξει ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, μὴ ἐπιτρέποντες εἰς ἑαυτοὺς οἰανδήτινα ἐκτροπὴν ἐξ αὐτῆς ἢ ἐνέργειαν δυναμένην νὰ ἐπισκιάσῃ ἢ βλάβῃ αὐτήν. Ἠνωμένοι ἐν τῇ κοινῇ πίστει καὶ τῷ κοινῷ Ποτηρίῳ καλούμεθα νὰ δώσωμεν σήμερον τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν ἐν μέσῳ ἐνὸς κόσμου διηρημένου, ἀλλὰ καὶ ἐπιποθοῦντος τὴν ἐνότητα καὶ τὴν καταλλαγὴν ὅσον ἴσως οὐδέποτε ἄλλοτε ἐν τῇ ἱστορίᾳ του.

Πράγματι, ἀδελφοί ἠγαπημένοι ἐν Κυρίῳ, πολλοὶ εἶναι σήμερον αἱ ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ Θεῖα Πρόνοια ἐπεφύλαξεν εἰς ἡμᾶς τοὺς ζῶντας σήμερον νὰ ἴδωμεν ραγδαίας καὶ τοῦτ' αὐτὸ κοσμογονικὰς ἐξελίξεις καὶ μεταβολὰς εἰς τὴν ζωὴν τῶν λαῶν τοῦ κόσμου, ἐξελίξεις καὶ μεταβολὰς, αἱ ὁποῖαι φέρουν εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον τὴν ἐλπίδα ἐνὸς καλλιτέρου μέλλοντος, ἐνὸς μέλλοντος εἰρήνης, ἐλευθερίας καὶ σεβασμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας. Αἱ ραγδαῖαι αὗται ἐξελίξεις καὶ μεταβολαὶ ἔλαβον ἢ λαμβάνουν εἰσέτι χώραν ἐν πολλοῖς εἰς χώρας καὶ λαοὺς ἐκ παραδόσεως ὀρθοδόξους, καὶ διὰ τοῦτο αἱ Ὁρθόδοξοι κυρίως Ἐκκλησίαι ἐπηρεάζονται περισσότερο ἐξ αὐτῶν. Εἶναι, ὡς ἐκ τούτου, φυσικὸν νὰ καλῶνται σήμερον ὅλας ἰδιαιτέρως αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι εἰς ἐργήγορσιν καὶ εἰς προσφορὰν, ὥστε αἱ ἐξελίξεις αὗται νὰ ἀποβοῦν ὄντως ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐταλαιπωρήθη μεγάλως εἰς τὸν αἰῶνα μας.

Ἐχει δὲ πολλὰ, πλείστα ὅσα, νὰ προσφέρῃ ἡ Ὁρθοδοξία εἰς τὸν κόσμον τῶν ἡμερῶν μας. Ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ δὲν εὐρίσκεται μόνον ἡ ὀρθὴ πίστις εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ ἡ ὀρθὴ ἀντίληψις περὶ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ ὁ ἄνθρωπος θεωρεῖται ὡς «εἰκὼν Θεοῦ» καὶ ὡς μοναδικὸν καὶ ἀνεπανάληπτον πρόσωπον. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος τῶν ἡμερῶν μας ἀναζητῇ καὶ ἐπιζητῇ ἐπιμόνως τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν, δὲν ἐπιδιώκει ἐν τῇ οὐσίᾳ οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὸν σεβασμὸν του ὡς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ, ὡς προσώπου, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς μέσον χάριν

οὐδενὸς σκοποῦ. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν πατέρων της καὶ τῆς ζωῆς τῶν ἁγίων της, προβάλλει πάντοτε τὸν ἄνθρωπον ὡς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, προωρισμένον εἰς δόξαν καὶ θέωσιν. Ἴσως δὲν ἐπράξαμεν ἀρκετὰ οἱ Ὁρθόδοξοι, κληρικοὶ καὶ διδάσκαλοι κυρίως, διὰ νὰ προβάλωμεν εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον τὴν περὶ ἀνθρώπου πίστιν τῆς παραδόσεώς μας, καὶ ἴσως πολλὰ ἔχομεν εἰσέτι νὰ πράξωμεν εἰς τὸν τομέα αὐτόν.

Ἐξ ἴσου μεγάλης σημασίας εἶναι διὰ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον καὶ ἡ περὶ κόσμου καὶ δημιουργίας ἀντίληψις τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως. Ἐχει καὶ ταύτης μεγάλην ἀνάγκην ὁ κόσμος σήμερον. Διότι ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀλόγιστος καὶ ἐγωϊστικὴ συμπεριφορὰ ξιναντι τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἔχει φέρει τὴν ζωὴν εἰς τὸν πλανήτην τῆς γῆς εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ἀφανισμοῦ. Σύσσωμος πλέον ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος κρούει τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου, ἐνῶ τὰ ἐφιαλτικὰ συμπτώματα τῆς οἰκολογικῆς καταστροφῆς ἀρχίζουσι νὰ γίνωνται αἰσθητὰ καὶ εἰς τὸν ἀπλούστερον τῶν ἀνθρώπων. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει καὶ εἰς τὸ θέμα τοῦτο σπουδαῖον λόγον νὰ ἀρθρώσῃ. Ἡ περὶ ὑλικῆς κτίσεως ἀντίληψις της, ὅπως βιοῦται εἰς τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν καὶ τὴν ἀσκητικὴν παράδοσίν της, εἶναι ἡ πληρεστέρα, ἴσως, ἀπάντησις εἰς τὴν ἀγωνίαν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου διὰ τὴν τύχην τῆς φυσικῆς καὶ βιολογικῆς ζωῆς εἰς τὸν πλανήτην μας.

Ἐνώπιον τοιούτων ζωτικῶν καὶ ἐπειγόντων προβλημάτων τοῦ συγχρόνου κόσμου ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καλεῖται σήμερον νὰ διαδραματίσῃ τὸν ἀποφασιστικὸν ρόλον της. Δὲν πρέπει νὰ ἀδρανήσῃ, διότι θὰ κινδυνεύσῃ νὰ εὐρεθῇ εἰς τὸ περιθώριον τῆς συγχρόνου ζωῆς, καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ ἀναζητήσουσι ἀλλοχοῦ βοήθειαν πρὸς λύσιν τῶν προβλημάτων των. Ἡδη εἰς τὰς ἡμέρας μας κτυποῦν τὴν θύραν τῶν ἀνθρώπων καρδιῶν ποικίλοι θρησκευτικαὶ προπαγάνδαι. Ἡ λεγομένη «θρησκευτικὴ ὑπεραγορὰ» λειτουργεῖ πλέον εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς χώρας, προσφέρονσα παντὸς εἶδους δηλητήρια ὡς φάρμακα τοῦ ἀνθρωπίνου πόνου. Καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ Ὁρθόδοξοι λαοὶ μας κινδυνεύουσι νὰ ὑποστοῦν τὰς ὀλεθρίας ἐπιδράσεις τῶν προπαγανδῶν αὐτῶν. Ἡ ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδόξιας δὲν εἶναι θεβαίως νὰ ἐπιδιώξῃ μίαν θέσιν, ἕνα κατάστημα εἰς τὴν ὑπεραγορὰν αὐτήν. Ὅφειλε ἀπλῶς νὰ κάμῃ αἰσθητὴν καὶ ζωντανὴν τὴν παρουσίαν της ὡς Ἐκκλησίας, καὶ ὄχι ὡς ἰδεολογίας ἢ θρησκευτικῆς προπαγάνδας, μέσα εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Διότι μόνον ἡ Ἐκκλησία, καὶ ὄχι ἡ θρησκευτικὴ ἢ ἄλλης μορφῆς ἰδεο-

λογία, θὰ σώσῃ τὸν κόσμον. Ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας δὲν ὑπάρχει σωτηρία.

Ἰδοῦ, λοιπόν, διατί, ἀγαπητοὶ ἐν Κυρίῳ ἀδελφοί, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει ἐπείγουσαν ἀνάγκην σήμερον νὰ στρέψῃ τὰ βλέμματά της πρῶτιστα πάντων πρὸς τὸν ἑαυτὸν της καὶ νὰ τακτοποιήσῃ τὰ τοῦ οἴκου της. Οἱ καιροὶ ἀπαιτοῦν τὴν μαρτυριαν καὶ ζωντανὴν παρουσίαν τῆς Ὁρθοδόξιας ὡς Ἐκκλησίας, καὶ ἡ Ὁρθοδοξία, ὡς ἐκφράζουσα τὴν πίστιν εἰς τὴν Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, ὀφείλει νὰ εἶναι ὑπόδειγμα καὶ πρότυπον ἐκκλησιαστικοῦ σώματος συμφώνως πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἐκκλησιολογίαν, τοὺς κανόνας καὶ τὴν μακραίωνα παράδοσίν της. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ ἐμφανίζεταί ὡς ἄλλα φρονοῦσα καὶ διδάσκουσα, καὶ ἄλλα ἐν τῇ πράξει ἐφαρμοζουσα. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία κρίνεται ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν περιβάλλοντα αὐτὴν κόσμον, ὁ ὁποῖος πολλὰ προσδοκᾷ ἐξ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ τέκνα της, τὴν νέαν γενεάν κυρίως, οἵτινες ἀπαιτοῦν συνέπειαν μεταξὺ θεωρίας καὶ πράξεως, θεολογίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη, Προπαρασκευαστικὴ τῆς μελλούσης νὰ συνέλθῃ Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἶναι κρίσιμος καὶ, θὰ ἐλέγομεν, ἱστορικὴ. Ἐκ τῆς συνάξεως ἡμῶν ταύτης θὰ ἐξαρτηθῇ καὶ θὰ κριθῇ ἡ περαιτέρω πορεία τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδόν της, τὴν ὅποιαν οἱ πάντες ἀναμένουν μὲ προσδοκίας πολλὰς. Θὰ προχωρήσωμεν ἢ θὰ μείνωμεν ἐκεῖ πού εἴμεθα; Θὰ ἀποδειχθῶμεν ἀντάξιοι τῶν περιστάσεων καὶ τῶν καιρῶν ἢ θὰ ἀπογοητεύσωμεν τοὺς πάντας; Θὰ ἀρθῶμεν ὑπεράνω μικροψύχων τοπικῶν ἢ φυλετικῶν συμφερόντων ἢ θὰ θυσιάσωμεν εἰς αὐτὰ τὰς μεγάλας ἐκκλησιολογικὰς ἀρχὰς τῆς Ἐκκλησίας μας; Ἀπὸ ἡμᾶς, πού συνήλομεν ἐδῶ, καὶ ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας πού ἐκπροσωποῦμεν θὰ ἐξαρτηθῇ ἡ ἀπάντησις εἰς τὰ ἀτεγκτα ταῦτα ἐρωτήματα.

* * *

Κατόπιν διεξοδικῆς μελέτης ὑπὸ τῶν προηγουμένων Προπαρασκευαστικῶν Ἐπιτροπῶν καὶ Προσυνοδικῶν Διασκέψεων τῶν θεμάτων τοῦ κοινοῦ ἡμερολογίου, τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου, τῆς σπουδαιότητος τῆς νηστείας καὶ τῆς τηρήσεως αὐτῆς σήμερον, τῶν σχέσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον, τῆς Ὁρθοδόξιας καὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ τῆς συμβολῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀγά-

πης μεταξύ τῶν λαῶν καὶ τὴν ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καὶ ἄλλων διακρίσεων, καλούμεθα ἤδη νὰ ἐπιληφθῶμεν τοῦ ἀκανθώδους, πλὴν οὐσιαστικωτάτου, θέματος τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς. Ἡ σπουδαιότης τοῦ θέματος τούτου μόλις εἶναι ἀνάγκη νὰ τονισθῇ. Ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει πρόκειται περὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ἀξιοπιστίας καὶ τῆς σοβαρότητος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Διότι οἱ πάντες, καὶ δὴ καὶ οἱ γνωρίζοντες πῶς τὴν Ὁρθόδοξον Θεολογίαν χριστιανοὶ ἄλλων Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, διερωτῶνται πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ συνυπάρχουν τόσαι «κανονικαὶ» δικαιοδοσίαι εἰς τὰς διαφόρους περιοχάς, ἔχουσαι πληθὺν ἐπισκόπων, καθ' ὃν χρόνον θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας ἀπαγορεύουν τοῦτο ἀπεριφράστως. Γνωρίζομεν βεβαίως τοὺς ἱστορικοὺς λόγους, οἱ ὅποιοι ὠδήγησαν εἰς τὴν κατάστασιν αὐτήν. Διὸ καὶ κατὰ τινὰ οἰκονομίαν παρέμεινεν ἀνεκτὴ ἡ κατάσταση αὐτὴ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον. Ἄλλ' εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ συμφωνήσητε πάντες μεθ' ἡμῶν, ὅτι ἡ κατάσταση αὕτη δὲν δύναται νὰ συνεχισθῇ ἐπ' ἄπειρον, καὶ δὴ καὶ ἐν ὄψει τῆς μελετωμένης Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἡμῶν. Ὁφείλομεν, λοιπόν, νὰ ἀναζητήσωμεν λύσιν τινὰ εἰς τὸ πρόβλημα τοῦτο συμφώνως πρὸς τὴν ἐκκλησιολογίαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, οὐχὶ δὲ πρὸς ἄλλας τυχὸν σκοπιμότητας.

Ὡς ἐδήλωσεν ἡ Α. Θ. Παναγιώτης, ὁ Οἰκουμένικος Πατριάρχης, εἰς πρόσφατον ὁμιλίαν του, «ἀποτελεῖ ὄντως σκάνδαλον διὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἡ διατήρησις περισσοτέρων τοῦ ἐνός ἐπισκόπων ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, τοῦθ' ὅπερ ἀντίκειται ρητῶς εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὴν ἐκκλησιολογίαν τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ σκάνδαλον δὲ τοῦτο καθίσταται ἔτι μείζον, ὡς ἂν ἐπιπέδονται κίνητρα φυλετισμοῦ, ἐντόνως καταδικασθέντος κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὡς ὑπερεθνικὴ Ἐκκλησία καὶ θεσμὸς ὑπηρετῶν τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας δὲν παραμένει ἀδιάφορον ἔναντι τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως, καὶ θὰ καταβάλλῃ κάθε προσπάθειαν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διὰ τὴν συμφώνως πρὸς τὴν κανονικὴν τάξιν ἐπίλυσιν τοῦ ἀκανθώδους τούτου προβλήματος».

Ἦδη ἤγγικεν ἡ ὥρα, ἀγαπητοὶ ἐν Κυρίῳ ἀδελφοί, νὰ δώσωμεν σάρκα καὶ ὄστα, ἀπὸ κοινοῦ πάντες οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι πάντες συμφωνοῦμεν ὡς πρὸς τὴν σοβαρότητα καὶ τὸ ἐπεῖγον τοῦ ζητήματος. Πανταχό-

θεν καταφθάνουν ἐκδηλώσεις ἀδημονίας, μάλιστα δὲ ἀπὸ τὰ νεώτερα μέλη τῆς ἐν διασπορᾷ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐνίοτε ἐπικριτικαὶ ἡμῶν τῶν τὰς εὐθύναις φερόντων διὰ τὴν μακρὰν ἀναβολὴν τῆς ἐπιλύσεως τοῦ θέματος.

Εἴμεθα ὡσαύτως βέβαιοι ὅτι πάντες ἐπιθυμοῦμεν, ἵνα μὴ εἴπωμεν ὑποχρεοῦμεθα νὰ ἀναζητήσωμεν λύσεις συμφώνους πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν καὶ τὴν μακραίωνα κανονικὴν παράδοσιν καὶ τάξιν τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὑφίστανται μεταξύ ἡμῶν διαφοραὶ τινες ἐρμηνείας τῆς κανονικῆς ταύτης παραδόσεως, ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ ἐξεύρωμεν τρόπους ὑπερπηδήσεως τῶν ἐμποδίων τούτων, δοθέντος ὅτι ἡ κανονικὴ τάξις δέον νὰ ἐκφραζῆ πάντοτε καὶ πιστῶς τὴν κοινὴν εἰς ὄλους ἡμᾶς ἀρχαίαν ἐκκλησιολογίαν.

Εἰς τὴν προσπάθειαν ἡμῶν ταύτην ἔχομεν συνεπίκουρον τὸ πνεῦμα τῶν καιρῶν. Τὰ κείμενα, τὰ ὅποια αἱ κατὰ τόπους Ἀγιώταται Ἐκκλησίαι συνέταξαν καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὴν ἐνταῦθα, ἐν Σαμπεζύ, ἐδρεύουσαν Γραμματείαν ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, εἶναι σπουδαιότατα καὶ λίαν χρήσιμα. Θέλόμεν ὅμως νὰ ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θὰ ἐμμείνωμεν πλήρως εἰς αὐτά. Ἀφ' ὅτου συνετάγησαν τὰ κείμενα ταῦτα παρήλθεν ἀρκετὸς χρόνος, καὶ ἐν τῷ μεταξύ συνέβησαν εἰς τὸν κόσμον συγκλονιστικὰ καί, θὰ ἔλεγε τις, κοσμογονικὰ γεγονότα καὶ ἀλλαγαὶ συντείνουσαι εἰς τὴν μεγαλύτεραν κατανόησιν καὶ συνεργασίαν μεταξύ τῶν λαῶν. Τὸ νέον τοῦτο πνεῦμα δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀφήσῃ ἀνεπηρεάστους. Ἀπὸ θετικῆς μὲν ἀπόψεως τὸ νέον πνεῦμα τῶν καιρῶν ἐπιβάλλει εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἠῤῥημένον χρέος ἀλληλοκατανόησεως, ἀπὸ δὲ ἀρνητικῆς ἀπόψεως ὀδηγεῖ αὐτὰς εἰς ἀντιμετώπισιν νέων προβλημάτων, ἀπαιτούντων μείζονα ἐνότητα τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Εἰς πάντα ταῦτα δέον νὰ προστεθῇ τὸ γεγονός ὅτι αἱ νεώτεροι γενεαὶ —καὶ ἂς μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἐν Ἀμερικῇ τοῦλάχιστον πρόκειται περὶ τῆς τρίτης καὶ τῆς τετάρτης γενεᾶς— ἔχουν ὅλως διάφορον ἀντίληψιν περὶ «ἐθνότητος» ἀπὸ ἐκείνην τῶν πρώτων μεταναστῶν. Οἱ νέοι τελοῦν πολὺ ὀλιγώτερον τῶν παλαιότερων ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ φυλετισμοῦ, χωρὶς νὰ ἔχουν παύσει νὰ ἐκτιμῶν καὶ νὰ εἶναι ἀφωσιωμένοι εἰς τὰς χώρας τῆς καταγωγῆς των καὶ μάλιστα εἰς τὴν πολιτιστικὴν αὐτῶν κληρονομίαν. Τὸ κλίμα εἶναι, συνεπῶς, εὐνοϊκώρον σήμερον διὰ μίαν ὑπέρθασιν τοῦ φυλετισμοῦ καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοργανώσεως.

Ταῦτα κρίνομεν σκόπιμον, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, νὰ ὑπομνήσωμεν ὑμῖν κατὰ τὴν εἰσαγωγικὴν ταύτην δι-

ΤΟ '21 ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΟΥ*

Ἀμφισβητήσεις και ἐπακριβώσεις

Ἡ ἰδεολογικοποιημένη ἐξηγησία δὲν ἀφήνει ὅμως ἄθικτους καὶ τοὺς ἄλλους Ἀρχιερεῖς. Θέλοντας νὰ μειώσουν τὴν διακεκριμένη συμμετοχὴ ἀρχιερέων, ὅπως λ.χ. ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ἢ ὁ Σαλώνων Ἡσαΐας, μιλοῦν γιὰ «ἐκατοντάδες ἀρχιερέων» (Σκαριμίπας), ἢ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν ὁποίων (δῆθεν) ἀπέσχε καὶ ὑπονόμισε τὸν Ἀγώνα³². Ἔχουν ὅμως ἔτσι τὰ πράγματα;

Οἱ Ἀρχιερεῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου δὲν ξεπερνοῦσαν τοὺς 200, σὺν 171 συνολικὰ ἐπαρχίες του. Ὁ ἀριθμὸς δὲ αὐτὸς περιλαμβάνει καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς τῶν ἄλλων ρωμαϊκῶν Πατριαρχείων, ποὺ ἦταν στὰ ὄρια τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας³³. Ὁ Σπ. Τρικούπης, Θ. Φαρμακίδης κ.ἄ. δέχονται τὸν ἀριθμὸ 180, οἱ δὲ τιτουλάριοι Ἀρχιερεῖς δὲν ὑπερέβαιναν τοὺς 20³⁴. Ποιά ἦταν, λοιπόν, ἡ συμμετοχὴ αὐτῶν τῶν Ἀρχιερέων στὴ Φιλικὴ Ἐπαιρεία³⁵;

Παρὰ τὸν ἀστικὸ χαρακτήρα τῆς Φιλικῆς, οἱ πρωτεργάτες της δὲν εἶχαν δυτικὴ ἀντιφρουδαρχικὴ

συνείδηση, διότι στὴν «καθ' ἡμᾶς Ἀνατολήν» δὲν ὑπῆρχε φεουδαρχία φραγκικοῦ τύπου (φυσικὴ ἀριστοκρατία). Γι' αὐτό, ἐνῶ στὴ Δύση ὁ Κλήρος, καὶ μάλιστα οἱ Ἐπίσκοποι, ἐθεωροῦντο προέκταση τῆς τάξεως τῶν Εὐγενῶν, ἡ Φιλικὴ στράφηκε ἐδῶ στὸν Κλήρο καὶ μάλιστα τὶς κεφαλές του. Αὐτὸ ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ Κορδάτος: «Οἱ Φίλικοι [...] ἐπέδιώξαν νὰ δώσουν χαρακτήρα πανευρωπαϊκὸν εἰς τὴν ὀργανωμένην ἐπαναστάσειν καὶ δι' αὐτὸ προσηλύτισαν καὶ μερικὸς Φαναριώτας καὶ ἀνωτέρους Κληρικούς»³⁶. Τὸ ἐπίθετο («μερικὸς») ἀπορρέει ἀπὸ τὸ ἰδεολογικὸ πρῶμα τοῦ Κορδάτου καὶ δὲν ἀνταποκρίνεται στὸ ἐλάχιστο στὰ πράγματα.

Ἀπὸ τὸ 1818 μνήθησαν στὴ Φ. Ε. ὅλοι σχεδὸν οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Πελοποννήσου³⁷, κάτι ποὺ ἀναγκάζεται νὰ τὸ παραδεχθεῖ ὁ ἀγαθότερος Σκαριμίπας: «Ἡ Φ. Ε. [...] στὸ ἄλλοτε εἶχε μνήσει ὁ λ ο υ ς σ χ ε δ ὶ ν τοὺς Παλαιοελλαδίτες κοτσαμπάσηδες καὶ π ρ ο π α ν τ ὸ ς τοὺς δ ε σ π ο τ ᾶ δ ε ς»³⁸. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ὡς Ρωμηοὶ οἱ ἡγέτες τῆς Φιλικῆς

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 243 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

32. Βλ. στοῦ Π. Γεωργαντζῆ, ὅπ.π. σ. 263 ἔ.

33. Στὸ ἴδιο, σ. 206 ἔ.ἔ.

34. Στὸ ἴδιο, σ. 210/11.

35. Βλ. τὴν ἐκτενὴ καὶ ἐμπεριστατωμένη ἐκθεση τοῦ Π. Γεωργαντζῆ, ὅπ.π. σ. 261 ἔ.ἔ.

36. Γ. Κορδάτου, Ἡ κοινωνικὴ σημασία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, σ. 144. Πρβλ. Π. Γεωργαντζῆ, ὅπ.π. σ. 214, σπ. 463.

37. Π. Γεωργαντζῆ, ὅπ.π. σ. 215 ἔ.ἔ.

38. Τὸ Ἐικοσιένω καὶ ἡ ἀλήθεια, τ. Α', σ. 59 καὶ Β', σ. 93.

λίαν, ἐπὶ τῶ σκοπῷ ὅπως διαγραφῆ πως τὸ πλαισίον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ κινηθῶμεν κατὰ τὴν συνάντησιν ἡμῶν ταύτην. Πρόθεσις ἡμῶν δὲν εἶναι νὰ προκαταλάβωμεν καθ' οἷονδήποτε τρόπον τὰς συζητήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς. Τὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖον πρόκειται πρὸς λύσιν, εἶναι λίαν ἀκανθῶδες, καὶ θὰ ἀπαιτήσῃ διεξοδικὴν συζήτησιν θεολογικὴν καὶ κανονικὴν. Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ ἐπηρεάσῃ ἀποφασιστικῶς τὴν ἔκβασιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, θὰ εἶναι κυρίως ἡ βούλησις τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν νὰ εὔρουν λύσιν. Δὲν πρέπει νὰ ἀποχωρήσωμεν ἐντεῦθεν ἄνευ οὐσιαστικῆς προόδου. Αἱ Ἐκκλησίαι ἡμῶν ἀπὸ τὰς Κεφαλὰς αὐτῶν μέχρι τοῦ τελευταίου πιστοῦ ἀναμένουν πρόοδον πρὸς λύσιν. Ὅπου ὑπάρχει ἡ βούλησις, θὰ εὔρεθῆ καὶ ὁ τρόπος.

Τὴν αἰσιόδοξον ταύτην πρόβλεψιν δὲν τὴν ἀντλοῦμεν μόνον ἐκ τῆς πεποιθήσεως ἡμῶν ὅτι ὑφίσταται ἡ ἰσχυρὰ βούλησις τῶν Ἀγιωτάτων Ἐκκλησιῶν ἡμῶν,

ὅπως ἐξεύρουν λύσιν εἰς τὸ θέμα τῆς συναντήσεως ἡμῶν. Τὴν ὀφείλομεν πρῶτιστα πάντων εἰς τὴν ἀκράδαντον ἡμῶν πίστιν ὅτι ἡ Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὁ Κύριος καὶ δομῆτωρ αὐτῆς, ὡς καὶ ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, παρευρίσκονται ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, κατευθύνοντες, καθοδηγοῦντες καὶ ἐνισχύοντες ἡμᾶς εἰς τὸ δυσχερὲς ἡμῶν ἔργον. Ἐὰν ὁ λόγος τοῦ Κυρίου «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδὲν» (Ἰωάν. 15,5) ἰσχύη πάντοτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, φρονοῦμεν ὅτι ἰσχύει ὅλως ἰδιαιτέρως εἰς τὴν περίπτωσιν ἡμῶν ταύτην.

Μὲ τὴν ἐπίκλησιν τῆς παρουσίας καὶ ἐνισχύσεως ταύτης ἀπὸ Θεοῦ καλοῦμεν πάντας ὑμᾶς, ἀδελφοί, νὰ χωρήσωμεν ἥδη ἐπὶ τὸ ἔργον ἡμῶν ἐν ἀγάπῃ καὶ εὐκρινεῖ διαλόγῳ, εὐχόμενοι εὐδώσωσιν αὐτοῦ πρὸς δόξαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ καὶ εἰς οἰκοδομὴν τῆς Ἐκκλησίας.

† Ὁ Χαλκηδόνος ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

γνώριζαν τὴν ἐπιρροὴ τῶν Ἀρχιερέων στὸ λαό. Μέσα στὰ ἔτη 1819-21 ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἀρχιερεῖς ἔγιναν μέλη τῆς Φιλικῆς. Μαρτυρίες ἀδιαισθητῆτες καλύπτουν 81 περιπτώσεις. Γιὰ ἓνα ἀριθμὸ ἀπουσιάζουν μαρτυρίες, χωρὶς ὅμως νὰ μπορεῖ νὰ ὑποστηριχθεῖ, ὅτι δὲν εἶχαν μνηθεῖ καὶ ἐκεῖνοι. Ἀπουσιάζει ὅμως καὶ κάθε μαρτυρία γιὰ προβολὴ ἀρνήσεως ἢ γιὰ ὑπονόμηση τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας. Οἱ περισσότεροι ἱστορικοὶ δέχονται, ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς ὑπῆρξαν ἢ σπονδυλικὴ στήλη τῆς Φιλικῆς καὶ ὁ κύριος παράγων τοῦ ἔργου τῆς λόγῳ τοῦ ὑψηλοῦ κύρους των στὸ Λαό³⁹. Ἄν οἱ Ἀρχιερεῖς ἐξ ἄλλου δὲν περιέβαλλαν μὲ τὴν ἀγάπη τους τὸ ἔργο τῆς Φιλικῆς, πολλὰ πράγματα μποροῦσαν νὰ ἀνατραποῦν. Μιὰ ἀναφορά, τέλος, στὴν ποσοστιαία σύνθεση τῆς Φιλικῆς δίνει τὰ στοιχεῖα: Κληρικοὶ 9,50)ο, Ἀγρότες 60)ο καὶ Πρόκριτοι 11,70)ο⁴⁰.

Ἰδιαιτέρα ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Ἑλλάδος ἀναφέρονται ἐπάνωμα στὶς πηγές 73 ἀρχιερεῖς, πού ἔλαβαν ἐνεργὸ μέρος στὸν Ἀγώνα. Σαρανταδύο Ἀρχιερεῖς ὑπέστησαν ταπεινώσεις, ἐξευτελισμούς, φυλακίσεις, διώξεις κάθε εἴδους, βασανιστήρια, ἐξορίες κ.λπ. Δύο Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχες (Γρηγόριος Ε', Κύριλλος ΣΤ') καὶ 45 Ἀρχιερεῖς (Μητροπολίτες) ἐκτελέσθηκαν ἢ ἔπεσαν σὲ μάχες. Κατὰ τὸν Γάλλο Πρόξενο Πουκεβίλ οἱ κληρικοὶ-θύματα τοῦ Ἀγώνα ἀνέρχονται συνολικὰ σὲ 6.000⁴¹.

Ἐπάρχει ὅμως καὶ τὸ «ἐξ ἀντιθέτου» ἐπιχείρημα. Ἡ μαρτυρία τῶν Τούρκων Ἱστορικῶν γιὰ τὴ δράση τοῦ ἑλληνορθοδόξου Κλήρου στὸν Ἀγώνα τοῦ '21⁴². Ἔτσι, ὁ Μώραλη Μελικ Μπέη δέχεται ὅτι «τὸν λαὸν (τῆς Πελοποννήσου) ὑπεκίνησαν οἱ ἔχοντες συμφέροντα καὶ σχέσεις μετὰ τούτων, οἱ ἔμποροι, οἱ πρόκριτοι, καὶ κυρίως οἱ μητροπολίται καὶ γενικῶς οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸν κλήρον, δηλαδὴ οἱ πραγματικοὶ ἡγέται τοῦ Ἔθνους»⁴³. Ὁ δὲ Ζαντὲ σημειώνει: «Τὰ σχέδια ἐτηροῦντο μυστικὰ μετὰ τοῦ Πατριάρχου,

τῶν Μητροπολιτῶν, τῶν Παπάδων, τῶν Δημογερόνων»⁴⁴.

Διὰ νὰ κλείσουμε τὸ θέμα αὐτό, θὰ προσθέσουμε, ὅτι ἐνίστε τὸν 19ο αἰῶνα ἐγείρονταν ἀντιδράσεις ὄχι γιὰ τὴν μὴ συμμετοχὴ τῶν Κληρικῶν μας στὸν ἀπελευθερωτικὸ Ἀγώνα, ἀλλὰ ἀντίθετα γιὰ τὴ συμμετοχὴ τους σ' αὐτὴν. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ περίπτωση τοῦ κεφαλλονίτη κοσμοκλόνηρου καὶ ἡσυχαστῆ Κοσμᾶ Φλαμιάτου (1786-1852)⁴⁵. Κατὰ τὸν Φλαμιάτο ἡ Ἀγγλία ἐκμεταλλεύθηκε τὸν Ἀγώνα τοῦ '21. Μὲ τὴν ἐμπλοκὴ τοῦ Κλήρου σ' αὐτὸν ἐπεδίωξε εἶνα διεγείρει, τὴν παγκόσμιον, εἰ δυνατόν, περιφρόνησιν, μῖσος, ἀποστροφὴν καὶ συνωμοσίαν κατὰ τοῦ Κλήρου, τόσον τὴν ἐκ τῶν Ἀρχῶν, ὅσον καὶ τὴν ἐκ τοῦ λαοῦ. Δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐκίνησεν ἐμμέσως εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας καὶ εἰσήχθησαν ἐν αὐτῷ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, πολλοὶ Ἐπίσκοποι καὶ ἄλλοι ἐκ τοῦ Κλήρου τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἐφάνησάν τινες ἐξ αὐτῶν ὀπλοφοροῦντες εἰς τὸ στάδιον τοῦ κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν πολέμου, φαινόμενον ὅλος μοναδικόν, ἀλλόκοτον καὶ ἀποτρόπαιον, εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν...»⁴⁶.

Δὲν θὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ τὴν ὀρθότητα ἢ ὄχι τῶν κρίσεων τοῦ Φλαμιάτου, πού ἔχει τὸ δικό του πρίσμα θεωρήσεως.

Τὸ σκανδαλιστικὸ γιὰ ἡσυχαστὲς σὰν τὸν Φλαμιάτο εἶναι ἡ συμμετοχὴ τοῦ Κλήρου στὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις («ὀπλοφορία») καὶ σὲ μιὰ συνωμοτικὴ Ἐταιρεία, ὅπως ἡ Φιλική. Τὴν τελευταία θεωρεῖ κατευθυνόμενη «ἐμμέσως» ἀπὸ τὴν Ἀγγλία. Μᾶλλον, συνεπῶς, αὐτὸ προσαρκεῖ στὴ συνειδησή του, ὅτι δηλαδὴ ἡ Ἐπαναστάσις ἐξυπηροῦσε τοὺς σκοποὺς τῆς Φραγκιάς. Σ' αὐτὸ ἀκριβῶς, πιστεύουμε, ἔγκνεται ἡ ἀντίθεσή του. Ὅτι ὁ Κλήρος τῆς Ἑλλάδος, ἐν ἀγνοίᾳ του, ἐξυπηρέτησε σκοποὺς ἀλλοτρίους καὶ ὄχι τὰ ὄνειρα τῆς Ρωμοσύνης. Ὁ Φλαμιάτος γράφει στὴ δεκαετία τοῦ 1840, ὅταν πολλὰ πιά ἔχουν ἀποσαφηνισθεῖ. Σημαντικὸ ὅμως εἶναι, ὅτι θεωρεῖ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, σ' ἀντίθεση μὲ τοὺς σημερινούς ἐπικριτὲς του. Γιὰ τοὺς παραδοσιακοὺς ὀρθοδόξους ὅμως αὐτὸ ἦταν τὸ σκάνδαλο καὶ ὄχι τὸ ἀντίθετο. Ὁ Γενάρχης τῆς Ρωμοσύνης νὰ ὑποθάλλει κινήσεις, πού στρέφονταν ἐναντίον τῆς... Γι' αὐτὸ μιλή-

39. Ὁ ΤΗ. GORDON λ.χ., ἱστορικὸς τοῦ Ἀγώνα (Ἱστορία τῆς Ἑλλήν. Ἐπαναστάσεως, μετάφρ. Φ. Βράχα, τόμ. Α', σ. 134) γράφει: «Δὲν τολμοῦμε νὰ θεσπιάσουμε, πῶς ὁ Πατριάρχης καὶ τὰ μέλη τῆς Συνόδου ἦταν ἀπόλυτα ἀθῶοι συνωμοτίας κατὰ τοῦ κράτους. Ἀντίθετα, ἔχομε λόγους νὰ πιστεύουμε, ὅτι ὁ Γρηγόριος γινώριζε τὴν ὑπαρξὴ τῆς Ἐταιρείας καὶ ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἱεράρχες ἦταν εὐθεῖα πλεγμένοι στὶς μηχανορραφίες τῆς».

40. Βλ. στοῦ Π. Γεωργαντζῆ, σ. 240.

41. Λεπτομερὴ ἀνάλυση βλ. στοῦ ἴδιου, σ. 281 ἐ.έ.

42. Βλ. τίς μελέτες: Νικηφ. Μοσχοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως κατὰ τοὺς Τούρκους ἱστοριογράφους, Ἀθήναι 1960. Ἰ. Παπαϊωάννου, Ἱστορικὲς Γραμμὲς, τ. Α', Ἀθήναι 1979.

43. Ν. Μοσχοπούλου, ὅπ.π. σ. 167. Ἰ. Παπαϊωάννου, ὅπ.π. σ. 240.

44. Ν. Μοσχοπούλου, σ. 107. Ἰ. Παπαϊωάννου, σ. 240.

45. Βλ. Γ. Δ. Μεταλληνοῦ, ΚΟΣΜΑΣ ΦΛΑΜΙΑΤΟΣ (1786-1852). Ἐνας μάρτυρας τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως στὸ Ἑλληνικὸ Κράτος, ἀνάτ. ἀπὸ τὴ ΘΕΟΛΟΓΙΑ, Ἀθήναι 1987.

46. Κοσμᾶ Φλαμιάτου, Ἄπαντα (ἐκδόσεις «Σπανός»), Ἀθήναι 1976, σ. 96/7.

σαμε παραπάνω για «θυσία» και «αυθιπέρβαση» του Ράσου. Η έθναρχική πολιτική εγκαταλείφθηκε χάριν τής έλευθερίας τής Έλλάδος⁴⁷. Η Ρωμαϊκή Έθναρχία θυσιάσθηκε, έκούσια, για την έλευθερία τής Έλλάδος. Ο Όθωνας στα 1833 θα πάρει για τους Έλληνες, πολιτικά και εκκλησιαστικά, τή θέση του Έθναρχη-Οικουμενικού Πατριάρχη. Η αγανάκτηση του Φλαμιάτου έστιάζεται ακριβώς, στην αντίθετη κατεύθυνση από τις αιτιάσεις των επικριτών του Κλήρου. Το Ράσο θυσίασε τα πάντα για την Έλλάδα και την έθνική αποκατάστασή της.

Σ ε β α σ μ ι ώ τ α τ ε,

Η συμμετοχή του Ράσου στους έθνικούς μας αγώνες δεν είναι, ασφαλώς, ο μοναδικός λόγος τής παρουσίας του Κλήρου στην κοινωνία μας. Κύρια αποστολή του Ράσου είναι το έργο του ιατρού στο «Πνευματικόν Ίατρείον» τής Έκκλησίας για την πνευματική και ύπαρκτική αποκατάσταση του ανθρώπου μέσα στο Σώμα του Χριστού. Η Έκκλησία δεν μπορεί ποτέ να θεωρείται ως ένας συμβατικός θεσμός, κοινωνικού χαρακτήρος, μέσα στον ύπόλοιπο κρατικό και έθνικό βίο, με σκοπό να σώζει άπλως την ιστορική μας διάσταση.

Έν τούτοις ή Όρθόδοξη Έκκλησία, και μάλιστα ή Έλληνική, πρωτοστατεί σ' όλους τους άπελευθερωτικούς μας αγώνες. Γιατί; Διότι τούτο άπορρέει από την πίστη της για τον κόσμο και τον άνθρωπο. Η Όρθοδοξία βλέπει την έλευθερία ως το φυσικό κλίμα ανάπτυξεως και πραγματώσεως του ανθρώπινου προσώπου. Πραγματική δέ έλευθερία είναι ή δυνατότητα κοινωνίας του ανθρώπου με τον Θεό και τους συνανθρώπους του, σε βαθμό γνησιότητας, πληρότητας και αυθεντικότητας, έξω δηλαδή από κάθε αναγκαστικότητα. Η ανθρώπινη έλευθερία εντάσσεται στα πλαίσια του θελήματος του Θεού και είναι (και ως έθνική-κοινωνική) έννοια καθαρά θεολογική-εκκλησιαστική.

Ο Όρθόδοξος Κλήρος δεν μπορεί να μη συμμετάσχει στους έθνικούς-άπελευθερωτικούς αγώνες, διότι το έργο του και στην περίοδο τής ειρήνης είναι ά-

πελευθερωτικό. Άγώνας για την καταξίωση του Ρωμηού, ως άπελευθέρωση από τα δεσμά τής έσωτερικής δουλείας, τής άμαρτίας⁴⁹. Η έσωτερική δέ δουλεία κατά κύριο λόγο επιφέρει και την έξωτερική. Διότι δουλεία δεν είναι, κυρίως, ή άναγκαστική ύποταγή, αλλά ή έσωτερική ύποταγή και ταύτιση με τον κατακτητή, ή νέκρωση του πνεύματος αντίστάσεως και του ψυχικού δυναμισμού. Γι' αυτό και πιστεύουμε, ότι ή σημαντικότερη προσφορά του Ράσου στο Έθνος μας δεν ήταν τόσο ή συμμετοχή του Κλήρου στις ένοπλες έξεγέρσεις και συγκρούσεις, όσο ή συμβολή του Ράσου στη συντήρηση του έλληνορθόδοξου φρονήματος του Γένους και τής αγάπης του προς την έλευθερία. Χωρίς αυτές τις προϋποθέσεις δεν θα μπορούσε να υπάρξει Είκοσιένα.

49. Γ. Δ. Μεταλληνού, «Θεολογία άπελευθερώσεως» και «Θεολογία έλευθερίας», στο περ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ, τ. ΑΒ' (1989), σ. 51-61.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Η Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α Σ

Ά δ ά μ η Γ., Οι κοινωνικές ρίζες και ή σημασία τής Έπανάστασης, έφημ. ΡΙΖΟΣΗΠΑΣΤΗΣ, 25.3.1977.

Ά κ α δ η μ ί α ς Ά θ η ν ώ ν, Τό Είκοσιένα (Λόγοι), επιμέλεια Π. Χάρη, Άθήνα 1977.

Ά ν τ ω ν ι ά δ ο υ - Μ π ι μ π ί κ ο υ Έ λ., Μεθοδολογικά προβλήματα τής ιστορικής έρευνας για τον αγώνα τής ελληνικής ανεξαρτησίας (Έπανάσταση και Είκοσιένα), Άθήνα 1981.

Ά τ έ σ η, Β α σ ι λ ε ί ο υ (έπισκ.), Έθνομάρτυρες Άρχιερείς τής Έκκλησίας τής Έλλάδος, Άθήνα 1971.

Β α κ α λ ο π ο ύ λ ο υ, Ά π ο σ τ. Ε., Ιστορία του Νέου Έλληνισμού, τόμοι Α' - Η', Θεσσαλονίκη 1964 έ.

Β ο β ο λ ί ν η, Κ ω ν σ τ α ν τ ί ν ο υ, Η Έκκλησία εις τον αγώνα τής έλευθερίας, Άθήνα 1952.

Γ ε ω ρ γ α ν τ ζ ή, Π έ τ ρ ο υ, Οι Άρχιερείς και τό Είκοσιένα, Ξάνθη 1985.

Γ κ ε ν ά κ ο υ - Μ ο υ ρ ο ύ τ η, Ζ ω ή ς, Γρηγόριος Ε'. Προδότης ή έθνομάρτυρας; Άθήνα 1980.

Έ κ δ ο τ ι κ ή ς Ά θ η ν ώ ν, Ιστορία του Έλληνικού Έθνους, τόμοι Ι' - ΙΒ', Άθήνα.

Ζ ή σ η, Θ ε ο δ. Ν., Ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' στη συνείδηση του Γένους, Θεσσαλονίκη 1986.

Κ ά γ ι α, Π α ν α γ ι ώ τ ο υ, Τό Είκοσιένα, έπος δεν μάς τό μαθαίνουν στα σχολεία, Άθήνα 1972.

Κ α λ α μ α ρ ά, Μ ε λ ε π ί ο υ (μητροπ.), Είναι οι Ρασσόφοροι συμφρόα του Έθνους; Άθήνα 1977.

Κ α π ε τ α ν ο π ο ύ λ ο υ, Κ ω ν σ τ α ν τ ί ν ο υ (ίερ.), Ο χαρακτήρας τής Έλληνικής Έπανάστασεως του 1821, Βάρδα Ηλείας 1980.

Κ α τ σ ο ύ λ η, Γ., Τό κατεστημένο τής Έλληνικής ιστορίας, Άθήνα 1975.

Κ ο ρ δ ά τ ο υ Γ ι ά ν ν η, Η κοινωνική σημασία τής Έλληνικής Έπανάστασεως του 1821, Άθήνα 1977¹¹.

Μ ε λ ά, Σ π ύ ρ ο υ, Ματωμένα Ράσα, Άθήνα 1962.

Μ ε τ α λ λ η ν ο υ, Γ ε ω ρ γ ί ο υ π ρ., Παράδοση και άλλωτριωση, Άθήνα 1989².

Τ ο υ Ί δ ί ο υ, Όρθοδοξία και Έλληνικότητα, Άθήνα 1987.

Τ ο υ Ί δ ί ο υ, Μικρά Ιστορικά, Α', Λευκωσία 1988.

Τ ο υ Ί δ ί ο υ, Τουρκοκρατία - Οι Έλληνες στην Όθωμανική Αδτοκρατία, Άθήνα 1989².

Τ ο υ Ί δ ί ο υ, Πολιτική και Θεολογία, Άθήνα 1990.

Μ ο σ χ ο π ο ύ λ ο υ, Ν ι κ η φ ό ρ ο υ, Ιστορία τής

47. Για το ίδιο πράγμα «κατηγορεί» τό Οικουμενικό Πατριαρχείο και ο Ράσσιμαν: «Δέν θα μπορούσε τό Πατριαρχείο να είχε γίνει ή δύναμη, ποδ θα συγκέντρωνε τον όρθόδοξο κόσμο και έτσι θα έξουδετέρωνε τις κεντρόφυγες τάσεις του έαλικανικού έθνικισμού; Η εδκαίρια χάθηκε. Τό Πατριαρχείο παρέμεινε μάλλον έλληνικό, παρά οίκουμενικό». (Όπ. π. σ. 694).

48. Βλ. Μάρκου Α. Σιώτου, Η θρησκευτική άξία τής έθνικής έλευθερίας, στην Ε.Ε. τής Θ. Σχ. του Π. Α., τ. Κ' (1973), σ. 41-70.

Η Α.Θ.Π. Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΑΘΩΣ (21-27 Σεπτεμβρίου 1990)*

Ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης ἀποχαιρέτησε μὲ ἰδιαίτερη συγκίνηση καὶ θερμότητα τὸν ἀγιορειτικὸ μοναχισμό:

«Ἐγκαταλείποντες ἐντὸς ὀλίγου τὴν ἱερὰν Χερσόνησον τοῦ Ἁθῶνος — ἀφοῦ ὀλοκληρώσαμεν, σὺν Θεῷ, τὸ εὐλαβὲς ἡμῶν προσκύνημα εἰς τὸ θεοφροῦνητον τοῦτο «Περιβόλι τῆς Παναγίας» — αἰσθανόμεθα τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς κατάνυξιν, τὴν ὁποῖαν κατ' ἔτος δοκιμάζομεν πάντες ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τοῦ Ἁκαθίστου Ὑμνου.

Καὶ τὸ προσκύνημα τοῦτο ὑπῆρξεν ἀληθῶς, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, («Ὑμνος Ἀκαθίστος») καὶ ἀκολουθία ἱκετήριος εἰς τὴν Θεομήτορα καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς σαρκωθέντα Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Διὸ καὶ κατὰ τὴν πανίερον ταύτην στιγμήν οὐδεὶς ἄλλος λόγος γυχνάνει πλέον ἀρμόζων ἀπὸ τὴν καταληκτικῆριον στροφὴν τοῦ Ἀκαθίστου: «ὦ πανύμνητε Μῆτερ, ἡ τεκοῦσα τὸν πάντων ἀγίων ἀγιώτατον Λόγον» δεξαμένη τὴν νῦν προσφορὰν, ἀπὸ πάσης ῥῦσαι συμφορὰς ἅπαντας· καὶ τῆς μελλούσης λύτρωσαι κολάσεως τοὺς σοὶ δοῶντας· Ἀλληλοῦσα.

Γνωρίζομεν, ἀδελφοί, ὅτι, λόγῳ τοῦ ἤδη προκωχωρημένου τῆς ἡλικίας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τῷ σептῷ Κέντρῳ πολλαπλῶν ὑποχρεώσεων, δὲν πρόκειται — κατ' ἄνθρωπον πάντοτε ὀμιλοῦντες — νὰ ἐπανίδωμεν διὰ τῶν φυσικῶν ὀφθαλμῶν τὸ Ἁγιον

Ὅρος, τὸ πάγκαλλον τοῦτο τῆς παιρῶας ἡμῶν εὐσεβείας ἀγλάϊσμα, τὸ ὁποῖον ἐπύργωσαν, ἀμιλλώμενοι πρὸς ἀλλήλους εἰς θεοσέβειαν, τῆς ἐρήμων Ἑρασταὶ καὶ διόσημοι Βυζαντινοὶ Στρατηλάται. Ὡς ἐκ τούτου ἡ συγκίνησις ἡμῶν καθίσταται ἔτι βαθυτέρα, καὶ ὁ κατ' ἄνθρωπον ἀποχαιρεισμός λίαν ὀδυνηρός.

Ἐν τούτοις, γνωρίζομεν ὅτι πάντα τὰ ἐν τῇ γῆ συνάπτονται διὰ τῆς Πίστεως πρὸς τὰ ἐν οὐρανοῖς («θυμηδέστερα»), διὸ καὶ πᾶσα ἐνταῦθα πνευματικὴ εὐωχία δὲν βιοῦται ὡς αὐτοτελής, ἀλλ' ἀποτελεῖ τὴν εὐλογημένην ἀπαρχὴν καὶ πρόγευσιν τῆς μελλούσης ἐν Θεῷ μακαριότητος.

Δοξάζομεν τὸν Θεὸν ὅτι, διὰ πρεσβειῶν τῆς Θεομήτορος, ἠξίωσεν πάντας ἡμᾶς τῶν ὄν ἐνταῦθα ἐγεύθημεν ἐπὶ ἑβδομάδα πνευματικῶν δωρημάτων, εὐχαριστοῦμεν δὲ ἀπὸ καρδίας καὶ πᾶσι τοῖς καθ' οἰονδήποτε τρόπον διακονήσασι ἡμῖν ἐν τῇ τοιαύτῃ ἱερᾷ Πορείᾳ, ὄχι μόνον τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς λειτουργοῖς καὶ τοῖς ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ἐν γένει ἀσκουμένοις Πατέρασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκπροσώποις τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας διὰ τῶν ἐπὶ μέρος αὐτῆς Ὑπηρεσιῶν.

Σὺν τῇ τοιαύτῃ εὐχαριστίᾳ ἀπονέμομεν πᾶσιν ὀλοθυμόν τὴν Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐχὴν καὶ εὐλογία, διαβεβαιούμενοι ἅπαξ ἔτι ὅτι τὸ παλλάδιον τοῦτο τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἅπαντες οἱ ἀσκούμενοι ἐν

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 244 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως κατὰ τοὺς Τούρκους ἱστοριογράφους, Ἀθήναι 1960.

Νικολάου, Χαράλαμπος, Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπαναστάσις (1821/28). Ἦταν ἐθνικὴ ἢ ταξικὴ; Ἀθήναι 1988.

Ὀικονόμου, Ἡλία, Θεὸς καὶ Ἐπαναστάσις τοῦ 1821, περιοδ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΚΖ' (1984).

Τοῦ Ἰδίου, Κείμενα Πίστεως καὶ ἐλευθερίας, Ἀθήναι 1985.

Ρούσου, Πέτρος, Προϋποθέσεις καὶ κίνητρα τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, Ἀθήναι 1981.

Σιμπούλου, Θεοφίλος, ἀρχιμ., Μάρτυρες καὶ ἀγωνιστὰς Ἱεράρχαι, Ἀθήναι 1972.

Σαρίμπα, Γιάννη, Τὸ '21 καὶ ἡ ἀλήθεια, Ἀθήναι 1975³ (τόμοι τρεῖς).

Τωμαδάκη, Νικ. Β., Ἦτο ἐθνικὸν ἢ κοινωνικὸν κίνημα ἡ ἑλληνικὴ ἐθνεγερσις; στὸ περιοδ. ΜΝΗΜΟΣΥΝΗ, Γ' (1970 - 71) σ. 5 ἔ.ἔ.

Χαράλαμπος, Β., Ἡ συμβολὴ τῆς θυσίας τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, στὸ περιοδ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΚΖ' (1984).

Χατζηφώτης, Ι. Μ., Βυζάντιο καὶ Ἑκκλησία, Ἀθήναι 1978.

Τοῦ Ἰδίου, Κληρικοὶ Ἀγωνιστὲς τοῦ '21 ἀγνωσμένοι, Ἀθήναι 1984.

Τοῦ Ἰδίου, Ὁ Γρηγόριος ὁ Ε'. Μέσα ἀπὸ τὰ ἐγγράφα καὶ τίς πηγὲς τοῦ Ἀγῶνα, Ἀθήναι 1988.

Χριστοδούλου, μητροπ. Δημητρίου, Ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας τὸ 1821, Ἀθήναι χ. χρ.

Τοῦ Ἰδίου, Γρηγόριος Ε'. Ὁ Ἐθνάρχης τῆς ὀδύνης, Ἀθήναι χ. χρ.

(Τέλος)

Πρωτοπρ. ΓΕΩΡΓ. Α. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ Δρ. Θ. καὶ Φ.
Ἀναπλ. Καθηγ. Παν)μίου Ἀθηνῶν

Ὁ Παναγιώτατος μετὰ τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας Κ. Καραμανλῆ σὲ ἀναμνηστικὴ φωτογραφία ἐμπρὸς τὸ Ἱεροκοινοτικό μέγαρο στὶς Καρυές.

αὐτῷ εἶσατε καὶ θὰ εἶσατε πάντοτε ἐν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ καρδίᾳ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, τοῦ ταπεινοῦ Ἐπισκόπου σας».

Τὴν ἐπομένη τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Παναγιωτάτου, ἡ Ἱερὰ Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὄρους συνήλθε σὲ τακτικὴ συνεδρία καὶ ἐξέδωσε τὸ παρακάτω ἀνακοινωθὲν γιὰ τὴν πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ στὸν Ἄθω:

«Ἡ Ἱερὰ Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω συνελθοῦσα σήμερον εἰς Τακτικὴν Συνεδρίαν αὐτῆς μετὰ τὴν χθεσινὴν προπομπὴν τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου μέσα εἰς ἓνα κλίμα ἐνθουσιασμοῦ καὶ νύκκης εὐλαβείας πρὸς τὸν ἀναχωρήσαντα ἐκ τῆς Ἱερᾶς Χερσονήσου σεπτὸν Προκαθήμενον τῆς Ὀρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ θαδείας συγκινήσεως ἐπὶ τῷ ἐν σώματι χωρισμῷ ἐκφράζει καὶ αἰθὴς τὸν θατὴν σεβασμὸν καὶ τὴν νύκην τῆς ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν ἱεράν κορυφὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἐκλεκτὴν Συνοδίαν του καὶ κατ' ἐπέκτασιν πρὸς τὸ Ἱερόν Κέντρον τοῦ Φαναρίου,

μεθ' οὗ οἱ δεσμοὶ αἰῶνων τῆς Ἀθωνικῆς Πολιτείας παραμένουν ἀκατάλυτοι, καθ' ὅσον ὑπὸ τὴν διακριτικὴν μέριμναν καὶ μητρικὴν οἰοργὴν του καὶ τὰς ἀπ' αἰῶνων προνομίας του συνεχίζει νὰ ἀκμάζει ὁ Ἀθωνικὸς Μοναχισμὸς, ὡς συνέχεια καὶ ἔκφρασις τοῦ ἀρχεγόνου τῆς Ἐκκλησίας Μοναχισμοῦ.

Εἶχομεν τὴν χαρὰν καὶ εὐλογίαν νὰ ἴδωμεν ὡς υἱοὶ ἐν μέσῳ ἡμῶν τὸν Πατέρα, κοσμούμενον με ἀπλότητα ὑποδειγματικὴν καὶ ταπεινώσιν εὐαγγελικὴν, ἐπιδαριλεύοντα ἡμῖν δλόθυμον τὴν πατριαρχικὴν καὶ πατρικὴν εὐλογίαν του.

Ἄπαντες οἱ ἐν Ἄθῳ μονάζοντες ἐρρήγησαν εἰς τὴν θέαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριάρχου καὶ πάντοτε θὰ ἐνθυμούμεθα νοσταλγικῶς τὴν ἱεράν του μορφὴν καὶ τοὺς μεσοὺς πατρικὸς λόγους του.

Παρ' ὅλον τὸ βάρος τῆς ἡλικίας Του περιῆλθε τὰ πλεῖστα ἐνιαῦθα ἱερὰ Σκηνώματα καὶ συνηγήθη με ἄπαντας σχεδὸν τοὺς μοναχοὺς.

Τὸ ἱστορικὴς σημασίας ἱερόν τοῦτο προσκύνημα

εστέρθη ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας καὶ εὐχαριστοῦμεν θερμῶς τὴν Ἑλληνικὴν Πολιτείαν, ἣτις ποικιλοτρόπως συμπαρεστάθη εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα διὰ τὴν αἰσίαν ἐπέλεσιν τοῦ ὄλου προγράμματος. Ἰδιαιτέρως δὲ ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐξάρωμεν τὴν συμβολὴν πρὸς τοῦτο τῶν Ὑπουργείων Ἐξωτερικῶν καὶ Μακεδονίας - Θράκης.

Ἡ Ἱερά καὶ ἱστορικὴ συνάντησις εἰς τὸν πάνσεπτον ναὸν τοῦ Πρωτάτου τῶν δύο κορυφαίων ἐκπροσώπων τοῦ Γένους ἦτο ἀσφαλῶς μοναδικὴ στιγμή τοῦ ἱεροῦ προσκνημάτων καὶ ἀπέδειξε ἔτι ἅπαξ τὴν διαρκῆ καὶ ἀταλάντευτον συμπόρευσιν Ὁρθοδοξίας καὶ Γένους καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ χαρακτήρ τῆς ὑπῆρξε συμβολικός.

Ἡ Ἱερά Κοινότης ἐρμηνεύει αὐτὴν ὡς στοιρικὴν διάθεσιν καὶ ἐμερίμων ἐνδιαφέρον ὄλων πρὸς διαφύλαξιν καὶ προσίασιν τοῦ ὄ,τι σήμερον ὀνομάζεται ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ, ὥστε τοῦτο νὰ συνεχίσῃ ἐν ἀκμαίότητι καὶ εἰς τὸ μέλλον τὴν πορείαν του, πού εἶναι πορεία πρὸς τὴν Οὐράνιον Βασιλείαν, ὑπὸ τὴν ἀκέπην τῆς Ἐφόρου αὐτοῦ Κυρίας Θεοτόκου.

Προπέμποντες τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ οἰκεῖον Πατέρα, ταπεινῶς καὶ νυϊκῶς δεόμεθα τοῦ Κυρίου ὅπως διακρατῆ τὴν Παναγιότητά του ἐν ὑγείᾳ καὶ ἀκμαίότητι ἐπὶ πλείστα ἔτη, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἁγίας Μητρὸς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τοῦ Ἁγιωτάτου Ὁρους καὶ σύμπαντος τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος».

Στὸν Παναγιώτατο, ἐξ ἄλλου, ἡ Ἱερά Κοινότητα ἔστειλε σπὸ Φανάρι τὴν παρακάτω εὐχαριστήρια ἐπιστολή:

«Ἐν Καρναῖς τῆ 5ῃ Ὀκτωβρίου 1990 Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Εὐσεβάσιως καὶ προσκνητικῶς αισθανόμεθα ἱερὸν χρέος, ὅπως ἐκφράσωμεν τὴν ἄπειρον εὐγνωμοσύνην καὶ τὰς νυϊκὰς εὐχαριστίας τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Τόπου διὰ τὴν πραγματοποιηθεῖσαν ἐνιαῦθα προσκνηματικὴν ἐπίσκεψιν τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος, περιστοιχουμένης ὑπὸ ἐκλεκτῶν καὶ ἀφωσιωμένων Ἁγίων Ἀρχιερέων, Συνοδικῶν καὶ μή, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ἡ ἐπίσκεψις αὐτὴ θαθέως ἱκανοποίησε πάντας τοὺς Ἁγιορείτας Πατέρας καὶ ἐνίσχυσε τὴν ἀφοσίωσιν των εἰς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν.

Σημαντικὸν ἐπίσης θεωροῦμεν τὸ γεγονός, ὅτι οὐ μόνον ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης, ἀλλὰ καὶ πλείστα ὄσα μέλη τῆς Ἱεράς Συνόδου, ἦλθον διὰ πρώτην φοράν ἐν τῇ Ἱερά ἡμῶν Χερσονήσῳ καὶ ἐκοινώνησαν

μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ κοινῇ πνευματικῇ καὶ ὕλικῇ Τραπέζῃ.

Ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιά ἡμῶν, κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, ἀνέτρεξεν ἐν «αῶ ὑπερώφ τόπων» τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐνθα «αῶ συνδέσμων τῆς ἀγάπης συνδεόμενοι» οἱ Ἀπόστολοι, ἔχοντες ἐν τῷ μέσῳ τὸν «προσφέροντα καὶ προσφερόμενον Κύριον», «αῖψ νυκτὶ ἢ παρεδίδοτο ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς», ἀπήλυσαν ξενίας Δεσποτικῆς καὶ ἀθανάτου τραπέζης, ταῖς ὑψηλαῖς φρεσίν. Μηδεὶς δὲ ἀμύητος, μηδεὶς ἀγνώμων καὶ ἄφρων ἀνὴρ, ἀποκεκομμένος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, προσῆλθε τῇ Τραπέζῃ, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης, μιμουμένη τὸν Κύριον καὶ Δεσπότην ἀπεζήτησε καὶ τοὺς «βουλευομένους κενὰ» νὰ ἐπαναφέρῃ ἐν μετανοίᾳ εἰς τὸ «Δεῖπνον» τῆς Ἐκκλησίας, ἐξ ἧς ἀπεκόπησαν, πεπλανημένοις λογισμοῖς.

Ἡ μοναδικὴ αὐτὴ ἐμπειρία τῆς μεθ' Ὑμῶν προσωπικῆς κοινωνίας ἀσφαλῶς ἐνίσχυσε τὸ κῦρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ἐπλούτησε τὴν πείραν Ὑμῶν, ἀναφορικῶς μετὰ τὴν ζωὴν τῶν Μοναχῶν τῆς σήμερον, ὡς καὶ περὶ ὅσων ἀπαιτεῖται ἐργήγοροις, προκειμένου ὁ Ἱερός ἡμῶν Τόπος νὰ δυνηθῆ νὰ ὀδεύσῃ ἀσφαλῶς καὶ ἀναλλοίωτως τὴν δευτέραν χιλιετίαν τῆς ὑπάρξεώς του, ὡς Τόπος μοναστικὸς καὶ ἅγιος.

Ἐργάζομεν καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτελέσῃ τὴν ἀποστολὴν Τῆς, χωρὶς ἀκμαῖον Μοναχισμόν, καὶ Μοναχισμὸς δὲν νοεῖται χωρὶς ὑπακοὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς ὤρισεν ἡ Ἁγία Τετάρτη ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῇ Σύνοδος.

Ἐἴμεθα βέβαιοι ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον, ὡς ἐγένετο μέχρι τοῦδε, οἱ Μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους θὰ ἔχουν μίαν ἰδιάζουσαν θέσιν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τοῦ ὁποῦ ἀποτελοῦν τὴν ἀεὶ γρηγοροῦσαν καὶ προσευχομένην μερίδα. Ἄλλωστε, ὡς λίαν ἐπικαίρως καὶ προσφυῶς ἐπεσήμανεν ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης ἐν ταῖς ἐορταῖς τῶν Μετεώρων, ἡ ἠθικὴ τοῦ Ἐδαγγελίου εἶναι μία, διὰ τε τοὺς κοσμικοὺς καὶ Μοναχοὺς, τῶν Μοναχῶν ἐχόντων μείζονα εὐθύνην ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἡ φύσις καὶ τὸ ἦθος εἶναι ἀσκητικόν.

Τοιαῦται ἐπισκέψεις, Παναγιώτατε Δέσποτα, πέραν πάσης ἀδροφροσύνης, εἶναι ἀναγκαῖαι καὶ ἐπιβλαβῆ. Ἡ ἀποξένωσις καὶ ἡ μακροχρόνιος ἀπομόνωσις εἶναι ἐπιζήμιοι καὶ ἐπιβλαβεῖς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν.

Δύσκολα ἐπουλῶνται αἱ συνέπειαι τῆς ἀπομο-

νώσεως, αἱ ὁποῖαι, ὁσάκις διαρκοῦν ἐπὶ μακρόν, δημιουργοῦν τὰς ἀλλοτριώσεις, τὰς διαιρέσεις καὶ τὰ σχίσματα.

Ἐυχαριστοῦντες καὶ αὐτὴν τὴν Ὑμετέραν Παναγιώτητα καὶ σὺν αὐτῇ τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερῶν Σύνοδον, διατελοῦμεν μετὰ θαυμάσιου σεβασμοῦ καὶ υἱικῆς ἀφοσιώσεως, ἀσπαζόμενοι τὴν Ὑμετέραν τιμίαν χαριτόβρυτον Δεξιάν.

Ἀπαντες οἱ ἐν τῇ κοινῇ Συνάξει Ἀντιπρόσωποι καὶ Προϊστάμενοι τῶν εἰκοσίων Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθων.

Ἡ σημασία τῆς ἐπισκέψεως.

Ἡ ἐπίσκεψη τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου στὸ Ἅγιον Ὄρος, σημεῖωσε πανθαυματολογικῶς μεγάλη ἐπιτυχία. Καὶ δὲν μποροῦσε νὰ συμβεῖ διαφορετικῶς, ἀφοῦ ὁ Προκαθήμενος τῆς Ὀρθοδοξίας ἐπισκεπτόταν τὸ Προπύργιο τῆς Ὀρθοδοξίας. Μὲ τὴν σεμνότητα, τὸ πρᾶο καὶ μευλίχιο ὕφος καὶ τὸ πατρικὸ του ἐνδιαφέρον κέρδισε τὴν ἀγάπη καὶ τὸν σεβασμὸ ὅλων τῶν Ἁγιορειτῶν.

Αὐτὸ ὑπῆρξε μεγάλο κέρδος, γιὰ τὴν δυστυχῶς στὸ κενὸ τῆς προσωπικῆς ἐπαφῆς μὲ τὸν ἴδιο τὸν Παναγιώτατο εἶχαν ἐμφυλοχωρήσει τόσα χρόνια σκόπιμα καλλιεργούμενες ἀπὸ γνωστὸς τάχατες ζηλωτικὸς κύκλους διαστρεβλώσεις καὶ παραχαυράξεις, ποὺ δυστυχῶς εἶχαν δημιουργήσει ἐσφαλμένες ἐντυπώσεις σὲ μερίδα ἀφελῶν ψυχῶν, εὐκολόπιστων καὶ ἀβασάνιστα ἀποδεχομένων διάφορες φημολογίες.

Εἶδαν ἀπὸ κοντὰ οἱ Ἁγιορειτεὺς τὸν Πατριάρχη καὶ Ἐπίσκοπό τους καὶ ἔχουν νὰ λένε γιὰ τὴν ὠραία ψυχὴ του, τὸν ταπεινὸ χαρακτήρα, τὸ ὀρθόδοξο ἦθος, τὴ βαθιὰ του πίστη. Τὸν συναναστράφηκαν ἐκ τοῦ συνεγγυς, τοῦ φίλησαν τὸ χέρι, πῆραν τὴν εὐχὴ του καὶ ἐπέστρεψαν παρηγορημένοι στὰ εἰρηνικὰ ἐργόχειρα καὶ διακονήματά τους.

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ του ὁ Παναγιώτατος πραγματοποίησε, ὅπως εἶπε, ἕνα ὄνειρο ἐτῶν, νὰ βρεθεῖ σ' αὐτὸ τὸν ἁγιασμένο τόπο, ποὺ εἶναι εὐλογία γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία, τὴν Ἑλλάδα, τὴ Ρωμιοσύνη. Ἀλλὰ καὶ πάτησε τὸ πόδι του στὸν Ἄθωνα, στὴν καλύτερή του ἀπὸ πνευματικὴ ἀποψη ὠρα. Γιὰ τὴν ἰσχυρὰ νὰ κατέστρεφε μεγάλο τμήμα τῆς χλωρίδας του, ἀλλὰ τὰ κοινότητά του, ὅπως ἔχει παραπάνω σημειωθεῖ, ἔχουν φθάσει σὺν Θεῷ, μὲ τὴν προσθεῖς τῆς Ἐφόρου του Κυρίας Θεοτόκου, τὰ 19.

Στις 15 Αὐγούστου (28 ν.ῆ.) ἐνθρονίσθηκε ὁ νέος

Καθηγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Ἱδῆρων γνωστὸς λόγιος ἀρχιμανδρίτης Βασίλειος. Τὸ μοναστήρι τῆς Πορτατισσας, μετὰ τὸ Βατοπαῖδι, ἔγινε κι αὐτὸ κοινόβιο. Ἀκολούθησε τὴν 1η Αὐγούστου (14 ν.ῆ.) ἡ Μονὴ Χιλανδαρίου. Καὶ τὴν 1η Ὀκτωβρίου (14 ν.ῆ.) ἐνθρονίσθηκε ὡς Καθηγούμενός τῆς ὁ Ἱερομόναχος Παῖσιος, ποὺ εἶχε διατελέσει ἐπιτυχῶς Πρῶτος τοῦ Ἁγίου Ὁρους τὴν περίοδο 1988 - 1989. Ἀπομένει δηλαδὴ μόνον ἕνα ἰδιόρρυθμο, τὸ ὁποῖο ἐλπίζουμε νὰ μὴ παραμείνει ἐπὶ πολὺ μοναδικὸ δείγμα τοῦ εἶδους.

Εἶναι νὰ μὴν πανηγυρίζουμε γι' αὐτὰ τὰ σπουδαία σημεῖα ἀκριβῶς τοῦ ἀθωνικοῦ μοναχισμοῦ; Ἀλλὰ καὶ πρέπει ἡ κοινοβιακὴ ζωὴ νὰ συνεχισθεῖ ἀπαρέκκλιτα προσηλωμένη στὴν ἀγιορειτικὴ παράδοση. Ὁ σύγχρονος κόσμος παραπαλεῖ καὶ τρακκίζει. Οἱ κραδασιμοὶ του φθάνουν ὡς τὰ κράσπεδα τοῦ Ἄθων, ποὺ πρέπει ἄνωγ νὰ διατηρηθεῖ ἀλώθητος. Γιὰ τὸν ἔχει ἀνάγκη ἡ Πατριὰ, ἡ Ἐκκλησία, ἡ Οἰκουμένη.

(Τέλος)

Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ

Δ/τῆς τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Τὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἔχει καὶ τὴν ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ τῶν βιβλίων:

★ ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ περὶ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ, μὲ στόχασες πνευματικῆς καὶ κατάλυξιν εἰς κάθε κεφάλαιον. Προνοία τοῦ Μητροπολίτου Γρεβενῶν Σεργίου.

★ Η ΖΩΗ ΕΚ ΤΑΦΩΝ. Αὐθεντικὴ μαρτυρία τῆς θαυμαστῆς φανερώσεως τῶν ἁγίων Ραφαήλ, Νικολάου καὶ Εἰρήνης. Τοῦ ἀρχιμ. Δημ. Μπεκιάρη.

★ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ ΛΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ, ἢ πῶς οἱ ἐξελικτικοὶ ἐλίссονται γιὰ νὰ πείσουν ὅτι τὰ εἶδη ἐξελίσσονται. Τοῦ Γιάννη Κωστόφ, φυσικοῦ.

★ ΠΕΡΠΑΤΩΝΤΑΣ ΣΤΟ ΦΩΣ. Ὀδοιπορικὸ στοῦς Ἁγίους Τόπους καὶ στὸ Σινᾶ. Τῆς Κασσιανῆς Πανουτσουπούλου.

★ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΙΧΗ: ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ Α' Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ. Τοῦ διατελ. Καθηγητοῦ Ἄθων. Δεληκωστοπούλου.

★ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ, Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ. Τοῦ ἰδίου.

Γράψατε: Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰασιῶ 1 - 115 21 Ἀθήνα, τηλ. 722.8008.

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσανίου 2, πλατ. Κλαυθμῶνος, τηλ. 322.8637.

Η ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΗΣ Α.Θ.Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΙΣ Η.Π.Α.* (2-29 Ἰουλίου 1990)

Στις 6.30 μ.μ. ὁ Παναγιώτατος παρακάθησε σὲ ἰδιωτικὸ δεῖπνο στὸ Chinese Room τοῦ John F. Kennedy for the Performing Arts καὶ στις 8.30 μ.μ. παρακολούθησε συναυλία τῆς Ἑθνικῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας ὑπὸ τῆ διεύθυνση τοῦ Μαξίμου Σοστακόβιτς καὶ μὲ σολίστες τοὺς Λεωνίδα Καβάκο γιὰ τὴν 30ῆ ἐπέτειο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰακώβου. Ἦταν μιὰ μουσικὴ πανδαισία. Τὸ πρόγραμμα περιλάμβανε ἔργα Μότσαρτ (εἰσαγωγή στοὺς «Γάμους τοῦ Φίγκαρο»), Μακρῆ (Τριλογία ἀφιερωμένη στὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἰακώβο - «Ἑλληνικὸ πνεῦμα»), Μέντελσον (κονσέρτο βιολιοῦ σὲ E minor, Op. 64, μὲ τὴ συμμετοχὴ τοῦ Λεωνίδα Καβάκου), Μακρῆ (Πολυχρόνιο τοῦ Πατριάρχου) καὶ Τσαϊκόφσκυ (Συμφωνία ἀρ. 4 σὲ F minor, Op. 36) καὶ πραγματοποιήθηκε μὲ χορηγία τῆς Οἰκογένειας Ράγγου. Στις 10.30 μ.μ. παρατέθηκε στὸ Κέντρο δεξίωση πρὸς τιμὴν τοῦ Πατριάρχου Δημητρίου.

Ἐπίσημη τιμὴ χαρακτήρισε ὁ Πρόεδρος Μπούς τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου στὸν Λευκὸ Οἶκο τὴν Πέμπτη 12 Ἰουλίου στις 11.30 τὸ πρωί. Ὁ κ. Μπούς ἐπλεξε τὸ ἐγκώμιο τοῦ Παναγιωτάτου καὶ ἐξῆρε τὸν ρόλο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰακώβου. Ἐπίσης ἀναφέρθηκε στις ἀλλαγές ποὺ σημειώνονται στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη καὶ τὶς ἀπέδωσε στὴ μεγάλη πίστη τῶν λαῶν καὶ στὴν παρουσία τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Πρόεδρος δέχθηκε τὸν Πατριάρχη μὲ ἐξαιρετικὲς τιμὲς στὴν πιὸ ἐπίσημη αἴθουσα τοῦ Λευκοῦ Οἴκου, στὸ «ὄβαλ ὄφφισ».

Στὸ ἐπίσημο πρόγραμμα τῶν συναντήσεων τοῦ Ἀμερικανοῦ Προέδρου τὴν ἡμέρα ἐκείνη εἶχε ἀναγραφεῖ:

«11.30 π.μ. Ὁ Πρόεδρος συναντιᾶται μὲ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη Δημήτριο Α' τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Ὁβαλ ὄφφισ».

Οἱ δηλώσεις τοῦ Προέδρου τῶν ΗΠΑ μετὰ τὴ συνάντησιν ἔχουν ὡς ἐξῆς:

«Εἶναι μεγάλη τιμὴ γιὰ μένα νὰ δεχθῶ τὴν Αὐτοῦ Παναγιώτητα στὸ Γραφεῖο μου στὸ Λευκὸ Οἶκο (στὸ OVAL OFFICE). Καθὼς παρατηρῶ τὶς ἀλλαγές ποὺ γίνονται στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη καὶ ὁ ὅλο τὸν κόσμον, οἱ σκέψεις μου στρέφονται στὴν πίστη τῶν ἀνθρώπων σὲ ἴσους πολλὰς χώρες, μιὰ πίστη ποὺ διατηρεῖται καὶ ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καὶ τὴν ἡγεσία τῆς Αὐτοῦ Παναγιώτητος.

Καὶ εἶτοι εἶναι πρέπον νὰ τὸν ὑποδεχθῶμε μὲ τὸν προσήκοντα σεβασμὸ στὸ OVAL OFFICE. Καὶ μοῦ δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ τοῦ πῶ ὅτι βλέπω τὴν πίστη τῶν ἀνθρώπων ὡς μιὰ κινητήρια δύναμις γιὰ ἀλλαγὴ στὸν κόσμον σήμερον. Καὶ ἔχω τὴν εὐκαιρία νὰ τοῦ ἀπευθύνω χαιρετισμὸ γιὰ τὶς ἀρχές του καὶ τὴν ἡγετικὴν του ἰκανότητα.

Εἶναι μεγάλη χαρὰ νὰ σᾶς ἔχουμε σήμερον ἐδῶ. Μεγάλη χαρὰ. Ἐπίσης εἶναι κάτι τὸ ἰδιαίτερον τὸ ὅτι θροῖσκονται μαζί μας καὶ οἱ διάφοροι Μητροπολίτες. Σᾶς εὐχαριστῶ ὅλους».

Μαζί ἦταν καὶ ὁ Μ. Εὐεργέτης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κ. Παν. Ἀγγελόπουλος ὁ ὁποῖος τοῦ πρόσφερε τὸ μετάλλιο τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Πατριάρχου στὴν Ἀμερικὴ (ἔργο τοῦ Ν. Κωνσταντόπουλου) σὲ καθαρὸ χρυσό.

Ὁ Παναγιώτατος εὐχαρίστησε τὸν Πρόεδρο Μπούς μὲ τὰ ῥητὰ λόγια:

«Κύριε Πρόεδρε,

Σᾶς εὐχαριστοῦμεν θερμῶς διὰ τὴν συνάντησιν ταύτην, εὐθὺς μάλιστα μετὰ τὴν ἐπάνοδόν Σας ἀπὸ τὰς ἐν Τέξας συνομιλίας κορυφῆς ἐπὶ τῶν οικονομικῶν προβλημάτων τοῦ κόσμου, αἱ ὁποῖαι θὰ ὑπῆρξαν ἀσφαλῶς κοπιώδεις. Ἐλπίζομεν νὰ εἴσθε ἱκανοποιημένος ἐξ αὐτῶν.

Ἡ προσωπικὴ αὐτὴ συνάντησις μεθ' Ὑμῶν μᾶς δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ Σᾶς εἴπωμεν, Κύριε Πρόεδρε, πόσον βαθύτατα ἐκτιμᾶται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἡ ἡγεσία τὴν ὁποίαν ἀσκεῖτε, Ὑμεῖς προσωπικῶς καὶ ἡ Χώρα Ὑμῶν, ἐπὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 246 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

Ὁ Πατριάρχης καὶ ἡ Συνεδρία του μετὰ τὸν Πρόεδρο τῶν Η.Π.Α. κ. Τζόρτζ Μπούς στὸν Λευκὸ Οἶκο.

Ἡ σύνεσις καὶ φωτεινὴ πολιτικὴ κοίσις, μετὰ τὴν ὁποῖαν χειρίζεσθε τὰ μεγάλα θέματα, τὰ ὁποῖα ἐπηρεάζουν τὰς τύχας καὶ τὴν ζωὴν τῶν λαῶν τῆς ὑφ'ηλίου, ἔχει ἤδη ὀδηγήσει τὰς διεθνεῖς ἐξελίξεις εἰς ἡμέρας μεγάλων ἐλπίδων δι' ἓνα κόσμον εἰρήνης, ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης, ἀρχῶν αἱ ὁποῖαι πηγάζουν ἐκ τοῦ Ἐδ'αγγελίου καὶ τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν παραδόσεως.

Ὅπως ἰδιαιτέρως ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐπιθυμοῦμεν, Κύριε Πρόεδρε, νὰ εὐχαριστήσωμεν Ὑμῶν διὰ τὰ αἰσθητά φιλίας, τὰ ὁποῖα ἐκδηλώνετε πρὸς τὴν Χώραν ἡμῶν Τουρκίαν ἔνθα οἱ χριστιανοὶ διαβιῶμεν ὡς ἰσότητοι πολῖται, κατὰ τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς Νόμους, καὶ ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν κινεῖται καὶ δοῦν ἐν ἐλευθερίᾳ ἀπολαύουσα τῶν ἰδίων αὐτῆς δικαιωμάτων.

Ὡς Ἕλληνες τὸ γένος τοῦρκοι πολῖται δὲν λιπομονοῦμεν πόσον μεγάλῃ καὶ ἀποφασιστικῇ σημα-

σίᾳ ὑπῆρξε διὰ τὴν ἐπιβίωσιν ἀλλὰ καὶ τὴν εἰρηρικήν συνύπαρξιν τῶν λαῶν τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος τὸ δόγμα Τρούμαν μετὰ τὸν Δεύτερον Παγκόσμιον Πόλεμον. Ἡ συνέχισις τῆς φιλίας καὶ τῆς εἰρηρικῆς συνύπαρξεως τῶν δύο αὐτῶν λαῶν δὲν ἔπαυσε νὰ ἔχη ζωτικὴν σημασίαν διὰ τὴν περιοχὴν ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ τὸν κόσμον ὁλόκληρον.

Εὐρισκόμεθα εἰς τὴν Χώραν Σας, Κύριε Πρόεδρε, μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ ἐπισκεφθῶμεν τοὺς ἐπιταῦθα Ὀρθοδόξους πιστοὺς, μάλιστα δὲ τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν ἑλληνορθόδοξον Ἀρχιεπισκοπὴν Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς. Δίκαιον καὶ πρόπον θεωροῦμεν κατὰ τὴν σιγμὴν ταύτην νὰ ἐκφράσωμεν πρὸς Ὑμῶν, Κύριε Πρόεδρε, τὰς θερμότητας ἡμῶν εὐχαριστίας διὰ τὴν ἀγάπην, μετὰ τὴν ὁποῖαν περιβάλλετε τὴν ἐν τῇ Χώρα Σας ὁμογένειαν ἡμῶν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν. Ἡ προσωπικὴ φιλία καὶ ἐκτίμησις Ὑμῶν πρὸς τὸν ἐπιταῦθα θρησκευτικὸν ἡγέτην τῆς ὁμογε-

Η ΘΕΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΜΥΣΤΙΚΟΥΣ ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ*

2. Η ΟΛΟΣ ΤΗΣ ΘΕΩΣΕΩΣ.

Ἡ πορεία τῆς θεώσεως ἀκολουθεῖ κλιμακωτὴν ὁδόν.

Ὁ ἅγιος Μάξιμος, ὁ Ὁμολογητὴς, σχολιάζων καὶ ἀναπτύσσων σχετικῶν χωρίων τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου⁵, κατονομάζει εἰς τὰ «ἑπτὰ πνεύματα» τοῦ Θεοῦ τὴν σωστικὴν διὰ τὸν ἄνθρωπον ὁδόν, χωρὶς νὰ διακριθῇ αὐτὴν εἰς στάδια ἢ εἰς βαθμίδας. Ἦτοι εἰς πνεῦμα σοφίας, συνέσεως, γνώσεως, ἐπιστήμης, βουλής, ἰσχύος, καὶ πνεῦμα φόβου Θεοῦ. Ὅλα δὲ τὰ θρησκευτικὰ βιώματα διὰ τὴν θέωσιν ἐκφράζουν συγγενικὰ καταστάσεις καὶ δὲν διαχωρίζεται τὸ ἐν βίωμα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Δι' αὐτὸ οἱ Ἕλληνες Πατέρες, μὲ τὸ οἰκουμενικὸν κῦρος καὶ τὴν παγκόσμιον ἀναγνώρισιν, δὲν ἀναπτύσσουσιν ἴδιον δικανικὸν σύστημα, ἀλλ' ἀφήνουν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τὴν Χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ συναντηθοῦν διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἀσκήσεως ἐκάστου. Ἡ νῆψις, ἡ κρίσις, ἡ διάκρισις, ἡ συγγνώμη, ἡ φιλοφροσύνη καὶ πᾶν ἄλλον βίωμα τῆς πνευματικῆς ζωῆς δὲν ἔχει οὔτε ὠρισμένον χρόνον, οὔτε προτεραιότητα τὸ ἐν ἑναντι τοῦ ἄλλου. Ταῦτο ἐὰν συνέβαινε, θὰ εἴχομεν ἐσωτερικὰς διαρρηξίσεις εἰς τὴν ψυχὴν, φαινόμενον ἁμαρτίας. Ὡστόσο δέ, οἱ Ἕλληνες Πατέρες, θέτοντες τάξιν εἰς τὰς θεολογήσεις των, θὰ ὁμιλήσουν διὰ τὴν ἀρχὴν, διὰ τὸ μέσον καὶ διὰ τὰ ἐγγὺς πρὸς τὴν θέωσιν βιώματα.

Εἶναι δὲ γενικῶς παραδεδομένον εἰς τὰ συγγράμματα τῶν Μυστικῶν Θεολόγων, ὅτι τρία εἶναι τὰ στάδια τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, ἢτοι ἡ κάθαρσις, ἡ ἐσωτερικὴ ἔλλαμψις καὶ ἡ Θεώσις. Ἀναπτυσσόμενα δὲ αὐτά, ὑποδιαίρονται εἰς

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 202 τοῦ ὑπ' ἀρ. 6 τεύχους.
5. Ἡσαΐου 11, 2-3.

ἄλλας βαθμίδας, μὲ τὰς ὁποίας δὲν θὰ κουράσω τὸ ἀκροατήριον. Ἄλλ' ὡς ἐλέχθη καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν, ἡ ὁμιλία θὰ περιορισθῇ εἰς γενικὰ γνωρίσματα τοῦ μυστηρίου τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὁ χρόνος τῆς ὁποίας, κείμενος μεταξὺ τῶν ἑορτῶν τῆς εἰς οὐρανὸς Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τῆς Πεντηκοστῆς, εἶναι, νομίζω, λίαν κατάλληλος.

3. ΠΡΩΤΟΝ ΣΤΑΔΙΟΝ: ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΚΑΘΑΡΣΙΣ.

α) Τὰ πάθη:

Ὁ κυρίως ἀγὼν τοῦ πρώτου τούτου σταδίου εἶναι ὁ ἀγὼν κατὰ τῶν παθῶν, καὶ περιλαμβάνει δύο εἶδη πρακτικῆς ἀσκήσεως: «Ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν κάθαρσιν ἢ ἀπελευθέρωσιν ἐκ τῶν παθῶν, τῆς ὁποίας τὸ τέλος εἶναι ἡ ἀπάθεια, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν, τῆς ὁποίας τὸ τέλος εἶναι ἡ ἀγάπη» καὶ ἡ ἐν τῇ ἀγάπῃ ἠθικὴ τελείωσις τοῦ ἀνθρώπου. Τὸν σκοπὸν τοῦτον τῆς ζωῆς ἔθεσεν ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς Χριστός, «ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι»⁶.

Ἡ ἀρχή, λοιπόν, εἶναι ὁ ἀγὼν κατὰ τῶν παθῶν. Τί εἶναι πάθος;

Πάθος εἶναι, καθ' ὅλους τοὺς Μυστικούς Θεολόγους, «κίνησις τῆς ψυχῆς παρὰ φύσιν, ἢ ἐπὶ φιλίαν ἄλογον, ἢ ἐπὶ μῖσος ἄκριτον»⁷. Δηλαδή, κατὰ τὴν σύγχρονον διαλεκτικὴν, κάθε ψυχικὴ ἰδιορρυθμία, κάθε ἀνώμαλος φιλία, ἢ κάθε ἄκρατον μῖσος, κάθε τί τὸ μὴ φυσιολογικόν, εἶναι πάθος.

Ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία διεγείρεται ἀπὸ

6. Ματθ. 5,46.

7. Ἀγ. Μάξιμου, «Περὶ Ἀγάπης», Β. 16, Ρ.Γ. 90, 988 D, 989 A.

νείας Ἀρχιεπίσκοπον κύριον Ἰάκωβον μεγάλως ἐκτιμᾶται παρ' ἡμῶν.

Ἐδχαριστοῦμεν καὶ πάλιν διὰ τὴν προσωπικὴν ἡμῶν συνάντησιν ταύτην, ἡ ὁποία ἐπιβεβαιώνει πλήρως τὴν θρησκευτικότητα καὶ τὴν εὐγένειαν, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουν τὴν προσωπικὴν Ὑμῶν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ τὰς δημοσίας πράξεις καὶ ἀποφάσεις Σας.

Ἐυχόμεθα ὁ Θεὸς νὰ Σας χαρίσῃ ὑγείαν ἀκλό-

νητον, σοφίαν καὶ δύναμιν, ὥστε νὰ ἴδετε ἐπιβεβαιωμένας ὅλας Σας τὰς ἐνεργείας ὑπὲρ τῆς ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ εἰρήνῃ συμβιώσεως ὄλων τῶν λαῶν τῆς γῆς.

Σας εὐχαριστοῦμεν καὶ πάλιν θερμῶς.

(Συνεχίζεται)

I. M. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ

Δ' γτῆς τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου

τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα, εἶναι ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ θυμὸς καὶ εἶναι ἡ ρίζα κάθε πάθους. Κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον, τὰ πάθη εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ τρία κίνητρα, ποῦ ὠθοῦν τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸ κακόν. «Τρία δὲ πάλιν εἰσὶ τὰ κινουῦντα ἡμᾶς ἐπὶ τὰ κακά, τὰ πάθη, οἱ δαίμονες καὶ ἡ κακὴ προαίρεσις»⁸. Ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ θυμὸς δὲν εἶναι κατ' οὐσίαν ἁμαρτωλὰ πάθη, διότι μπορεῖ νὰ ὑπάρχη καὶ ἀγαθὴ διάθεσις. «Λαμβάνουν ἀξίαν ἢ ἀπαξίαν ἀναλόγως τῆς σχέσεώς των πρὸς τὰ αἰσθητὰ πράγματα».

Ὁ θρησκευτικὸς-πνευματικὸς ἀγὼν κατὰ τῶν παθῶν δὲν στρέφεται κατὰ τῆς φύσεως, ἀλλὰ κατὰ τῆς ἐμπαθοῦς, τῆς ἁμαρτωλῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν φύσιν. Εἰδικώτερον, κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴν, «οὐ τὰ θρώματα κακά, ἀλλ' ἡ γαστριμαργία. Οὐδὲ ἡ παιδοποιία, ἀλλ' ἡ πορνεία. Οὐδὲ τὰ χρήματα, ἀλλ' ἡ φιλαργυρία. Οὐδὲ ἡ δόξα, ἀλλ' ἡ κενοδοξία»⁹.

Ὁ αὐτὸς ἅγιος Πατὴρ κατατάσσει εἰς δύο κατηγορίας τὰ πάθη: Ἡ πρώτη περιλαμβάνει: «τὴν γαστριμαργίαν, τὴν ὑπερηφάνειαν, τὴν τυραννίδα, τὸν γαῦρον, τὴν ἀλαζονείαν, τὴν ἀπόνοιαν, τὴν μανίαν, τὴν οἴησιν, τὸν τύφον, τὴν καταφρόνησιν, τὴν ὕβριν, τὸ βέβηλον, τὸ εὐτράπελον, τὴν ἀσωτείαν, τὴν ἀκολασίαν, τὴν περπερίαν, τὸν μετεωρισμόν, τὴν βλακείαν, τὸν αἰκισμόν, τὸν ἐκμυκτηρισμόν, τὴν πολυλογίαν, τὴν ἀκαιρολογίαν, τὴν αἰσχρολογίαν κ.ἄ.» Καὶ ἡ δευτέρα κατηγορία, «τὸν θυμόν, τὸν φθόνον, τὸ μῖσος, τὴν ἔχθραν, τὴν μνησικακίαν, τὴν λοιδορίαν, τὴν καταλαλίαν, τὴν συκοφαντίαν, τὴν λύπην, τὴν ἀπελπισίαν, τὴν ἀπόγνωσιν, τὴν ἀκηδίαν, τὴν ὀλιγωρίαν, τὴν ὀλιγοψυχίαν, τὸ ἀκαιρον πένθος, τὸν κλαυθμόν, τὴν κατῆφειαν, τὸν ὀλοφυρμόν, τὸν ζῆλον, τὴν ζηλοτυπίαν κ.ἄ.»¹⁰.

Ἀπὸ τὴν λογικὴν, ἢ παράλογον χρῆσιν τοῦ κάθετί, γινόμεθα ἢ ἐνάρετοι, ἢ φαῦλοι. Ἡ ἠθικὴ, ἢ μὴ, ποιότης ἐκάστου ἀνθρώπινου ἔργου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν λογικὴν ἢ μὴ κρίσιν τοῦ νοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν καθαρότητα ἢ ἀμαυρότητα, ἐξαιτίας τῶν παθῶν, ψυχικὴν ὑγείαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἅγιος βίος ἐκδηλοῦται μὲ ἀγία ἔργα, ὁ ἁμαρτωλὸς μὲ ἁμαρτωλά. Ἡ κάθε ἐξωτερικὴ ἐκδήλωσις ἔχει καὶ μίαν ἀνάλογον ψυχικὴν αἰτίαν, ποῦ κινεῖ τις δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰς ἐντυπώσεις τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων, ποῦ εἰσέρχονται ἐντὸς ἡμῶν διὰ τῶν αἰσθήσεων. Εἰς

τὸ σημεῖον αὐτό, ὅλοι οἱ Μυστικοὶ Θεολόγοι καὶ δὴ οἱ Νηπτικοὶ καὶ ἀσκητικοὶ Συγγραφεῖς δίδουν εὐρυτάτην ἔκτασιν καὶ ἐπιμένουν εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ἐντυπώσεις καὶ εἰς τὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐρεθίσματα τοῦ ἐσωτερικοῦ —ψυχικοῦ— ἡμῶν κόσμου, διότι αὐτὰ ἀναμοχλεύουν τὸν νοῦν, παρᾶσσουν τὴν ψυχὴν καὶ διεγείρουν τὴν φαντασίαν. Τότε ἡ ψυχικὴ γαλήνη χάνεται, τὰ πάθη φουντώνουν καὶ ὁ πνευματικὸς ἀγὼν σβήνει.

Τοῦ πρώτου τούτου σταδίου μόνον εἰς τρία βιώματα θ' ἀναφερθῶ καὶ δὴ ἐν συντομίᾳ. Αὐτὰ προετοιμάζουν τὴν καρδίαν, διὰ νὰ δεχθῆ τὴν θεῖαν ἔλλαμψιν καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν θέωσιν, δι' αὐτὸ ἰδιαίτερος τονίζονται ὑφ' ὅλων τῶν Μυστικῶν Θεολόγων.

β) Ἡ ψυχὴ καὶ ὁ κόσμος:

Εἰς τὸ κατ' ἐξοχὴν νηπτικὸν σύγγραμμα τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, τὴν Κλίμακα, ἀναφέρεται ὡς πρώτη ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιθυμοῦντος τὴν θέωσιν, ν' ἀρνηθῆ τὸν κόσμον μὲ τὴν ἔννοιαν, νὰ μὴ συνδεθῆ ποτὲ μὲ τὸν κόσμον ἔτσι, ὥστε ὁ κόσμος νὰ κατευθύνῃ τὴν ζωὴν του καὶ τὰ βιώματά του. Ἐδῶ ὁ κόσμος ^{10α} λαμβάνεται μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς ἁμαρτωλοῦ καὶ πεπτωκυῖας φύσεως, ποῦ ἀσκῶν τὰς ἁμαρτωλὰς του ἐντυπώσεις ἐπὶ τοῦ συνειδητοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καλλιεργεῖ καὶ ἀναπτύσσει τὰ πάθη καὶ οὕτως ἴσταιται ἐμπόδιον εἰς τὴν ὁδὸν τῆς θεώσεως.

Ἡ ψυχὴ ἀφ' ἑαυτῆς εἶναι ἀπλὴ καὶ ἀγαθὴ, συγγενεύουσα ὡς πρὸς τὴ φύσιν τῆς μὲ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Δημιουργοῦ Θεοῦ. Μένουσα δὲ εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς, εἰς τὴν αὐτοσυγκέντρωσίν τῆς, εὐρίσκει τὴν φυσικὴν τῆς ἁρμονίαν καὶ γαλήνην. Ἐξωτερικευομένη δὲ εἰς τὸν κόσμον, ὅπως ἀπαιτοῦν αἱ κοσμικαὶ φροντίδες καὶ ἀσχολίαι, ἡ ψυχὴ διασπᾶται, προσέχοντας τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, μερίζεται, τεμαχίζεται, τραυματίζεται ἀπὸ τὴν περιπλάνησιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ τὴν δημιουργίαν διαφόρων συναισθημάτων καὶ ἐντυπώσεων μὲ τὴν ἀνάλογον αὐτῶν ψυχικὴν ἐπίδρασιν καὶ ἐπιρροήν. Ἔτσι δημιουργοῦνται αἱ προϋποθέσεις διὰ τὴν τάσιν καὶ τὴν φορὰν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν κόσμον τῶν παθῶν καὶ τῆς ἁμαρτίας. Συνεπῶς «ἡ ἄρνησις τοῦ κόσμου εἶναι ἐπομένως μία ἐπάνοδος τῆς ψυχῆς εἰς ἑαυτήν, μία αὐτοσυγκέντρωσις, μία ἀποκατάστασις τοῦ πνευματικοῦ τῆς εἶναι, τὸ ὁποῖον ἐπανερχεται εἰς ἔνωσιν μετὰ τοῦ Θεοῦ»¹¹. Ἡ ἐπάνοδος αὕτη τῆς ψυχῆς εἶναι

8. Αὐτόθι, Β' 33, P.G. 996, A.B.

9. Αὐτόθι, Β' 17, ὡς ἄνω.

10. Τοῦ ἰδίου ἀγίου Πατρὸς, «Πρὸς Θαλάσσιον», P.G. 90, 256 C.D.

10α. Ὁ κόσμος, κατὰ τοὺς Μυστικούς, ἐν σχέσει μὲ τὸ θέμα, ἔχει καὶ ἄλλας ἐννοίας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ χρόνος δὲν μὲν ἐπιτρέπει ν' ἀναφερθῶ.

11. Βλ. Δόσκου, ἔ.α., σελ. 237.

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ*

* * *

Ἐνῶ αὐτὰ ἴσχυαν στὴν Ἀνατολή, δηλαδή στὴν ἑλληνορθόδοξη Παράδοση, ὅπως ἐκφράστηκαν καθαρὰ στὴν Τουρκοκρατία, ἀντίθετα στὴν Δύση κέντρο τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἔγινε τὸ ἐργοστάσιο, ἡ διάνοηση. Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ θεοποιεῖται, δηλαδή αὐτονομεῖται, ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Σ' αὐτό, βέβαια, φταίει καὶ ἡ θεολογία τῶν Φράγκων πού ἀπέβλεπε περισσότερο στὴν καταδυνάστευση τοῦ λαοῦ. Ἡ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ, ἡ ψυχαγωγία, ὁ χορός, τὸ τραγούδι, ἡ παιδεία καὶ τὸ δίκαιο, ὅλα ἀποδεσμεύθηκαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν.

Τὴν διαφορὰ μεταξὺ τοῦ δυτικοῦ τρόπου ζωῆς καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ, στὸ σημεῖο αὐτὸ πού βρισκόμαστε, μποροῦμε νὰ τὴν καταλάβουμε ἀπὸ τὴν διαφορὰ μεταξὺ τοῦ κοινοτικοῦ τρόπου ζωῆς τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τῆς σημερινῆς. Οἱ διασωζόμενοι κανονισμοὶ λειτουργίας τῶν Δημογεροντιῶν καθιστοῦν «εὐγλωττὴ τὴ διαφορὰ τῆς αὐτοδιοίκησης τοῦ ἀλύτρωτου Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ ἐκεῖνη τοῦ ἐλεύθερου. Στὸ ἑλληνικὸ κράτος, ἡ αὐτοδιοίκηση ἀσφυκτιοῦσε στὴ μέγγενη τοῦ αὐστηροῦ συγκεντρωτικοῦ συστήματος πού τῆς εἶχε ἐπιβάλει ἡ βαυαρικὴ ἀρχὴ, καθὼς εἶχε μεταβάλλει τὸ μεταβυζαντινὸ κοινοτισμὸ σὲ νοσταλγικὴ ἀνάμνηση, ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία εἶχε ὑποβιβαστεῖ σὲ θεραπευτικὴν ἀνάμνηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας»¹⁴.

γ) Ἐνα ἄλλο σημεῖο στὸ ὁποῖο φαίνεται ὁ διαφορετικὸς τρόπος ζωῆς μεταξὺ τοῦ ὀρθοδόξου καὶ τοῦ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 205 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

14. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 7.

ἡ διαρκῆς καὶ ἀέναντος στροφὴ τῆς θελήσεως καὶ τοῦ «αὐτεξουσίου» τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Δημιουργὸν Θεόν. Ἡ ἐπιστροφὴ τῆς ψυχῆς εἰς τὴν ἰδικὴν τῆς ἐσωτερικῆς θέσεως, ἔτσι ὥστε νὰ κατευθύνεται ἀπὸ τὴν ἀγαθὴν τῆς προαίρεσιν καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν κόσμον, ὅστις ἐκ τῆς ἀμαρτίας τόσον ἐπὶ τὰ χεῖρα ἠλλοιώθη, ὥστε οὐδὲ αὐτὸν τοῦτον τὸν Δημιουργὸν τῆς ἐγνώρισεν, «ὅτε ἐν τῷ κόσμῳ ἦν»¹², καὶ ἐσταύρωσεν αὐτόν, εἶναι συγχρόνως καὶ ἐπιστροφὴ τῆς ψυχῆς εἰς τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ, τὴν γνωστὴν καὶ γνώριμον εἰς τὸν ἰδικὸν τῆς κόσμον, τὴν πρώτην καὶ πεφλημένην τῆς γὰρ τοῦ πονηροῦ, ἀπεμακρύνθη. Καὶ εἶναι βιβλικὸν πατριδα, πού, ὡς ὁ ναυαγὸς καὶ ὁ ξενητευθεὶς, δὲν ἡ-

12. Ἰωάν. 1,10.

δυτικοῦ ἀνθρώπου εἶναι καὶ ὁ τρόπος τῶν ἐπαγγελματικῶν του δραστηριοτήτων. Στὴν Ἀνατολὴ κυριαρχεῖ ὁ συνεργατισμὸς καὶ οἱ συντεχνίες στὶς ὁποῖες ἀναπτύσσεται καὶ καλλιεργεῖται ἕνας γνήσιος ἀνθρωπισμὸς.

Ἡ μελέτη τῶν συντεχνιῶν κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας μᾶς δίνουν ἕνα μέτρο σύγκρισης μὲ τὰ συνδικάτα τῆς Δύσεως, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ σημερινὰ συνδικάτα καὶ δείχνουν τὴν ἀνωτερότητα τῶν συντεχνιῶν.

Πάντοτε οἱ ἄνθρωποι ἐπεδίωκαν τὴν συνάθροιση σὲ διαφορὰς ἐνώσεις γιὰ τὴν διακίνηση τῶν προϊόντων τους καὶ τὴν ἱκανοποίηση τῶν ψυχολογικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀναγκῶν τους. Οἱ συντεχνίες συναντῶνται σὲ ὅλη τὴν διαχρονικότητα τῆς παραδόσεώς μας. Στὴν Βυζαντινὴ ἐποχὴ αὐτὲς οἱ ἐνώσεις χαρακτηρίζονται μὲ πολλὰ ὀνόματα, ὅπως συστήματα, τάξεις, τάγματα, σώματα, σύλλογοι, σωματεῖα, πολιτικὰ σωματεῖα¹⁵. Στὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας οἱ συντεχνίες λέγονται καὶ ἰσνάφια, ἑσνάφια. Οἱ συντεχνίες ἔχουν τὶς ρίζες τους στὸ Βυζάντιο, ἀλλὰ κατὰ τὴν διάρκειά τῆς Τουρκοκρατίας διοργανώθηκαν σὲ νέα δεδομένα¹⁶. Πέρα ἀπὸ τὶς ἰδιαίτερες συντεχνίες ὑπῆρχαν καὶ ἐνώσεις συνεργατικῶν συνεταιρισμῶν, ὅπως ἡ «Συντροφία τῶν Ἀμπελακίων», πού ἀριθμοῦσε 6.000 μέλη καὶ στὴν ὁποία ἀνῆκαν 22 κοινότητες τῆς Θεσσαλίας¹⁷.

Ἀξίζει νὰ δοῦμε τὴν γενικὴ ἀτμόσφαιρα πού ἐπι-

15. Κων. Σταλίδη, Οἱ συντεχνίες καὶ τὰ ἐπαγγέλματα στὴν Ἑδέσσα τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, Ἑδέσσα 1974, σελ. 21.

16. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 23.

17. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 29.

συχάζει, ἕως ὅτου ἐπιστρέψῃ καὶ εὐρεθῇ εἰς τὴν πατρικὴν γῆν, τὸν Παράδεισον, ἐκ τῆς ὁποίας, ραδιουργία τοῦ πονηροῦ, ἀπεμακρύνθη. Καὶ εἶναι βιβλικὸν αὐτὸ τὸ βίωμα τῆς ψυχῆς. «Οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν»¹³. Θὰ ἠδυνάμην ν' ἀναφέρω πλεῖστα ὅσα παραδείγματα σοφῶν τε καὶ ἀγίων δι' αὐτὴν τὴν ἀναζήτησιν καὶ ἀγωνίαν τῆς ψυχῆς, πού ἡσυχάζει μόνον, ὅταν ἐπιστρέψῃ διὰ μετανοίας εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα. Ἀνάγλυφος αὐτὴ ἡ εἰκὼν εὐρίσκεται εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ ἀσώτου.

(Συνοχίζεται)

Ἀρχιμ. ΠΑΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΤΟΣ

13. Ἐβρ. 13,14.

κρατούσε στην διοργάνωση τών συντεχνιών. Θα διαπιστώσουμε ότι διαπνεόταν από την εκκλησιαστική ατμόσφαιρα τής φιλοθείας και τής φιλανθρωπίας. Δέν ήσυχολούντο άπλως και μόνον με την διακίνηση τών έμπορευμάτων τους, αλλά συνδέονταν με όλα τα κοινωνικά και θρησκευτικά ζητήματα που άπασχολούσαν τους άνθρωπους κάθε έποχής. Ειδικά θα ήθελα να δούμε τις συντεχνίες τής Έδέσσης, όπως φαίνεται σε ύλικό, που διασώζεται έν πολλοίς στα άρχεία τής Έρεως Μητροπόλεως Έδέσσης, Πέλλης και Άλμωπίας.

Έχει γραφή χαρακτηριστικά: «ό ρόλος που έπαιξαν οι ένώσεις-συσσωματώσεις αυτές (ισνάφια, ρουφέτια, συστήματα, όμοσπονδίες, συντροφίες, κομπανίες) στην διάρκεια τής Τουρκοκρατίας ήταν πολύ μεγάλος. Η παρουσία τους δέν περιοριζόταν μόνο στον οικονομικό τομέα, αλλά έπιανε όλη την ζωή τών Έλλήνων.

Στηριγμένοι στις άρχές τής αδελφότητας και τα διδάγματα του Χριστού τόνωσαν τις ήθικες άρχές και έξευγένισαν τα ήθη τών μελών τους, ένέπνευσαν σ' αυτά το αίσθημα τής αγάπης και τής άλληλεγγύης και άνέπτυξαν αδελφικούς δεσμούς μεταξύ τους. Έπειδή άκόμη γνωρίζουν καλά τον μεγάλο ρόλο τής Έκκλησίας και τής παιδείας, διαθέτουν πλουσιοπάροχα όλους τους πόρους τους για να ένισχύσουν και να έξυψώσουν αυτά και μέσω αυτών να καλλιεργήσουν την έντική και επαναστατική συνείδηση τών Έλλήνων.

Έτσι, είτε ως άτομα είτε ως ένώσεις, φιλοτιμούνται πούδς πρώτα να βοηθήση άσθενείς και γέροντες, χήρες και όρφανά, να κτίσουν εκκλησίες και σχολεία, να τυπώσουν ή να άγοράσουν και να διαδώσουν βιβλία, να ιδρύσουν βιβλιοθήκες κ.ά.

Οι Έδεσσαίοι τεχνίτες, έμποροι, γεωργοί, γενικά οι συντεχνίες δέν ύστέρησαν σε κανένα τομέα, όπως δείχνεται στις πηγές¹⁸.

Οι συντεχνίες στην Έδεσσα, όπως άλλωστε και σε όλη την ύπόδουλη Ρωμηοσύνη, ένδιαφέρονταν για το κτίσιμο διαφόρων Έρεων Ναών και Μοναστηριών. «Τα μέλη τών Ισναφιών τών Έδεσσαίων (όπως και γενικά τών Έλλήνων) ήπήρξαν άνθρωποι άπλοι και εύσεβείς και έστήριξαν σ' όλη την διάρκεια τής Τουρκοκρατίας την Έκκλησία, την όποία ένίσχυσαν με έράνους και συνδρομές, έχτισαν ναούς και παρεκκλήσια και άλλα κοινωφελή κτήρια για τις άνάγκες τής Έκκλησίας, άφιέρωσαν εικόνες, άνελάμβαναν τα καθήκοντα του έπιτρόπου με ζήλο και εύσυνειδησία και πολλές φορές για πολλά χρόνια. Άκόμα και τα εκκλη-

σιαστικά βιβλία και τους κώδικες τα άγόραζαν πολλές φορές οι τεχνίτες ή τα ισνάφια¹⁹. Κάθε συντεχνία είχε τον ιδιαίτερο άγιο τον όποιον πανηγύριζαν με μεγαλοπρέπεια. Επίσης προσέφεραν χρήματα στους πτωχούς και τους άναξιοπαθούντας, προσέφεραν κάθε δυνατή οικονομική βοήθεια στην διοίκηση τής κοινότητας, δώριζαν χρήματα για την δημιουργία και την συντήρηση σχολείων, για την μόρφωση τών έλληνοπαίδων και φυσικά μέσα στα πλαίσια αυτά πρέπει να δούμε και την έντική τους δράση που ήταν άξιόλογη²⁰.

Δέν έχουμε έπαρκή χρόνο για να αναλύσουμε και να αναφέρουμε διεξοδικά την καθόλου προσφορά τών συντεχνιών στην κοινοτική ζωή και να αναλύσουμε ότι διαπνεόταν από το φιλόθεο και φιλόανθρωπο πνεύμα τής εκκλησιαστικής ζωής. Το γεγονός είναι ότι δέν ένδιαφέρονταν στενά μόνον για τα άτομικά τους έπαγγελματικά συμφέροντα, αλλά πέρα από την έμπορική τους πρόοδο ένδιαφέρονταν και για όλο τον κοινοτικό βίο, για την ίδρυση Έρεων Ναών, Μοναστηριών, Νοσοκομείων, Σχολείων και την βοήθεια τών πτωχών. Άποτέλεσμα όλου αυτού του τρόπου ζωής είναι ότι στον χώρο τής δικής μας Παραδόσεως, όπως έκφράστηκε ιδίως κατά την περίοδο τής Τουρκοκρατίας και βιώνεται και σήμερα από μεγάλο μέρος του λαού μας, είναι ή φιλοξενία, ή έλεημοσύνη, ή συμμετοχή στα κοινά, οι δωρεές στα ιδρύματα και στα διάφορα φιλανθρωπικά καταστήματα. Οι άνθρωποι γενικά συμμετέχουν στην χαρά και την λύπη του άλλου, στην ζωή και τον θάνατο, στην εύτυχία και την δυστυχία. Όλο το χωριό συμμετέχει στον γάμο και στον θάνατο.

Άντίθετα, τα συνδικάτα τής Δύσεως αναπτύσσονται μέσα στο κλίμα τής πολώσεως μεταξύ τής φραγκικής κυριαρχίας και τής προσπαθείας τών κατακτηθέντων Ρωμηών για να άποκτήσουν δικαιώματα και έλευθερία. Έτσι, εκεί όλα αναπτύσσονται μέσα στο κλίμα τής πάλης τών τάξεων. Πραγματικά, όλος ό δυτικός πολιτισμός είναι άποτέλεσμα, δημιούργημα και καρπός τής συγκρούσεως μεταξύ του φεουδαλισμού με την ταξική και ρατσιστική του φιλοσοφία και όργάνωση, και τών επαναστάσεων έναντίον τών ταξικών διακρίσεων²¹.

Έτσι, στην Δύση, όπως το ζούμε και σήμερα και στον δικό μας χώρο, τα συνδικάτα και οι διάφορες

19. Ένθ' άνωτ., σελ. 43-44.

20. Βλ. ένθ' άνωτ., σελ. 43-68.

21. Ιωάννου Σ. Ρωμηοσύνη, Ρωμηοσύνη, έκδ. Πουρνάρη, Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 174.

18. Ένθ' άνωτ., σελ. 40.

Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Πεντηκοστῆς

ἜΦΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΦΑΙΝΕΙ ΠΑΣΙ.

Στὴ ζωὴ τοῦ κάθε πιστοῦ, τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ φανερώνεται σὲ ὅλη του τὴν ἀνεξιχνίαστη πληρότητα.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ ἐπὶ γῆς ἔργο τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ Του ἔργου, ἡ εἰκόνα τῆς σωτηρίας παρουσίας Του στὸν κόσμο.

Σ' αὐτὴν κατέρχεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο κατὰ τὸ φανερό καὶ ἄφραστο μυστήριον τῆς Πεντηκοστῆς, σ' αὐτὴν πραγματοποιεῖται καὶ συνεχίζεται ἡ σωτηρία, ὁ ἁγιασμός καὶ ἡ θέωση τῆς κτίσεως. Δι' αὐτῆς ὁ πιστὸς μετέχει τοῦ θείου φωτός, τοῦ φωτός τοῦ Χριστοῦ, εὐτρεπιζόμενος καὶ προετοιμαζόμενος γιὰ τὴ μετοχὴ του στὸ ἄκτιστο καὶ ἀνέσπερο φῶς τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἵνα «δεξάμενος τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως συγκαταριθμηθῇ τοῖς πρωτοτόκοις τοῖς ἀπογεγραμμένοις ἐν οὐρανῷ»¹.

Ἔτσι ὁ πιστὸς γίνεται «υἱὸς φωτός», ἀφοῦ ὁ Χριστός, «τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν τὸ φωτίζον καὶ ἁγιάζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον»², ὄχι μόνο σημειώνει ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου Του ἀλλὰ καὶ κατευθύνει τὰ διαθήματά μας πρὸς, ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν Του.

Ἡ σωτηρία δὲν εἶναι μόνον ἀποτέλεσμα συγχωρήσεως. Δὲν εἶναι μόνον καταλλαγὴ μὲ τὸ Θεό. Εἶναι ἄρση καὶ ἐξάλειψη τῆς ἁμαρτίας, ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὸ θάνατο. Ὁλοκληρώθηκε καὶ τελειώθηκε στὸ Σταυρὸ διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ὁ θάνατος καταργήθηκε καὶ τὸ φῶς τοῦ κενοῦ τάφου,

1. Εὐχὴ ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

2. Εὐχὴ πρώτης ὥρας.

ἐπαγγελματικὲς ἐνώσεις ἐνδιαφέρονται περισσότερο γιὰ τὸν εὐδαιμονισμό, γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος καὶ τὴν καλοπέραση, κυρίως στὸν βιολογικὸ καὶ ὕλικὸ χῶρο, κλείνονται ἐρμητικὰ μέσα στὸν ἀτομισμὸ. Δὲν ἐνδιαφέρονται δηλαδὴ γιὰ τὸ κοινωνικὸ σύνολο, καὶ πολὺ περισσότερο γιὰ τὴν εὐημερία τῆς κοινωνίας. Ἡ πάλη τῶν τάξεων, ἡ διεκδίκηση τῶν ἀτομικῶν καὶ συνδικαλιστικῶν συμφερόντων εἶναι τὸ κυριότερο μέλημα καὶ αὐτὸ λειτουργεῖ σὲ βάρος τῆς κοινωνίας.

Ἐπομένως στὰ τρία αὐτὰ σημεία, δηλαδὴ στὸν κοινοτισμὸ, στὴν Δημογεροντία μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ

φῶς Χριστοῦ, φῶς Θεοῦ, συνανέστησε τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους.

Τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ καθαρίζει τὴν ἀνθρώπινη ὑπόσταση, τὴν ἀνθρώπινη φύση, ποὺ βαδίζει ἔτσι πρὸς τὴν ἀποκατάστασή της στὴν ὑπόσταση τοῦ Θεανθρώπου.

Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἐμπειρία. Οἱ Χριστιανοὶ ζῶμεν ἐν Χριστῷ. Ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ περιγραφὴ τῆς ἐμπειρίας της.

Ἡ πίστη μας δὲν ἀποκόπτεται ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου. Ὁμολογοῦντες τὴν ἄρρητη ἔνωση τοῦ πληρώματος τῆς Θεότητος μὲ τὸ πλῆρωμα τῆς ἀνθρωπότητος, ἀποδεχόμεθα τὰ ἱστορικὰ γεγονότα ποὺ ἐπιβεβαιώνουν τὴν οἰκονομία τοῦ Θεοῦ, ποὺ φωτίζουν καὶ καταγαλίζουν θεοπρεπῶς τὸν κόσμο.

Φῶς ἀναλλοίωτο ὁ Χριστός, ποδηγετεῖ τὴν Ἐκκλησία καὶ καθοδηγεῖ ὄλους μας, κατευθύνοντάς μας εἰς νομὰς σωτηρίας.

Φῶς ὁ Χριστός, φῶς ἐλπίδος στὴν προοπτικὴ τῆς νίκης τῆς Ἀναστάσεως, φωτίζει καὶ καταναγάζει ἀκόμη καὶ τὸ θάνατο.

Θεούμενος ὁ πιστὸς μετέχει τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ. Ἡ θεὰ τοῦ θείου φωτός προϋποθέτει τὴν υἰοθεσία ἐν Χριστῷ. Τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, θεοποιὸς χάρις καὶ δύναμις Θεοῦ, θεοποιεῖ καὶ μεταποιεῖ τὴν κτίση καὶ τὸν ἄνθρωπο.

Τὴ δόξα τοῦ Πατρὸς καθιστᾷ ὁρατὴ ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος. Ἡ μέθεξι στὴ ζωὴ τοῦ Θεοῦ ἐκφράζεται μὲ τὴ θεὰ τοῦ φωτός. Οἱ μετέχοντες τοῦ φωτός εἶναι ἐντὸς τοῦ φωτός καὶ θεῶνται τὸν Χριστὸν ἐν δόξῃ. Μὲ τὴ

τὴ δόξα, καὶ τὴ συντεχνίαν φαίνεται ὁ ἰδιαιτός τρόπος ζωῆς τόσο τοῦ ἀνατολικοῦ ὅσο καὶ τοῦ δυτικοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Ἀνατολὴ καὶ ἡ Δύση εἶναι ἰδιαίτερη στάση καὶ τρόπος ζωῆς πάνω στὰ διάφορα γεγονότα, κοινωνικά, προσωπικά καὶ θρησκευτικά. Γενικά, στὴν Ἀνατολὴ κυριαρχεῖ ὁ προσωπικὸς χαρακτήρας σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις, ἐνῶ στὴν Δύση ὁ ἀτομισμὸς καὶ ἡ εὐδαιμονία.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΓΕΡΟΘΕΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Ἱεροκήρυξ Ἀρχ)πῆς Ἀθηνῶν

θέα αὐτὴ μετέχουμε στὴ θεὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου καὶ λαμβάνουμε ἀφθαρσία καὶ θέωση.

Ἡ Μεταμόρφωση εἶναι ἡ φανέρωση τοῦ θεοποιῦ φωτός.

Κατὰ τὴν ἐνσάρκωση τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ ἐνοικεῖ στὸ Θεάνθρωπο, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατοικεῖ «πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς».

Τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, τὸ θεῖο φῶς, εἶναι ἀσύλληπτο μὲ τὶς σωματικὲς αἰσθήσεις, ὁρατὸ ὅμως ἀπὸ τοὺς θεουμένους.

Τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ μεταδίδεται σὲ ὁλόκληρο τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κάνει νὰ ζεῖ στὴν κοινωνία τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Διὰ τοῦ φωτός τοῦ Χριστοῦ ἐλευθερούμεθα ἀπὸ τὰ σκότη τῆς ἀνθρώπινης ἄγνοιας γιὰ νὰ λάβουμε τὸ φῶς τῆς γνώσεως.

Ἡ φλόγα τῆς θείας χάριτος καθιστᾷ ἱκανοὺς τοὺς Χριστιανοὺς νὰ φωτίζουν ἔμπροσθεν τοῦ Υἱοῦ.

Τὸ θεῖο φῶς γίνεται ἡ ἀρχὴ τῆς γνώσεώς μας, ἡ προϋπόθεση τῆς σωτηρίας μας. «Ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς». Αὐτὰ τονίζει ὁ Θεάνθρωπος. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἰσχυρὴ καὶ ἀναμφίλεκτη προοπτικὴ μας. Τὸ φῶς τῆς ζωῆς προοιωνίζει ἕνα ἄλλο φῶς. Τὴν ἔνταξή μας στὴ Βασιλεία, τὴ μετοχή μας στὸ ζωοποιὸ πλήρωμα τῆς θεότητος.

Ὁ Χριστὸς ἀποκαλύπτοντας τὴν ἄκτιστη δόξα Του καὶ τὴ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς, ὡς δική Του φυσικὴ δόξα στὴ Μεταμόρφωση, ἐπιβεβαιώνει τὴν ταύτισή Του μὲ τὸν Κύριο τῆς δόξας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλὰ βέβαια, τώρα, μέσῳ τῆς ἀνθρώπινης φύσεώς Του.

Τὸ φῶς τῆς Πεντηκοστῆς, ἐκπλήρωση ἐπαγγελίας, καθαίρει καὶ φωτίζει. Ἐτοιμάζει τοὺς μαθητὲς καὶ ὄσους προτίθενται νὰ ἀκολουθήσουν τὸ κήρυγμά τους νὰ δοῦν στὸ Χριστὸ τὴ θεότητα τῆς Ἀγίας Τριάδος ὡς δόξα καὶ φωτισμὸ καὶ ὄχι ὡς πῦρ καταναλίσκον.

Διὰ τοῦ φωτός τοῦ Χριστοῦ ὀδηγοῦμεθα εἰς «πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν». Μετέχουμε στὸ μυστήριον τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ, καθιστάμεθα φίλοι τοῦ Θεοῦ, ἀνιστάμεθα, ζωοποιούμεθα. Γινόμεθα φορεῖς τοῦ Χριστοῦ, χριστοφόροι καὶ πνευματοφόροι.

Τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ παρέχει τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος, καταλλάσσει τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ Θεό, μεταδίδει δύναμη. Θεραπεύει τὴν ἀσθένεια τῆς ψυχῆς, ἰσχυροποιεῖ τὴ δύναμη τοῦ Πνεύματος, ἐνεργοποιεῖ τὸ ἐν ἡμῖν ὑπάρχον Πνεῦμα καὶ μᾶς καθιστᾷ ναοὺ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μᾶς ὀδηγεῖ σὲ πλήρη κάθαρση τῆς καρδίας, στὴν ἀέναη μνήμη τοῦ Θεοῦ.

Τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, τελετὲς θεοσύστατες, μεταδίδουν τὴν ἀγιάζουσα καὶ σώζουσα θεία χάρη. Στὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ βλέπουμε τὸ φῶς τὸ ἀναλλοίωτο τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου, τὸ φῶς τὸ προερχόμενο ἐκ τοῦ φωτός.

Ἐσχατος σκοπὸς καὶ στόχος μας ἡ θέωση.

Ἡ ἀπόσταση ποὺ χωρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ Θεὸ εἶναι μεγάλη. Γι' αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος ὅσο καὶ ἂν τὸν ἔχει ὑψώσει ἡ θεία χάρη, γνωρίζει ἐλάχιστα γιὰ τὸ Θεό. Ὅ,τι κατέχουμε ἀπὸ τὴ θεία ἀποκάλυψη ποὺ μᾶς δόθηκε μέσῳ τῆς ἐνανθρωπήσεως, εἶναι ἀνάλογο πρὸς τὸ μέτρο τῆς ὑποστάσεώς μας. Καὶ αὐτὸ ὅμως τὸ ἐλάχιστο, ἀποτελεῖ γιὰ μᾶς ὑψιστὴ τιμὴ.

Ἡ ἀληθινὴ γνώση τοῦ Θεοῦ καὶ κατ' ἐπέκταση τοῦ προορισμοῦ μας δὲν εἶναι ζήτημα σοφίας καὶ κοσμικῆς γνώσεως ὅπως τὴν ἐκδέχεται νοητικὰ ὁ κόσμος. Κάτι τέτοιο δὲ θὰ βοηθοῦσε σὲ τίποτα τὸν ἄνθρωπο. Εἶναι πρωτίστως ζήτημα ἀγιότητος, συνδυασμὸς χάριτος καὶ ἀγαθῆς προαιρέσεως, πίστεως καὶ ἔργων, ἄνωθεν φωτισμοῦ, καθαρᾶς καρδίας.

Ὅ,τι ὑψηλότερο καὶ εὐγενέστερο, εὐρίσκει τὸ ἀληθινὸ του νόημα στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ στὴ νέα ἀνθρωπότητα ποὺ ὁ Ἰδιος δημιουργεῖ.

Υἱοὶ Θεοῦ, τέκνα φωτός, κατὰ χάριν ὀδεύουμε πρὸς τὴν ἔσχατη ἡμέρα, τὸν μέλλοντα αἰῶνα.

Ὁ Θεὸς ἦλθεν πρὸς ἡμᾶς ἐν Χριστῷ. Ἐν τῷ Χριστῷ καθίσταται ἅγιος ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν ὁποῖον ἔρχεται ὁ Θεός.

Ὁ Χριστιανὸς ἐν τῷ Χριστῷ ἀπολούεται, ἀγιάζεται καὶ δικαιοῦνεται.

Μετέχοντες σώματος καὶ αἵματος Χριστοῦ διὰ τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς μας στὸ μυστήριον τῶν μυστηρίων, θεώμεθα τὴ δόξα τοῦ Λόγου, ὁ Ὅποιος «σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»³.

Ἡ μνήμη τῶν μυστηρίων ἀναπαράγει ἐντὸς μας τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ ταυτίζεται μὲ τὴ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ μέσα στὸν ἄνθρωπο, μὲ τὸ κατοικητήριον τῆς Ἀγίας Τριάδος καὶ τὴν ἐκπνεύματωση τοῦ ἀνθρώπινου ὄντος, τοῦ Χριστιανοῦ, μέσῳ τῶν θείων ἐνεργειῶν.

Τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ μᾶς ἐνσωματώνει στὸν Ἰδιο, μᾶς Χριστοποιεῖ «ἄχρις οὗ μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ἡμῖν»⁴.

Ὁ Χριστὸς - Θεάνθρωπος συντελεῖται καὶ ὁλοκληρώνεται ἐντὸς μας. Ἡ νόηση ἐνωμένη μὲ τὴν καρδιά, ὑπερβαίνει τὸ διαλογιστικὸ λόγο, τὴν ἐγκεφαλικὴ διά-

3. Γαλ. 4,19.

4. 1 Κορ. 2,16.

ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ *

Ἐπισκέφθηκαν ἕμως καὶ τὸ ἐργοστάσιο ψαριοῦ τοῦ Μούν καὶ εἶδαν πῶς ἐκτρέφονται τὰ καβούρια!

Τὸ πνευματικὸ μέρος δὲν ξεχάστηκε καὶ σὲ ὅσους ἤθελαν νὰ ἀκούσουν, ἀνεπτύχθησαν οἱ βασικὲς ἀρχές τῆς θεωρίας τοῦ Μούν. Ὁ Λιθουανὸς Virgilius Saviskas πῆρε μαζί του ἕνα ἀντίτυπο τῶν «θεϊκῶν Ἀρχῶν» τοῦ Μούν. Ἐθαύμασαν ἐπίσης τοὺς ὁμαδικοὺς γάμους ποὺ τελοῦνται ἀπὸ τὸν Μούν. «Θὰ ἦταν μιὰ θαυμάσια σκέψη νὰ ἐφαρμοσθεῖ αὐτὸ στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση, δεδομένου τοῦ ἀξιοσημειωμένου ἀριθμοῦ διαζυγίων», εἶπε κάποιος ἀπὸ τοὺς συνέδρους.

Στὴν εἰδικὴ φωτογραφία ποὺ τραβήχτηκε φαίνεται ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ πρακτορείου TASS νὰ ἔχει ἀγκυλιωμένους τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ὀργάνωσης στὸ Seattle (Washington).

Ὅπως παρατηρεῖ τὸ δελτίο Bulles, τὰ κέρδη δὲν ἀργήσαν νὰ φανοῦν: στὶς 12 Ἰουνίου 1989 ἕνας ἀπὸ τοὺς προσκεκλημένους τοῦ κ. Μούν, ὁ Vladimir Lordansky, δημοσίευσε στὸ ἐβδομαδιαῖο ρωσικὸ «Za Rubezhom» μακριὰ συνέντευξη τῆς κ. Μούν (ὅπως εἶναι γνωστὸ ὁ Μούν δὲν δίνει συνεντεύξεις).

Εἶναι ἐνδιαφέρουσα καὶ σημαντικὴ γιὰ τὸ θέμα μας σχετικὴ δήλωση τοῦ Μούν. Ἀνήγγειλε στοὺς ὁπαδούς του ὅτι ἡ κυρία Μούν ἀνέλαβε ρόλο παιδαγωγοῦ στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση. Ἡ συνέντευξη τῆς

κυρίας Μούν γιὰ τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση περιορίστηκε σὲ εὐνοϊκὲς γενικότητες: καμμία συγκεκριμένη ἐνοχλητικὴ ἐρώτηση. Οἱ ἀπαντήσεις παρουσιάζουν τὸν Μούν κάτω ἀπὸ τὰ ἐπίσημα χαρακτηριστικά του: ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἐπίσης ἄνθρωπος δράσης, κοιμᾶται μόνο δύο ὥρες τὴ νύχτα, ἀσχολεῖται προσωπικὰ μὲ τὶς πολυάριθμες ἐπιχειρήσεις καὶ τὶς ὀργανώσεις του (περισσότερες ἀπὸ 300, μόνο στὶς ΗΠΑ).

Πουθενὰ δὲν γίνεται λόγος γιὰ τὰ τεράστια κεφάλαια ποὺ χρειάζονται γιὰ ὅλα αὐτά, οὔτε γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο βρίσκονται. Ὁ V. Lordansky ρώτησε γιὰ τοὺς στόχους τοῦ κ. Μούν, ἀλλὰ τοῦ ἐδόθη μιὰ πολὺ ἀόριστη ἀπάντηση: ὁ Θεὸς τοῦ ὑποδεικνύει τὸ θέλημά Του καὶ τὸν βοηθεῖ νὰ τὸ ἐκπληρώσει (Bulles 24/1989, σ. 23-24).

Μιὰ ἄλλη πῦρ οὐσιαστικὴ ἐπαφὴ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης μὲ τὴν ἰδεολογία τοῦ Μούν (Unificationism) πραγματοποιήθηκε μὲ «σημεῖο ἐπαφῆς» τὶς πολεμικὲς τέχνες. Αὐτὸ μᾶς πληροφορεῖ τὸ ἐσωτερικὸ Δελτίο τῆς κίνησης τοῦ Μούν Unification News (1/1990).

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1989 προσεκλήθησαν στὴν Ἑσθονία τρία ἡγετικά στελέχη τῆς «Ἐνωτικῆς Ἐκκλησίας» τοῦ Μούν στὴν ἐκεῖ «Ἐνωση Καρατέ». Ἀργότερα ὁ Dr. Joon Ho Seuk, πρόεδρος τῆς «Διεθνoῦς Ἐταιρίας Won Hwa Do» μιᾶς ὀργάνωσης τοῦ Μούν, καὶ ὁ Ἰάπωνας Kensaku Takahashi, δάσκαλος τοῦ σκί, προστέθηκαν στοὺς καλεσμένους τῶν Ἑσθονῶν. Ἀποτέλεσμα: Σὲ δύο ἐβδομάδες τρία

* Συντέγεια ἐκ τῆς σελ. 168 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

νοια καὶ φθάνει στὸ νοῦ, ἱκανὸ γιὰ γνώση ποὺ φωτίζει καὶ γιὰ ἀγάπη ποὺ ἐνοποιεῖ.

Ἔτσι τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ ἀνακλάται στὴν ἐξαγνισμένη ψυχὴ μας. Ὁ Θεὸς ἐγκαταβιώνει ἐντὸς ἡμῶν καὶ ἐνούμενοι μὲ Αὐτὸν μετέχουμε στὴν ἀθανασία.

Τὸ λογικὸ μας κατακλύζεται ἀπὸ «νοῦν Χριστοῦ» καὶ ἐμεῖς ἀπογυμνωμένοι ἀπὸ κάθε μάταιη θεωρητικὴ ἐνασχόληση, ἀποβλέπουμε στὴ θεοποιὸ ἔνωση.

Τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ διαλύει τὸ μεσότοιχο τοῦ φραγμοῦ, μᾶς παραχωρεῖ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς καὶ μᾶς ὀδηγεῖ στὴ γνώση τῆς Ἀλήθειας ποὺ ἐλευθερώνει.

Εἶναι κάλεσμα γιὰ τὸ συμπόσιο τῆς Βασιλείας, προϋπόθεση μετοχῆς στὴ θεία ζωή.

Μὲ αὐτὸ διαφαίνεται καὶ προοιωνίζεται ἡ οἰκονομία τῆς μετοχῆς μας στὴν ἄκτιστη δόξα στὴν ὁποία μᾶς προώρισε ὁ Θεὸς πρὸ τῶν αἰῶνων.

Τὸ γνῶρισμα τῆς ζωῆς εἶναι τὸ φῶς. Τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ.

Μὲ αὐτὸ τὸ φῶς ὀδηγῶ, νὰ πορευτοῦμε τὸ δρόμο

ποῦ θὰ μᾶς ὀδηγήσει ἀκριβέστατα καὶ ἀσφαλῶς στὴν προετοιμασμένη γιὰ μᾶς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου Βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Τὸ δρόμο ὁ ὁποῖος ἀποτινάσσει κάθε μολυσμὸ ἁμαρτίας, καταναγάζει τὴ διάνοια, θεβαιώνει στὴν πίστη, στηρίζει στὴν ἐλπίδα, τελειώνει ἐν τῇ ἀγάπῃ καὶ μᾶς ἀναδεικνύει τίμια μέλη τοῦ Χριστοῦ.

Μὲ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ θὰ στηριχθοῦμε καὶ θὰ ἐνδυναμωθοῦμε. Θὰ φωτισθοῦμε φωτισμὸ γνώσεως καὶ ἀληθείας. Θὰ καταξιωθοῦμε τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας. Θὰ ἀναγεννηθοῦμε δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος. Θὰ ἀποκτήσουμε τὴν τελειότητα τῆς πίστεως. Θὰ συγκαταριθμηθοῦμε στὴν ἀγία καὶ ἐκλεκτὴ ποίμνη. Θὰ διαφυλαχθοῦμε ἀπὸ τὴ ζωοποιὸ χάρη καὶ θὰ τύχουμε τῆς ἐπουρανίου φωνῆς στὴν ἔσχατη ἡμέρα.

«Δοῦλοι ἀγαθοί, εἰσέλθετε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου».

Γένοιτο.

Ἀρχιμ. ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΒΑΡΛΑΣ

Δ/ντῆς Οἰκονομικῶν Ρ/Σ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

έντευκτῆρια Καράτε μεταβλήθηκαν σὲ έντευκτῆρια Won Hwa Do.

Τὸ ἔσωτερικὸ Δελτίο τοῦ Μοῦν ὑπογραμμίζει πὼς τὸ Won Hwa Do ἔχει σάν φιλοσοφία στὸ Unificationism, ποὺ δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν Μοῦν. Πληροφορούμεθα ἀκόμη πὼς στὴ Σοβ. Ἐνωσὴ ἰδρύθηκε καὶ «Ρωσικὴ Ἐταιρεία Won Hwa Do». Σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ έντευκτῆρια ἔγιναν ἤδη οἱ πρῶτες ἐξετάσεις. Σ' αὐτὲς τὲς ἐξετάσεις ὁ κάθε μαθητῆς πρέπει νὰ ἐξηγήσει καὶ νὰ ἀπαγγεῖλει στὰ κορεάτικα τὴν «πρῶτη φόρμουλα», ποὺ ἐκφράζει τὴν ένότητα τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος, τὴν ένότητα ἀνάμεσα στὸν ἄνδρα καὶ στὴ γυναίκα. Ἦταν ἡ πρῶτη φορὰ ποὺ συνέβη τοῦτο στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωσὴ, καταλήγει τὸ Δελτίο.

Ἐκτιμώντας τὴν κατάσταση στὴ Ρωσία ὁ ἴδιος ὁ Takahashi ὑπογραμμίζει:

Οἱ Ρῶσοι τώρα αἰσθάνονται ὅτι τοὺς χρειάζεται καὶ ψάχνουν νὰ βροῦν ἓνα καινούργιο ἰδανικό. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μαθητῆς τοῦ Won Hwa Do εἶχαν ἤδη ἐκπαιδευτεῖ πρὸ πολλοῦ σὲ ἄλλες πολεμικὲς τέχνες καὶ ἔτσι ἐξελίχθηκαν γρήγορα. Οἱ μαθητῆς ἔκαναν ἐρωτήσεις ἐπὶ ὄρες. Τοὺς ἐνδιέφερε περισσότερο νὰ μάθουν τὲς ἔσωτερικὲς ἀπόψεις τῶν πολεμικῶν τεχνῶν καὶ τὲς ἠθικὲς ἀρχές, πὼς νὰ τὲς διδάξουν καὶ τί στάση νὰ κρατήσουν. Ἦταν προφανὲς ὅτι ἦταν ἔτοιμοι νὰ δεχθοῦν τὴ θεία Ἀρχή. Ὁ Δρ. Senk εἶπε ὅτι ὁ ἰδρυτῆς τοῦ Won Hwa Do καὶ τοῦ ένωτισμοῦ ἦταν ὁ Μοῦν καὶ μίλησε γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα μιᾶς πνευματικῆς ἐπανάστασης στὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἐπίσης ἐξήγησε πὼς οἱ ιδέες τοῦ Unificationism μποροῦν νὰ ἀναπτύξουν νοητικὴ καὶ σωματικὴ ένότητα, ποὺ εἶναι ἓνα σκαλοπάτι πρὸς τὴν παγκόσμια εἰρήνη.

Ὅσοι πῆραν μέρος σ' αὐτὸ τὸ ταξίδι ἔνοιωσαν ὅτι ἡ Ρωσία μπορεῖ νὰ ἀποκατασταθεῖ στὸν Ἐνωτισμὸ πολὺ γρηγορότερα ἀπὸ τὲς ΗΠΑ, τόσο εἶναι διψασμένη γιὰ μιὰ νέα ἰδεολογία, καταλήγει ὁ Takahashi.

Μία ἄλλη δραστηριότητα τοῦ Μοῦν στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωσὴ εἶναι τὸ συνέδριο τῆς ὀργάνωσης «Συμβούλιο γιὰ τὲς Θρησκείες τοῦ Κόσμου» — SWR ποὺ πραγματοποιήθηκε μὲ τὴ συνεργασία τῆς Ρωσικῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴν ἱερὰ μονὴ Danilowski (28.10—1.11.1989), μὲ θέμα «Ἡ Τριαδικὴ βάση τῆς Χριστιανικῆς ένότητας», ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ Chung Hwan Kwak, διευθυντοῦ τῆς Segye Times καὶ προέδρου τῶν ὀργανώσεων τοῦ Μοῦν ICF καὶ IRF.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία εἶχε ἄγνοια τοῦ τί εἶναι ἡ «Ἐνωτικὴ Ἐκκλησία» καὶ ποιοὶ οἱ σκοποὶ τοῦ Μοῦν. Εἶναι ὅμως ἐνδιαφέρον νὰ παραθέσουμε στὴ συνέχεια μερικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὸ κείμενο τοῦ Δελτίου Unification News τῆς κίνησης τοῦ Μοῦν (1/1990) τὸ ὁποῖο εἶναι πολὺ ἀποκαλυπτικό.

«Τὸ νὰ εἶσαι αὐτὲς τὲς ἡμέρες στὴ Μόσχα, γρά-

φει τὸ ἡγετικὸ στέλεχος τοῦ Μοῦν, Frank Kaufmann, εἶναι πολὺ ἐρεθιστικό· πιστεύω, συνεχίζει, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Αἰδ. Kwak καὶ τῆς Συνδιάσκεψης αὐτὸν τὸν ἀπίστευτο καιρὸ στὴ Μόσχα, εἶναι πράγματι μιὰ μεγάλη στιγμή στὴν ἱστορία. Σύγχρονα θρησκευτικὰ γεγονότα στὴ Ρωσία συμπεριλαμβάνουν τὴν 1000ετηρίδα τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴ Ρωσία τὸ 1988, τὴν 400στὴ ἐπέτειο τοῦ Ρωσικοῦ Ὀρθόδοξου Πατριαρχείου, ποὺ γιορτάσθηκε 7 ἡμέρες πρὶν ἀπὸ τὴ Συνδιάσκεψη, καὶ τὴν ἀνακήρυξη σὲ Ἅγιο τοῦ Πατριάρχου ποὺ ζοῦσε κατὰ τὴν Ὀκτωβριανὴ ἐπανάσταση καὶ κατὰ τὸν χρόνο τῆς γέννησης τοῦ Rev. Moon. Ὅπως καὶ μὲ τὴ Συνδιάσκεψη τῆς New Era (μιᾶς ὀργανώσεως τοῦ Μοῦν) μὲ θέμα «Θρησκεία στὴν Κίνα», τὸ θαῦμα τοῦ συγχρονισμοῦ δὲν μπορεῖ νὰ παραβλεφθεῖ.

»Παρόλον ὅτι ἡ Σοβ. Ἐνωσὴ καὶ ἡ Ν. Κορέα δὲν ἔχουν διπλωματικὲς σχέσεις, ὁ Αἰδ. Kwak πῆγε μὲ προσωπικὴ πρόσκληση τῆς Ρωσικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας, συν-αναδόχου αὐτῆς τῆς Συνδιάσκεψης. Αὐτὰ τὰ γράμματα ἦσαν γιὰ κάθε προσκεκλημένο βίβες!

»Οἱ συμμετέχοντες ἐπελέγησαν «λόγω τῆς φήμης τους ὡς θεολόγοι τῆς Ἁγίας Τριάδας. Αὐτοὶ οἱ ἐξέχοντες Εὐρωπαῖοι καὶ Ἀμερικανοὶ Χριστιανοὶ εἶχαν δυνατὲς ἐμπειρίες στὴ Συνδιάσκεψη, καὶ ἀνγνώρισαν τὴ φύση τῆς Ἐνωτικῆς ὑποσχέσεως, στὸν κόσμον τῶν θρησκείων».

Μετῆχαν 12 Ὀρθόδοξοι Ρῶσοι. Μεταξὺ αὐτῶν ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀρμενίας καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ποὺ ἄνοιξε τὴ λεωφόρο τῆς ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῆς Ρωσικῆς Ὀρθόδοξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ποὺ συνέβαλε στὴ συμμετοχὴ τῆς Ρωσικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας στὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν. «Εἶμαι σίγουρος ὅτι ἡ πεῖρα αὐτῶν τῶν σπουδαίων ἀτόμων θὰ κάνει τὲς μελλοντικὲς μας σχέσεις μὲ τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν καλύτερες ἀπ' ὅ,τι ἦσαν στὸ παρελθόν.

»Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς φίλους καὶ συνεργάτες τοῦ CWR ἔχουν πεῖ ὅτι θὰ χρειαστοῦν 15 χρόνια νὰ σπάσουμε τὴν παγκόσμια ἀρνητικὴ στάση ἀπέναντι στὴν Ἐνωτικὴ Ἐκκλησία. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς χρειάζεται μόνο δευτερόλεπτα ὅταν οἱ καταστάσεις εἶναι σωστὲς, καὶ φαίνεται ὅτι ἦσαν σ' αὐτὴ τὴ Συνδιάσκεψη.

(Συνεχίζεται) Πρωτ. ANT. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ
Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλολ.

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὲς ἐπιταγὲς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νὰ σημειώνουν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

«ΕΛΘΕ ΠΝΕΥΜΑ ΑΓΙΟΝ, ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΟΝ ΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΚΤΙΣΙΝ,»*

Μία Ὁρθόδοξη θεώρηση

41. Ἡ μεταμόρφωση καὶ ὁ ἀγιασμός τῆς δημιουργίας ἀρχίζει μὲ τὴν δική μας μεταμόρφωση στὸ Βάπτισμα, τὴν ἀναγέννησή μας «ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος» (Ἰω. 3,5). Στὰ ρεῖθρα τοῦ βαπτίσματος ἀπεκδυόμεθα τὸν παλαιὸ ἀνθρώπο καὶ ἐνδυόμεθα τὸν νέο, ἀνακαινίζομεθα κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ δημιουργοῦ Θεοῦ, γινόμεθα τέκνα φωτός καὶ κληρονόμοι τῆς αἰώνιας ζωῆς. «Φιλάνθρωπε Βασιλεῦ, πάρεσο καὶ νῦν διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος καὶ ἀγίασον τὸ ὕδωρ τοῦτο», παρακαλεῖ ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὸν ἀγιασμό τῶν ὑδάτων τοῦ βαπτίσματος, καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ ἀναδείξει τὸ ὕδωρ αὐτὸ «ὕδωρ ἀπολυτρώσεως, ὕδωρ ἀγιασμοῦ, καθαρισμὸν σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἄνεσιν δεσμῶν, ἄφεσιν παραπτωμάτων, φωτισμὸν ψυχῆς, λουτρὸν παλιγγενεσίας, ἀνακαινισμὸν πνεύματος, υἱοθεσίας χάρισμα, ἔνδυμα ἀφθαρσίας, πηγὴν ζωῆς». Ἔτσι, στὴν μεταμόρφωση καὶ τὸν ἀγιασμό τοῦ βαπτιζομένου συμμετέχει καὶ ὅλη ἡ κτίσις.

42. Μὲ τὸν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο ἀποκαλύπτονται ὅλες οἱ δυνατότητες ποὺ προσφέρονται στὴν δημιουργία προκειμένου νὰ συμμετάσχει στὸ ἀγιαστικὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: μὲ τὸ λάδι κατὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου τοῦ Χρίσματος, μὲ τὸν ἄρτο καὶ τὸν οἶνο κατὰ τὴν μετάληψη τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ στὴν θεία Εὐχαριστία, μὲ τὰ διάφορα ὕλινά στοιχεῖα καὶ σύμβολα τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται κατὰ τὴν τέλεση τῶν ἄλλων μυστηρίων καὶ ἀκολουθιῶν ἀγιασμοῦ ἢ εὐλογίας.

43. Ἡ κάθοδος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς ἀναγγέλει τὰ ἐγκαίνια μιᾶς ἀναγεννημένης ἀνθρωπότητας. Ἀπαραίτητος ὅμως ὅρος προκειμένου νὰ λάβουμε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο εἶναι ἡ μετάνοια: «Μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Πράξ. 2,38). Ἐν τούτοις, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἔλαβαν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, λησμονοῦν πολὺ συχνὰ τὴν παρουσία του. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ μετάνοια εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὸν ἀγιασμό καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ π-

στοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι. Μετάνοια σημαίνει ριζικὴ ἀλλαγὴ, μιὰ πραγματικὴ μετα-στροφή, μιὰ ἀλλαγὴ τῆς σκέψεως, τῶν προθέσεων, τῶν πεποιθήσεων καὶ τῶν δραματισμῶν. Εἶναι ἡ ἀπόφασις νὰ ἐγκαταλείψομε τὴν ἁμαρτία καὶ νὰ στραφοῦμε πρὸς τὸν Χριστό. Καὶ ἡ ἀπόφασίς μας αὐτὴ νὰ ζήσομε μιὰ χριστιανικὴ ζωὴ σημαίνει νὰ διώσομε τὴν πίστη μας σὲ ὅλες τίς ἐπὶ μέρους πτυχῆς τῆς ζωῆς μας.

44. Ἡ χριστιανικὴ ζωὴ εἶναι ζωὴ πνευματικὴ. Εἶναι μιὰ ζωὴ κάτω ἀπὸ τὴν σκέπη τοῦ Θεοῦ, μιὰ ζωὴ σὺν Χριστῷ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ εἶναι ἡ συνεχὴ μας προσπάθεια νὰ ἀποκτήσομε τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ νὰ καταστήσομε ἐκδηλοῦς στὴν ζωὴ μας τοὺς καρποὺς τῶν χαρισμάτων αὐτῶν: ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότητα, ἀγαθωσύνη, πίστη, πραότητα, ἐγκράτεια (Γαλ. 5, 13-23). Ἡ προσπάθειά μας αὐτὴ προϋποθέτει τὴν ἀσκήσιν, ἕνα πνευματικὸ ὀηλαδὴ ἀγῶνα ἐναντίον τῶν πειρασμῶν καὶ ὄλων τῶν ιδιοτελιῶν ἐπιθυμιῶν. Ἡ νηστεία, ἡ προσευχὴ, ὁ αὐτοέλεγχος, ἡ ἐμβόθυνσις τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ διακονία τοῦ πλησίον μᾶς βοηθοῦν νὰ μετατρέφομε τοὺς λογισμοὺς καὶ τίς πράξεις μας σὲ συνήθειες ἀγαθές, νὰ ζήσομε μιὰ ζωὴ ἐν Χριστῷ καὶ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, ἡ ὁποία εἶναι ζωὴ σχέσεως καὶ κοινωνίας μὲ τοὺς συνανθρώπους μας. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ δὲν μπορεῖ νὰ περιορισθεῖ «στὸν ἑαυτὸ μας», στὴν ἀτομικὴ μας ζωὴ. Ἡ ζωὴ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι διώγεται μὲ τὴν ἐλευθερία τοῦ Πνεύματος καὶ ἀντικατοπτρίζει τὴν ζωὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἔτσι, ἀκόμη καὶ ἡ ζωὴ τοῦ χριστιανοῦ ἐρημίτου ἢ τοῦ ἀγίου ὁ ὁποῖος ζεῖ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ εἶναι μιὰ ζωὴ ἀπόλυτα συνδεδεμένη πρὸς τοὺς ἄλλους, πρὸς ὅλο τὸ ἀνθρώπινο γένος καὶ ὀλόκληρη τὴν κτίσις.

45. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ θὰ μπορούσε βέβαια νὰ ἀποκλείσει τὸν πλησίον, νὰ ἐγκλωβισθεῖ μέσα στὸν ἀτομικισμὸ καὶ τὴν ἐγωϊστικὴ ἱκανοποίηση. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ κύριος ἄξονας τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς εἶναι ἡ μεταμόρφωση τοῦ προσώπου μέσω τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος, ἢ πλήρης ἐναρμόνισις τῆς προσωπικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Τὸ πρόσωπο, ποὺ ἔχει δημιουργηθεῖ «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ», καλεῖται νὰ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 247 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 7 τεύχους.

ΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΤΡΑΦΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΕΣΒΙΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ*

Ἐπισημαίνεται ἡ ἀποψη, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ Ἄνθιμος Νικολαΐδης ἐμιμήθη²⁸ τὸν Ἰωάννην Χ. Ν. Χαβιαρᾶν. Τοῦτο μὴ δεχόμενος ὁ Π. Ε. Φορμόζης λέγει ὅτι «καὶ οἱ δύο, καὶ ὁ Ἄνθιμος Νικολαΐδης καὶ ὁ Ἰωάννης Χ. Ν. Χαβιαρᾶς, ὁ ἕνας ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν ἄλλον, πραγματοποιήσαν τὴν ἐπιθυμία πρὸς τὴν Βιέννην, ν' ἀκοῦν κί' ἐκεῖνοι τοὺς ὕμνους τῆς Λειτουργίας τοὺς ἀπὸ χορωδίας, κάτι πού ἦταν καθιερωμένο σ' ὅλες τὶς χριστιανικὲς ἐκκλησίας τῆς ὠραίας πόλης. Ἡ Λειτουργία μόνο τοῦ Ἰωάννου Χ. Ν. Χαβιαρᾶ ἐκτελέσθηκε γιὰ πρώτη φορά στὴν ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Τριάδος ἕξι μῆνες νωρίτερα, δηλαδὴ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα τοῦ 1844, καὶ ἡ ἔκδοσή της προηγήθηκε μερικὸς μῆνες ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τῆς Λειτουργίας τοῦ Ἄνθιμου Νικολαΐδου»²⁹.

Ἐπηκολούθησεν ἡ ἀντίδρασις τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, διὰ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμου ΣΤ'³⁰, μετὰ τοῦ ὁποῦ ἀλληλογρα-

φεῖ, σχετικῶς μὲ τὸ θέμα τῆς τετραφωνίας, ὁ Κ. Οἰκονόμος, καὶ ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας αὐτῆς διαφαίνεται ἡ μεγάλη συμμετοχὴ καὶ συμβολὴ τοῦ Κ. Οἰκονόμου εἰς τὴν ἐν λόγω ἀντίδρασιν.

Ὁ Ἄνθιμος ΣΤ' ἀπευθυνόμενος πρὸς Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς, Προεστῶτας, Προκρίτους καὶ πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ εὐσεβεῖς καὶ ὀρθοδόξους χριστιανούς γενικώτερον³¹ καὶ ἐιδικώτερον πρὸς τὴν ἐν Βιέννῃ ὀρθόδοξον Κοινότητα τῆς Καισαροβασιλικῆς Καπέλλης³², καὶ πρὸς τὸν Ἀρχιμανδρίτην Ἄνθιμον Μαζαράκη³³ ἱερατεύοντα ἐν τῇ, κατὰ τὴν Βενετιαν, ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, θλίβεται καὶ ἀπορεῖ διὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν νὰ εἰσαγάγουν τὴν τετραφωνίαν εἰς τὰς ἐκκλησίας, θεωρῶν τοῦτο τὸ γεγονός ὡς «αὐθαίρετον ἐπέμβασιν ἐπὶ πράγματος

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 249 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

28. ἰδ. Ἄνω νόμος, Περὶ τῆς παρ' ἡμῖν... ἐνθ' ἄν. σ. 73.

29. ἰδ. Π. Ε. Φορμόζης, Οἱ χορωδιακὲς... ἐνθ' ἄν. σ. 62-63.

30. ἰδ. Μ. Ι. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ πίνακες, Κων/λις 1885-1890 σ. 697-699, 705-706. Τοῦ αὐτοῦ, Ἄνθιμος ΣΤ' Μ.Ε.Ε. τ. Δ' σ. 721-722. Γεωργίου Ι. Παπαδοπούλου,

ποούλου, Συμβολαί... ἐνθ' ἄν. σ. 343,358,359,380. Γεωργίου, Μητροπολίτου Σάρδεων καὶ Πισιδίας, Συμβολὴ εἰς τοὺς Πατριαρχικοὺς καταλόγους Κωνσταντινουπόλεως, Ἐν Κ/πόλει 1938, τ. Β' σ. 198-203. Τ. Ἀθ. Γρ/ιτισπούλου/Ἄνθιμος ΣΤ', Θ.Η.Ε. /ἄ.ξ./ τ. Β' σ. 766.

31. ἰδ. Γεωργίου Ι. Παπαδοπούλου, Ἱστορικὴ... ἐνθ' ἄν. σ. 209-217.

32. ἰδ. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Ὁ ἐν Βιέννῃ... ἐνθ' ἄν. σ. 368-370.

33. ἰδ. Ἡλία Α. Τσιτσέλη, Κεφαλληνιακὰ σύμμικτα, Ἐν Ἀθήναις 1904, τ. Α' σ. 363-369. Μ. Ι. Γεδεών, Καταδίκη... ἐνθ' ἄν. σ. 509-510. Δ. Π. Πασχάλη, Μαζαράκης Ἄνθιμος, Μ.Ε.Ε. τ. ΙΣΤ' σ. 459. Σ. Ν. Ἀ (βούρη), Μαζαράκης Ἄνθιμος, Θ.Η.Ε. τ. Η' σ. 463.

γίνει μέτοχο τῆς ἐν Θεῷ ζωῆς ὡς «γένος ἐκλεκτὸν, βασιλείον ἱεράτευμα, ἕθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, λαὸς Θεοῦ» (Α' Πέτρ. 2,9). Καλούμεθα νὰ μεταμορφώσαστε, νὰ ἁγιασθεῖτε καὶ νὰ προσφέρατε τὴν ζωὴν ἡμῶν γιὰ τὴν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐξασφαλίζει τὴν κοινωνία, τὴν ἀξίωση καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἡμῶν μεταμόρφωση ὡς μελῶν τοῦ σώματος. Συνεχῆς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἁγιασμός σημαίνει καὶ τὴν ἀδιάλειπτην συμμετοχὴν ἡμῶν στὴν ζωὴν μιᾶς ὁρατῆς κοινότητος καθὼς καὶ τὴν ὑπέροχον κάθε ἐμπροσθίου γιὰ τὴν πλήρη ἐνότητά. Ὁ χριστιανὸς ἅγιος εἶναι τὸ πρὸς ζωντανὸν ὑπόδειγμα καὶ ὁ πρὸς ἀρραγῆς δράχης τῆς κάθε ὁρατῆς κοινότητος.

46. Ἡ προέκτασις (καὶ ἐπέκτασις) τῆς κοινωνίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα στὴν κοινωνικὴν ζωὴν ἀποτελεῖ σημαντικὴν διάστασιν τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Στὴν συνάφειαν ἀκριβῶς αὐτῇ, τὸ πρόσωπο καὶ ἡ παρουσία ἐνός ἁγίου ἀποτελοῦν μίαν ἀπὸ τὶς ἰσχυρότερες δυνάμεις

γιὰ τὴν μεταμόρφωση τῆς κοινωνίας. Ὁ ἅγιος εἶναι ἐκεῖνος τοῦ ὁποῦ ἡ ζωὴ ἀντικατοπτρίζει τὸ φῶς καὶ τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἅγιοι εἶναι ἄνδρες καὶ γυναῖκες πού μέσα στὴν διαύγειαν τῆς ζωῆς τοὺς μπορεῖ κανεὶς νὰ διακρίνει τὴν θεῖαν ζωὴν. Οἱ ἅγιοι, λοιπόν, εἶναι τὰ ζωντανὰ σημεῖα τῆς Βασιλείας, πού μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν θεῖαν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνταντικλοῦν τὴν δόξαν τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Πατρὸς. Οἱ ἅγιοι, στὸ πρόσωπο τῶν ὁποίων φέγγει μέσα στὸν κόσμον τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἱκανοὶ νὰ διακρίνουν στὸν πλησίον τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ βοηθήσουν τὸν πλησίον νὰ ἐπανακτήσει πλήρη συνείδησιν τῆς ἀπόλυτης ἀξίας ἀλλὰ καὶ ἀναξιοτήτος τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου.

(Συνεχίζεται)

Ἀπόδοσις ἀπὸ τὰ ἀγγλικά
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΛΑΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

ἀναγομένου τῆ Ἐκκλησίας»³⁴. Διατυπῶνται δὲ ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας ὅτι οὗτοι πρὸ τῆς ἀθαιρέτου καὶ ἰδιορρύθμου αὐτῆς παρεκτροπῆς, ὄφειλον, τουλάχιστον, νὰ ἐρωτήσουν τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν³⁵. Καὶ τοῦτο διότι οἱ ὀρθόδοξοι αὐτοὶ χριστιανοί, τέκνα γνήσια τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, περιέπεσαν εἰς λάθος ἐφάμαρτον ἀποβαλόντες ἀπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλησίας αὐτῶν τὴν ἀρχαίαν καὶ πατροπαράδοτον ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν³⁶. Ἡ ἐνέργεια δὲ αὐτῆ ἀντιβαίνει εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις παρέλαβεν αἰνεῖν τὸν Θεὸν ἐν ᾠδαῖς πνευματικαῖς, καὶ κατασκευαστικῶς εὐπρεπῆσιν ὕμνοις, ὃν τρόπον ὑπάρχουσιν τὰ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν μουσικῇ μεμουσουρημένα τοσαῦτα θεοτερπῆ καὶ ψυχοσωτήρια ἄσματα τῶν θείων ἡμῶν Πατέρων»³⁷. Ἡ τετράφωνος αὐτῆ μουσικὴ χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὡς «δυτικὴ μουσικὴ καὶ παπικὴ³⁸, ἀλλοτριὰ καὶ νόθος... καὶ ἄσεμνος»³⁹, «ξένη ταῖς χριστιανικαῖς ἀκοαῖς»⁴⁰, «μουσικὴ οὐχὶ προσευχομένων καὶ δοξολογούντων τὸν Θεὸν ἐν εὐλαβείᾳ, καὶ φόβῳ, ἀλλὰ τῶν ὡς ἐπὶ διαχύσει εὐφραϊνομένων, ἀναμιγνύουσα τὰς ἀγγελικὰς δοξολογίας τῶν ἱερῶν προσευχῶν με μὲλη ἐμπαθῆ, βεβηλοῦσα τὰ πνευματικὰ ἄσματα με ἐξωτερικὰς καινοφωνίας»⁴¹. Ἀκόμη διατυπῶνται ἡ ἀπομνηστικὰ ὅτι «ἐπειδὴ ἅπαντα σχεδὸν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἱερὰ ἄσματα, καὶ μελωδήματα συνεγράφησαν κατὰ τε περίοδον, καὶ κατὰ τὴν λέξιν ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐκκλησιαστικῇ μουσικῇ, εἶναι φανερόν ὅτι δὲν δύνανται νὰ ψαλῶσι μεθαρμοσθέντα, καὶ συγκραθέντα εἰς ἄλλον ξενικώτερον τρόπον, χωρὶς νὰ μεταβάλωσι τὸν ἐμμελῆ ρυθμὸν αὐτῶν εἰς ἀλλόκοτον, καὶ ἀσύστατον ψυχρότητα, καὶ ἀντὶ κατανύξεως, νὰ πλήττωσι τὴν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἱερὸν μέλος

συνήθη, καὶ ἀφοσιωμένην ἀκοὴν τῶν χριστιανῶν»⁴². «Εἰσήγαγον δὲ τὴν ξένην καὶ ἔκφυλον αὐτὴν μουσικὴν ἐν ταῖς ἐκεῖ ἱεραῖς ὀρθοδόξοις ἐκκλησιαστικαῖς... χωρὶς νὰ ἐπιστήσωσι τὸν νοῦν με εὐλαβεστέραν παρατήρησιν, καὶ χωρὶς νὰ ἐπιβλέψωσι με καθαρώτερον διανοίας χριστιανικῆς ὄμμα, πρῶτον εἰς τὸ ἐκ τῆς καινοτομίας, καὶ ἀθετήσεως τῶν ἀρχαίων ἐθίμων καὶ τάξεων τῆς Ἐκκλησίας προκῦπτον κανονικὸν πλημμέλημα, καὶ δευτέρον εἰς τὸ εἶδος τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος τετραφώνου μουσικῆς, τὴν ὁποίαν προετίμησαν τῆς ἡμετέρας, πεισθέντες τοῖς ἀταρέσκοις ἐφευρεταῖς»⁴³.

Τέλος ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία «συμβουλεῖ πατρικῶς, καὶ προτρέπει πάντας τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ὀρθοδόξους χριστιανούς, τὰ γνήσια πνευματικὰ τέκνα, ἵνα ἐμμένοντες ἐπαινετῶς, καὶ θεαρέστως τῇ φυλακῇ τῶν πατροπαράδοτων ἱερῶν ἡμῶν διατάξεων, προσέχωσιν ἑαυτοῖς μετὰ πάσης ἐπιμελείας, οὐ μόνον τὴν παραδοχὴν ταύτης τῆς καινοτομίας ἀποφεύγοντες, ἀλλ' οὐδὲ μέχρις ἀκοῆς ἐν Ἐκκλησιαῖς τὸ σύνολον αὐτῆς ἐλθεῖν ἀνεχόμενοι, καὶ οὕτως ἄνωτεροι καθιστάμενοι τοῦ ἐπιβλαβοῦς ταύτης ἀποτελέσματος· ὅσοι δὲ τυχὸν ἐφθασαν ἐξ ἀγνοίας, ἢ ἄλλως πως εἰσαγαγεῖν ἐν ταῖς ἱεραῖς αὐτῶν Ἐκκλησιαῖς τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἀνοίκειον τετράφωνον μουσικὴν, ἀποβάλωσιν αὐτὴν ἀμέσως, καὶ ἀπομακρύνωσιν ἀπὸ τῶν ἱερῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ ἐπαναγάγωσιν αὐτὴν τὴν πάτριον ἡμῶν ἐκκλησιαστικὴν, συμφρονούντες ὡς μὲλη γνήσια τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ»⁴⁴.

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΣ

φιλόλογος - θεολόγος

34. ἰδ. Σωφρονίου Ἐϋστρατιάδου, Ὁ ἐν Βιέννῃ... ἔνθ' ἄν. σ. 368. Πρβλ. Γεωργίου Ι. Παπαδοπούλου, Συμβολαὶ... ἔνθ' ἄν. σ. 476 ὅπου εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 2687/1886 δημοσιευμένην ἐγκύκλιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Προκοπίου καὶ Προέδρου τῆς Συνόδου, ἀναφέρεται ὅτι «κατὰ τοὺς ἱεροὺς τῆς Ἐκκλησίας Κανόνας, ἥτοι τοῦ ΚΣΤ' τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τοῦ ΚΔ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου, τοῦ ΣΤ' τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῆς ργ' Νεαρᾶς τοῦ Ἰουστινιανοῦ... οὐ μόνον οἱ πρεσβύτεροι, διάκονοι κλπ. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἱεροψάλται, μετὰ χειροθεσίαν, κατὰ τὸν λγ' Κανόνα τῆς Στ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὑπάγονται ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν «τῆς Ἐκκλησίας» διότι καὶ οὗτοι ἐκ τῶν τοῦ κλήρου θεωροῦνται, εἰ καὶ μόνον ὑπηρετικῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατέχουσι θέσιν».

35. ἰδ. Μ. Ι. Γ/εδεών/, Καταδικη... ἔνθ' ἄν. σ. 510.

36. Πρβλ. Σωφρονίου Ἐϋστρατιάδου, Ὁ ἐν Βιέννῃ... ἔνθ' ἄν. σ. 368.

37. ἰδ. Αὐτόθι. Πρβλ. Γεωργίου Παπαδοπούλου, Ἱστορικῆ... ἔνθ' ἄν. σ. 213-214.

38. ἰδ. Μ. Ι. Γ/εδεών/, Καταδικη... ἔνθ' ἄν. σ. 510.

39. ἰδ. Αὐτόθι.

40. ἰδ. Αὐτόθι.

41. ἰδ. Γεωργίου Παπαδοπούλου, Ἱστορικῆ... ἔνθ' ἄν. σ. 214.

42. ἰδ. Ἐνθ' ἄν. σ. 213.

43. ἰδ. Γεωργίου Ι. Παπαδοπούλου, Ἱστορικῆ... ἔνθ' ἄν. σ. 211-212.

44. ἰδ. Ἐνθ' ἄν. σ. 216.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητῆς τῶν περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς τους νὰ τὴ γνωρίζουν ἀμέσως στὰ Γραφεῖα τῶν Περιδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα, ἀναφέροντας ἀπαραίτητα καὶ τὴν παλαιὰ τους διεύθυνση, γιὰ νὰ γίνεται κανονικὰ ἡ ἀποστολὴ τῶν Περιδικῶν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Αἱ ἐπισκέψεις τῶν Ὁρθόδοξων Προκαθημένων.

Τὸ παρὸν τεύχος τῆς «Ἐκκλησίας» ἦτο ἕτοιμον διὰ τὸ πεσπύριον, ὅταν σχεδὸν ταυτοχρόνως ὁ μὲν Παραγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Δημήτριος, συνοδευόμενος ὑπὸ διακεκριμένων Ἱεραρχῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρον Χαλκηδόνος κ. Βαρθολομαῖος, ἐπραγματοποίει ἐπίσημον ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας, ὁ δὲ ἑλληνομαθῆς καὶ φιλέλληνας Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Καρελίας καὶ πάσης Φινλανδίας κ. Ἰωάννης, συνοδευόμενος ὑπὸ ἑλληνομαθῶν φινλανδῶν κληρικῶν, ἐπισκέπτετο ἐπίσημως τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος προσκληθεὶς ὑπ' αὐτῆς.

Ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἐνημερώσωμεν περισσότερον τοὺς ἀναγνώστας μας περὶ τῶν ἐπισκέψεων τούτων, περιοριζόμεθα εἰς τὸ νὰ ἐκφράσωμεν γενικώτερον τὴν χαρὰν μας, διότι ὁ Πρωτόθρονος ἐν τῇ καθ' ὅλον Ὁρθοδοξία Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ οἱ Προκαθήμενοι τῶν λοιπῶν Ὁρθόδοξων Πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων καὶ Πατριαρχικῶν, Ἀυτόκεφάλων καὶ Ἀυτόνομων Ἐκκλησιῶν ὁλονὲν καὶ περισσότερον ἀνταλλάσσουν ἀδελφικὰς ἐπισκέψεις πρὸς ἀλλήλους ἀφ' ἐνὸς πρὸς σύσφιγγιν τῶν δεσμῶν ἀγάπης, ἡ ὁποία ἐνώνει τοὺς Ὁρθόδοξους λαούς, ἀφ' ἑτέρου πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς αὐτοσυνειδησίας τῶν Ὁρθόδοξων, ἡ ὁποία ἐνισχύεται ἐκ τῆς κοινῆς πίστεως, λατρείας καὶ ἐκκλησιαστικῆς κανονικῆς παραδόσεως, τρίτον πρὸς ἄρσιν τῶν τυχόν ἐπιπροσθουσῶν εἰς τὴν τελείαν ἐναρμόνισιν τοῦ ἔργου τῶν ὀλίγων δυσκολιῶν, τέταρτον εἰς τὴν προετοιμασίαν τῆς Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ κοινῶν προγράμματος ἀνακαινιστικῆς ἐργασίας ἐν τῷ κόσμῳ καὶ πέμπτον εἰς τὴν κοινὴν σιάσιν τῶν κατὰ τὰς διεκκλησιαστικὰς συναντήσεις ἐν τῇ Χριστιανικῇ Οἰκουμένῃ.

Διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τῶν Κούρδων.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ διὰ τῆς προσφάτου βαρυσημάντου ἐπιστολῆς του πρὸς τοὺς Ἀρχηγούς τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν διαμαρτύρεται «διὰ τὴν συντελουμένην εἰς βάρος τοῦ ἐγγενοῦς Κορδικοῦ

λαοῦ ἀνέρον γενοικονίαν, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐκ μέρους τοῦ πολιτισμένου κόσμου παρατηρουμένην ἀναληγοίαν καὶ ἐν πολλοῖς ἀδιαφορίαν διὰ τὴν ἐπιχειρουμένην αὐτὴν ἐξολόθρευσιν ἐνὸς ἀθῶου λαοῦ».

Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἐπισημαίνονται καὶ τὰ ἑξῆς: «Πιστεύομεν, ὅτι ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως σίγμα διὰ τὴν παγκόσμιον διεθνή κοινωνίαν τὸ γεγονός, ὅτι ἀνέχεται αὕτη ἐν πολλοῖς παθητικῶς καὶ ἀδιαμαρτυρητικῶς τὴν ἐγκληματικὴν εἰς βάρος τῶν Κούρδων γενοικονίαν καὶ τὴν συστηματικὴν προσπάθειαν ἐξολοθρευσεως ἐνὸς ἱστορικοῦ λαοῦ. Ἐνώπιον τῆς τοιαύτης ἐπιχειρουμένης ἀνοσιουργίας καὶ ἐνώπιον τῆς ἀδικίας, ἣτις διαπράττεται εἰς βάρος τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σιωπᾷ, οὔτε θεθαίως ἐνσυνειδήτως νὰ ἡρεμῇ καὶ νὰ εἰρηνεύῃ».

Ἄς ἐλπίσωμεν, ὅτι ἐπὶ τέλος οἱ φορεῖς τοῦ πνεύματος τῆς ἀληθοῦς εἰρήνης καὶ τῆς διεθνοῦς ἀλληλεγγύης θὰ προβοῦν «εἰς ὅλας τὰς δεούσας ἐνεργείας τόσον πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ πάσχοντος Κορδικοῦ λαοῦ, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἄμεσον παῦσιν τῆς εἰς βάρος τῶν Κούρδων ἐπιχειρουμένης θηριωδίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν βασικῶν ἀνθρωπίνων αὐτῶν δικαιωμάτων τῆς ἐλευθερίας καὶ διατηρήσεως τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ταυτότητος».

Τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» ἐν Μόσχᾳ.

Ὁ παγκόσμιος Τύπος μετέδωκε καινοφανεῖς καὶ ἐλπιδοφόρους εἰδήσεις περὶ τοῦ ἐορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ἐν Μόσχᾳ. Αἱ εἰδήσεις αὗται συνωπρίσθησαν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Τύπον ὡς ἑξῆς:

«Ἐκατομύρια πιστοὶ παρέστησαν στὴ λειτουργία τοῦ Πάσχα σ' ὀλόκληρη τὴν χώρα, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρχεὶ πῆρσαν ἐπίσης μέρος σ' αὐτὴν μὲ πρωτοφανῆ ἐνθουσιασμό. Στους δρόμους τῆς Μόσχας εἶχαν ἀναρτηθεῖ πανὸ μὲ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη». Οἱ ἐφημερίδες δημοσίευσαν καὶ οἱ τηλεπαρουσιαστὲς διάβασαν ἐδάφια τῆς Βίβλου ποὺ κηρύσσουν τὴν ἀνοχὴ καὶ τὸν ἀνθρωπισμό. Ἀλλὰ ἡ κορυφαία στιγμή τῶν ἐορτασμῶν ἦταν ἡ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως, σὺν καθεδρωκῶ νὰ τῶν Ἐπιφανίων, στὴν ὁποία χοροστάτησε ὁ Πατριάρχης Μόσχας καὶ Πασῶν τῶν Ρωσιῶν Ἀλέξιος Β'».

Στὴ λειτουργία ποὺ μεταδόθηκε ἀπενθείας ἀπὸ τὴν κρατικὴ τηλεόραση, παρέστησαν ὁ Βαλεντίν Πα-

βλόφ, ὁ Σοβιετικὸς πρωθυπουργός, καὶ ὁ Μπόρις Γιέλτσιν, πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τῆς Ρωσίας. Τὸ φετινὸ Πάσχα φαίνεται πὼς σφραγίζει τὸ τελικὸ σταδίου τῆς συμφιλίωσης τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸ κατεστημένο. Ποιὲ ἄλλοιτε ὁ Πρόεδρος Γκορμπατσὸφ δὲν εἶχε χρειαστεῖ περισσότερο ἀπὸ ὅσο σήμερα τὴν βοήθεια τῆς Ἐκκλησίας στὴν προσπάθειά του νὰ διατηρήσει τὴ συνοχὴ τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως».

Ἡ ἐκ Μόσχας ἀνταπόκρισις αὕτη, ἣτις κατέστη ἐποπικὴ καὶ διὰ τηλεοπτικῶν ἐπεκυρώσεων τῆς, ἐπῆρξε τόσον εὐγλωττος, ὥστε τὰ σχόλια περιτεύουν.

Ἡ Φαινομενολογία τῶν αἰρέσεων.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος προεδρευόμενον λαμπρὸν καὶ ἀκτινοβόλον «Ἐκκλησιαστικὸν Ἐπιστημονικὸν καὶ Μορφωτικὸν Ἰδρυμα Ἰωάννου καὶ Ἐριέτις Γρηγοριάδου» ὡργάνωσε προσφάτως διάλεξιν ἐν τῇ Μεγάλῃ Αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας πρὸς παρουσίαν τοῦ θέματος: «Γνησία καὶ ψευδεπίγραφος Ὁρθοδοξία». Κατὰ τὴν διάλεξιν ταύτην ἐτιμώθησαν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς:

Ἡ συνειδητοποίησης τῆς θεανθρωπίνης δομῆς τῆς Ὁρθοδοξίας προφυλάσσει ἐκ τῆς ὑποσυνειδήτου αἰρετικῆς τάσεως ἢ ἀποκλίσεως, ἣ ὅποια συχνὰ παρουσιάζεται σὺν τῆς τῶν «Ὁρθόδοξων»... Ἡ βαθύτερη ὑψὺ ὄλων τῶν αἰρέσεων συνίσταται στὴν ἐπισήμανσι ἀνυπόστατου ἀντιθέσεως καὶ πολώσεως ἐκεῖ, ὅπου στὴν πραγματικότητι ὑπάρχει διαλεκτικὴ σύνθεσις καὶ ἁρμονία. Ἡ αἵρεσις εἴτε ὑπεριονίζει τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο καὶ τὴν ὀριζόντια διάστασι εἰς βάρος τοῦ κατακορύφου προσανατολισμοῦ καὶ τοῦ θείου παράγοντος (πρὸβλ. τὸν Ἀρειανισμό), εἴτε ὑπερεξαιρεῖ τὸ θεῖο στοιχεῖο καὶ τὴν κατακόρυφη διάστασι εἰς βάρος τοῦ ἀνθρώπινου παράγοντος καὶ ὀριζοντίου προσανατολισμοῦ (πρὸβλ. τὸν Μονοφυσισμό ἢ τὴν Εἰκονομαχίαν).

Ἐὰν ἔχωμεν ὑπ' ὄψει τὴν ἐπισημανθεῖσαν ταύτην Φαινομενολογίαν τῶν αἰρέσεων, θὰ ἀποφεύγωμεν εἴτε ἀποκλίσεις αἰρετικῆς χροιάς κατὰ τὴν προβολὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, εἴτε τὸ νὰ κατακρίνωμεν ἐπίστε ὀρθόδοξους ἀδελφούς μας ὡς παρουσιάζοντας αἰρετικὰς τάσεις.

Ψαλμοδία καὶ κατάνυξις.

Ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Δημήτριος Γ. Τσάμης ἐν τῇ μελέτῃ αὐτοῦ «Ψαλμοδία καὶ Κατάνυξις» (Θεο-

σαλονίκη 1990) παρουσιάζει ὡραίαν ἀνθολογίαν πατερικῶν κειμένων, τὰ ὅποια τονίζουν, ὅτι ἢ κατὰ τὴν λατρείαν χρησιμοποιοιμένη ψαλμοδία πρέπει νὰ ἔχη κατασκευαστικὸν, μυσταγωγικὸν καὶ ἀναγωγικὸν χαρακτῆρα καὶ νὰ μὴ ἀποβλέπῃ εἰς κοσμικοὺς σκοπούς.

Τὰ παρουσιαζόμενα κείμενα (τοῦ Μ. Βασιλείου, τοῦ ὁσίου Νείλου τοῦ Σιναΐτου, τοῦ ἁββᾶ Σιλουανοῦ, τοῦ ε' κανόνος τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τοῦ ἐρημίτου Παμβώ, τοῦ ἐπισκόπου Φωτικῆς τῆς Ἠπείρου Διαδόχου, τοῦ Ἰωάννου Κασσιανοῦ, τοῦ Ἐδεργετινοῦ, τοῦ ἐκ Γαλατίας μοναχοῦ ἐν τῇ Λαύρα τοῦ ἁγίου Σάββα) εἶναι λίαν εὐγλωττα καὶ ὑποβοηθοῦν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ στεροῦμενος κατανύξεως κρόπος ποὺ φάλλονται οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι σὲ πολλοὺς ὀρθόδοξους ναοὺς, δὲν συμβάλλει πάντοτε σὴ συνειδητῇ συμμετοχῇ, κυρίως τῶν νέων, σὴν κοινῇ λατρείᾳ. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὡς τονίζει ὁ κ. Τσάμης, ὅτι «μοναδικὸς σκοπὸς τῆς ψαλμοδίας εἶναι νὰ ὑποβοηθήσῃ τὸν προσευχόμενον λαὸν τοῦ Θεοῦ, νὰ οἰκειωθεῖ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ».

Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν, ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Τσάμη προβαλλόμενα καὶ ὑπομιμνησόμενα κείμενα ἀνάγουν τὴν σκέψιν μας εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ κοσμικοῦ καὶ τοῦ μοναχικοῦ τύπου τῆς λατρείας καὶ τὴν μεταξὺ αὐτῶν ὑφισταμένην διὰ τῶν αἰώνων διαλεκτικὴν σχέσιν, ἣτις ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐπὶ Στουδίων δημιουργηθεῖσαν σύνθεσιν. Ἡ σύνθεσις αὕτη φαίνεται ἐπικρατήσασα, τοῦθ' ὅπερ ὅμως οὐδόλως μέχρι σήμερα ἐξετόπισε τὴν νοσταλγίαν καὶ τὸ αἶτημα τῆς ἐπαναφορᾶς τῆς μεταξὺ τῶν δύο τούτων τύπων διακρίσεως.

Ἐπίδοσις τιμητικοῦ τόμου.

Ὁ Διευθυντὴς τῶν περιοδικῶν «Ἐκκλησία» καὶ «Θεολογία» Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Εὐάγγελος Θεοδώρου, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 70 ἐτῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, ἐτιμήθη ἐν τῇ Μεγάλῃ Αἰθούσῃ Τελειῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν διὰ τῆς ἐπιδόσεως εἰς αὐτὸν τιμητικοῦ τόμου.

Ἐπὶ τῷ γεγονότι τούτῳ ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης δι' ἐπισήμου Γράμματος συγχάρη «ὀλοκαρδίως τῇ Ἐλλογιμότητι» τοῦ τιμηθέντος «ἐπὶ τῷ μακρῷ καὶ λίαν καρποφόρῳ καθηγητικῷ καὶ ἐκκλησιαστικῷ σταδίῳ αὐτῆς, πρὸς δὲ καὶ ἐπὶ τῇ ἀπὸ μέρους τῶν πολυαριθμῶν συναδέλφων, φίλων καὶ μαθητῶν αὐτῆς εὐγνώμονι ἀναγνωρίσει τῆς ἀπὸ τῆς πολυχρόνου αὐτῆς διδασκαλίας καὶ συναστροφῆς προσγενομένης αὐτοῖς πολλῆς ὠφελείας» ἐν τῇ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερά Μητρόπολις Κορίνθου

Τὸ Κεντρικὸν Γραφεῖον Αἱμοδοσίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κορίνθου συμμετεῖχε καὶ φέτος εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῆς Πανελληνίου Ἑβδομάδος Αἱμοδοσίας, τὸν ὁποῖον ὀργάνωσεν ὁ Σταθμὸς Αἱμοδοσίας τοῦ Γενικοῦ Νομαρχιακοῦ Νοσοκομείου Κορίνθου εἰς ὀλόκληρον τὸν Νομὸν Κορινθίας.

1. Ἐξέδωκεν μετὰ τοῦ Σταθμοῦ Αἱμοδοσίας ἡμερωτικὸν φυλλάδιον εἰς 10.000 ἀντίτυπα.

2. Ὄργάνωσεν τρεῖς ἑθελοντικὰς Αἱμοδοσίας εἰς ἀντιστοιχοῦς Ἑνοριακὰς Ἐπιτροπὰς Αἱμοδοσίας ὡς ἑξῆς: α) τὴν 11.3.91 εἰς Βραχάτιον, β) τὴν 13.3.91 εἰς Κιάτον, γ) τὴν 17.3.91 εἰς Κόρινθον (Ἰ. Ν. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου). Συνκεντρώθησαν 216 μονάδες αἵματος.

3. Τὴν 17.3.91 ἐτελέσθη εἰς τὸν Ἱερόν Ναὸν Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Κορίνθου Θεία Λειτουργία ὑπὲρ ὑγείας ὄλων τῶν Ἑθελοντῶν Αἱμοδοτῶν.

4. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀπενεμήθησαν τιμητικὰ Διπλώματα καὶ Μετάλλια εἰς τοὺς συνειδητοὺς Ἑθελοντὰς Αἱμοδότας τῆς Ἑνορίας, τὰ ὁποῖα ἔχει θεσμοθετήσει ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κορίνθου κ. Παντελεήμων, ὡς ἐλαχίστην ἀναγνώρισιν τῆς μεγίστης κοινωνικῆς προσφορᾶς τῶν Ἑθελοντῶν Αἱμοδοτῶν.

5. Εἰς ἑορταστικὴν ἐκδήλωσιν, τὴν ὁποῖαν ὀργάνωσεν ὁ Πανελλήνιος Σύλλογος Ἑθελοντῶν Αἱμοδοτῶν Ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Ὑγείας Πρόνοιας καὶ Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων, μετὰ τὴν ἐπωνυμίαν «ΗΛΙΑΣ ΠΟΛΙΤΗΣ» τὴν 6.3.91 εἰς τὴν αἴθουσαν τελετῶν τοῦ Ὑπουργείου, εἰς μνήμην τοῦ πρωτεργάτου τῆς Ἑθελοντικῆς Αἱμοδοσίας Ἡλία Πολίτη, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν κ. Ὑπουργῶν καὶ στελεχῶν τοῦ Ὑπουργείου καὶ πλήθους κόσμου, ἐτιμήθη ὁ Σταθμὸς Αἱμοδοσίας τοῦ Γ. Ν. Ν. Κορίνθου, ὡς ὁ καλύτερος Ἐπαρχιακὸς Σταθμὸς Αἱμοδοσίας, Παραλαμβάνων τὸν Ἑπαινον ὁ παρευρισκόμενος Νομάρχης Κορινθίας κ. Ἡλίας Ἀνδρακάκος

εἶπεν. «... Ὁ Ἑπαινος καὶ τὰ συγχαρητήρια ἀνήκουν εἰς τοὺς Ἑθελοντὰς Αἱμοδότας καὶ στὸν Μητροπολίτην Κορίνθου κ. Παντελεήμονα καθὼς καὶ στὴν ἱατρὸν κ. Καλλισθένην Φαρμάκη, χάρις εἰς τὴν προσφορὰν τῶν ὁποίων ἐπραγματοποιήθη ἡ αὔξησις τοῦ ἑθελοντισμοῦ εἰς τὸν Νομὸν ὥστε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ 62ο ἀπὸ τὸ ἐλάχιστο τοῦ 1,8ο τοῦ 1984».

6. Τὴν 13.3.91 εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ Σταθμοῦ Αἱμοδοσίας εἰς συνεργασία μετὰ τῆς Λέσχης Αὐτοκινήτου Κορίνθου, ὅπου ἔγινεν ἡ Πλοήγησις Ἀγάπης, ἕνα ὠραϊότατο παιχνίδι, μετὰ σκοπὸν τὴν διάδοσιν τῆς Ἑθελοντικῆς Αἱμοδοσίας, οἱ παρευρισκόμενοι κ. Νομάρχης καὶ ὁ κ. Δήμαρχος Κορινθίων ἐπήνεσαν καὶ πάλιν τὴν προσφορὰν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κορίνθου εἰς τὸν λίαν εὐαίσθητον κοινωνικὸν τομέα τῆς Ἑθελοντικῆς Αἱμοδοσίας.

7. Τέλος τὸ Κεντρικὸν Γραφεῖον Αἱμοδοσίας εὐχαριστεῖ ὄλους τοὺς Ἑθελοντὰς Αἱμοδότας κυρίως ὅμως τοὺς 3.224 ποὺ ὑπεστήριξαν τὸ πρόγραμμα ἑθελοντισμοῦ καὶ τοὺς εὐχεται προσωπικὴν καὶ οἰκογενειακὴν ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν.

(Ἐκ τοῦ Κεντρικοῦ Γραφείου Αἱμοδοσίας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος πρῶν Θουατείρων κ. Μεθόδιος, ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀποκατεστάθη εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐνεργεῖα Μητροπολιτῶν τοῦ Πατριαρχείου τούτου καὶ ἐξελέγη καμψηφεί Μητροπολίτης Πισιδίας. Ἡ τελετὴ τοῦ Μηνύματος ἐγένετο τῆ 21ῃ Μαρτίου ἐ.ἔ. ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐν ἐγκαρδίῳ ἀτμοσφαίρᾳ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Δημήτριος ἐξήρε τὰ προσόντα καὶ τὴν μόρφωσιν τοῦ Σεβασμιωτάτου.

—Τῆ 27ῃ Ἀπριλίου ἐ.ἔ. ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμε-

δισιδύσει εἰς τὰ μιστήρια τῆς Χάριτος καὶ κατανοήσει αὐτῶν.

Ἐξ ἄλλου ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ ἐν μηνύματι, ἀναγνωσθέντι ἐν ἀρχῇ τῆς ὡς ἄνω τελετῆς ὑπὸ τοῦ πανοσ.Πρωτοσυγγέλλου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν κ. Ἀλεξίου Βρυώνη, ἐτόνισεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς: «Μετ' ἰδιαίτερας χαρᾶς συμμετέχομεν εἰς τὴν τιμητικὴν ταύτην ἐκδήλωσιν τοῦ Ἑθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, πρὸς τιμὴν καὶ διάκρισιν τοῦ Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ αὐτοῦ τοῦ κλάδου τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης καὶ τέως Πρωτόπρωτος αὐτοῦ Ἑλλογιμωτάτου κ. Ἐναγγέλου Θεοδώρου ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώ-

σεως ἑβδομήκοντα χρόνων, μεσιτῶν ἀγλαῶν πνευματικῶν καρπῶν, γενεθλίων αὐτοῦ καὶ ἐγκαρδίως συγχαίρομεν τοὺς ἐμπνευστὰς τῆς πρωτοβουλίας ταύτης.

»Ὁ τιμώμενος διακεκορμιμένος Διδάσκαλος τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης, πολλαχῶς καὶ πολυτρόπως Αὐτὴν καὶ τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν εὐλαβῶς διακονήσας, διὰ τοῦ γραπτοῦ καὶ προφορικοῦ λόγου, ἐπιμελῶς οὕτως ἀποθὰς θεράπων τῆς Ἱερᾶς Γραμματολογίας, ἀόκνως δέ, ἄχρι τοῦ νῦν, συνεισφέρων καὶ ὡς Διευθυντὴς τῶν ἐπισήμων Δελτίων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» καὶ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», χαίρει ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν τοῦ σεβασμοῦ, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἰδιαίτερας ἐκτιμήσεως τοῦ ἐν γένει πνευματικοῦ κόσμου ἐν τῇ Ἡμεδαπῇ καὶ τῇ Ἑνῇ».

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Βασ. Μουστάκη, *Ἡ καρδιά μου γυμνή* (Ἀπομνημονεύματα, μὲ ἀναφορὲς σὲ σύγχρονα ἐκκλησιαστικά, πολιτικά, λογοτεχνικά καὶ ἄλλα πνευματικά πρόσωπα καὶ θέματα), Ἐκδ. «Ἀριός», Ἀθήνα 1990, σελ. 328.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς κορυφαίους στὸ χῶρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς λογοτεχνίας καὶ δημοσιογραφίας, ὁ ἀείμνηστος Βασίλης Μουστάκης, βρίσκεται καὶ πάλι ἀνάμεσά μας, καὶ μᾶς μιλά μὲ τὸν προσωπικὸ καὶ γλυκύτατο τόνο τῆς ἐγκάρδιας φωνῆς του. Εἶναι τὸ βιβλίον τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» του, ὅπου ξεγυμνῶναι ὁ ἴδιος τὴν καρδιά του καὶ μᾶς μιλά γιὰ ὅλα τὰ σύγχρονά του πρόσωπα καὶ πράγματα: γιὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς ἄρχοντες, ὀνομαστικά, ὅπως καὶ γιὰ τοὺς πολιτικούς· γιὰ τοὺς συμφοιτητὰς καὶ συναδέλφους του (τὸν Κύπρου Μακάριος, τὸν Κοζάνης Διονύσιος, τὸν Μεσσηνίας Χρυσόστομος, τὸν Σάμου Παντελεήμονα, τὸν Ἐλευθεροπόλεως Ἀμβρόσιος, τὸν Ν. Ἰερσέης Σίλα, τοὺς καθηγητὰς Ε. Θεοδώρου καὶ Σ. Ἀγοῦριδη), καθὼς καὶ γιὰ νεώτερούς του Καθηγητὰς, Λογοτέχνες, Συγγραφεῖς, Φίλους, πού ἀναφέρει μὲ ἀγάπη τὰ ἔργα τους. Θυμᾶται, ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια, ἐνδιαφέροντα ἐπεισόδια καὶ ἱστορίες· ἐξιστορεῖ, μὲ τρόπο γλαφυρώτατο, σκηνὲς μὲ λογοτέχνες καὶ Ἀκαδημαϊκούς· ζωγραφίζει τίμια καὶ ἱερά πρόσωπα Κληρικῶν (Ἀρχιεπισκόπων, Μητροπολιτῶν, Ἀρχιμανδριτῶν, Μοναχῶν)· δίνει, μὲ δυὸ λόγια ἕνα σπαρταριστὸ βιβλίον ἀλήθειας καὶ ὁμορφιάς, γραμμένο μὲ ἀγάπη καὶ γιὰ τὰ πρόσωπα πού περιγράφει, ὅπως καὶ γιὰ τὴν Ἐκκλησία, μὰ καὶ γιὰ τὴ γενικώτερη κατάσταση τῆς πατρίδας μας.

Ὁ Β. Μουστάκης —πού δὲν ἔχει βέβαια καμμιά σχέση μὲ ἄλλους συνώνιμους του— ἦταν μιὰ φυσιογνωμία ὄντως μοναδική. Κι αὐτὸ φαίνεται στὸ βίον καὶ στὰ πολλὰ ἔργα του. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ θὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης στὸ βιβλίον του «Ἡ καρδιά μου γυμνή», πού μὲ πολλὴ στοργὴ ἐξέδωκαν ἡ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιὰ του, μὲ τὴν δλόθυμη συμπαράσταση τῶν φίλων τοῦ ἀείμνηστου, καί, ἰδιαίτερα, τὸ μεράκι καὶ τὴ γεν-

ναϊδωρῆ πρωτοβουλία τοῦ νέου καὶ φερέλπιδος ἐκδοτικοῦ οἴκου «ΑΡΜΟΣ», πού ἐπιμελήθηκε τὴν ἐκδοσὴ τοῦ βιβλίου. Ὁ Μουστάκης εἶναι ἀπὸ τοὺς θεολόγους πού διακόνησαν διὰ βίου τὴν Ἐκκλησία, εἴτε στὸ κατηχητικὸ, εἴτε στὸ κήρυγμα, εἴτε στὴ συγγραφὴ θεολογικῶν καὶ πνευματικῶν ἔργων, εἴτε στὴν ἐκδοσὴ περιοδικῶν ἢ ἐφημερίδων μὲ γραμμὴ ἐκκλησιαστική. Ἡ συνεργασία του μὲ τὸν Κόντογλου μᾶς ἔδωκε τὴν ἀνεπανάληπτη «Κίθωτό», πού ἔδωκε ὁ ἐκδ. οἶκος «Ἀστήρ». Ἡ συνεργασία του μὲ τοὺς νεώτερους θεολόγους (πανεπιστημιακούς καὶ μὴ), μᾶς ἔδωκε τὴν δωδεκάτομη «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία», ὅπου ἔβαλε ὅλη τὴν καρδιά του, ὡς διευθυντῆς Συντάξεως, μαζί μ' ἕνα πλῆθος ἄρθρα, ἀλλὰ, καὶ μὲ τὸ «στρώσιμον» τῶν κειμένων σχεδὸν ὅλων τῶν συνεργατῶν, γιὰ νὰ ρθοῦν στὰ μέτρα καὶ στὸ ὕφος τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας· μιᾶς Ἐγκυκλοπαιδείας, πού ξαπλώθηκε σὲ ὅλες τὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ἀλλὰ καὶ στοὺς Ἐτεροδόξους, πού ἐπιθυμοῦν εὐλικρινὰ νὰ γνωρίσουν τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μας καὶ τὴ θεολογία της.

Ὁ Βασ. Μουστάκης μᾶς δίνει μὲ τοῦτο τὸ βιβλίον του, —μὲ ὅσα γράφει γιὰ τοὺς ἄρχοντες τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Πολιτείας, τῆς Λογοτεχνίας, τῆς Ἐπιστήμης—, ἕνα μέτρο κρίσεως: νὰ διέπουμε καὶ νὰ κρίνομε ὄχι μονάχα μὲ τὸ νοῦ, ἀλλὰ —κυρίως— μὲ τὴν καρδιά μας. Θὰ ἤθελα —καὶ θὰ εἶχα πολλὰ— νὰ δώσω κάποια δείγματα ἀπ' τὶς συγκλονιστικὲς σελίδες τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» του, ἀλλὰ ἴσως εἶναι καλύτερα νὰ τὶς χαροῦν ἀπ' εὐθείας οἱ φίλοι τοῦ καλοῦ βιβλίου ἀναγνώστες.

Τὸ βιβλίον εἶναι μὲ πολλὴ καλαισθησία τυπωμένο καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἄξιοι πολλῶν ἐπαίνων οἱ ὑπεύθυνοι τῶν ἐκδόσεων «ΑΡΜΟΣ», ἀλλὰ καὶ ὁ γιὸς τοῦ ἀληθινοῦ Βασιλῆ, ὁ Δημήτρης, πού ζωγράφισε μὲ ἀγάπη καὶ εὐαισθησία τὶς ροζέττες καὶ τὰ πλουμίδια πού κοσμοῦν τὸ βιβλίον. Πιστεύω, πὼς ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν, θ' ἀγαπήσουν πιὸ πολὺ τὸ Βασίλη, διαβάζοντας τοῦτο τὸ βιβλίον του. Μὰ καὶ ὅσοι δὲν εἶχαν τὴν τύχη νὰ τὸν γνωρίσουν, θ' ἀνακαλύψουν —στὶς κομψὰ γραμμένες σελίδες καὶ γινῶμες τοῦ Μουστάκη— ἕνα

νικὸς Πατριάρχης κ. Δημήτριος, συμφώνως πρὸς τὴν πατριαρχικὴν «τάξιν ἐπὶ τῇ ἀπονομῇ ὀφθικίου», ἐν ἐδικῇ ἱεροτελεσίᾳ, περὶ τῆς ὁποίας θὰ δημοσιεύσωμεν σχετικὸν Χρονικὸν εἰς προσεχὲς τεῦχος τῆς «Ἐκκλησίας», ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ Ἀ-

γίου Ἀνδρέου ἐχειροθέτησε τὸν Ὁμότιμον Καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Διευθυντὴν τῶν Περιοδικῶν «Ἐκκλησία» καὶ «Θεολογία» εἰς «Ἀρχόντα Διδάσκαλον τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας».

χαριτωμένο ἄνθρωπο κ' ἕναν ταλαντούχο συγγραφέα, με σπάνια καρδιά κ' ἐντιμότητα.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Ἐπισκόπου Σεργίου Π. Σιγάλα, Μητροπολίτου Γρεβενῶν, ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟΦΥΛΑΚΙΟΝ ΑΥΤΗΣ, Γρεβενά 1991, σσ. 188 δίσητες, με πολλές ἐγχρωμες και ἀσπρόμαυρες φωτογραφίες (σχ. 21Χ28 ἑκατ.).

Ὅταν για πρώτη φορά ἀξιώθηκα νὰ ἐπισκεφθῶ προσκυνηματικῶς τὴν ἱερὰ σταυροπηγιακὴ καὶ πατριαρχικὴ Μονὴ Θείας Μεταμορφώσεως (Ζάβορδας) Γρεβενῶν τὸ ἔτος 1986, καὶ εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ περιέλθω ὅλους τοὺς ἱεροὺς χώρους τῆς καὶ νὰ διαπιστώσω τὸ θαυμαστὸ ἀνακαινιστικὸ ἔργο ποὺ ἐπιτελοῦσε σ' αὐτὴν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γρεβενῶν κ. Σεργίου, αἰσθάνθηκα αὐθόρμητα τὴν ἀνάγκη νὰ σημειώσω, μεταξὺ ἄλλων, στὸ Βιβλίον τῶν Ἐπισκεπτῶν, τὴ φράση: «Μεγάλα τὰ τῆς πίστεως κατορθώματα...».

Πραγματικά, μόνον ὡς κατόρθωματα —καρπὸ πίστεως— θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ θεωρήσει τὸ ἔργο ποὺ ἐπιτέλεσε καὶ ἐπιτελεῖ στὴν ἱστορικὴ αὐτὴ Ἱερὰ Μονὴ ὁ οἰκεῖος Μητροπολίτης. Παρέλαβε πρὶν ἀπὸ 15 περίπου χρόνια ἕνα μοναστήρι σὲ ἐγκατάλειψη, νὰ φθίρειται ἀπὸ τὸ χρόνο καὶ τὴν ἀπουσία καὶ τῆς πιδ στοιχειώδους μέριμνας. Καὶ ἀπ' τὴν πρώτη στιγμή μπαίνοντας —ὡς καλὸς ποιμὴν— μπροστά, ἀκολουθούμενος δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς Κληρικούς του, ἄρχισε ἕνα τιτάνιο ἀγῶνα γιὰ τὴ διάσωση πρῶτα, τὴν ἀνακαινιστικὴ ὑστερα καὶ τὴν προβολὴ κατόπιν τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ παλαδίου, ποὺ γιὰ 450 χρόνια ἀποτελεῖ τηλαυγὴ θρησκευτικὸ καὶ ἔθνικὸ φάρο τῆς Δ. Μακεδονίας.

Τὰ πάντα ἀνακαινίζονται. Τὸ μοναστήρι ξαναδρίσκει τὴν παλαιὰ του αἴγλη ἀπὸ πλευρᾶς κτηριακῶν ἐγκαταστάσεων. Προσελκύει καὶ πάλι προσκυνητὲς ἀπὸ τίς περιοχὲς Γρεβενῶν, Κοζάνης, Ἐλασσώνας κ.λπ. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ προξένησε ἰδιαίτερη ἐντύπωση στὸν Σεβ. Μητροπολίτη Γρεβενῶν κ. Σέργιο ἦταν ὁ πλοῦτος τῶν κειμηλίων, τῶν κωδίκων, τῶν λειψάνων, τῶν εἰκόνων, τῶν χρυσοκεντημάτων, τῶν ἱερῶν σκευῶν, τῶν ἀφιερωμάτων, τῶν περγαμηνῶν καὶ τῶν ἐντύπων βιβλίων, τὰ ὁποῖα θρίσκονταν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ παραπεταμένα, σὲ ὑπόγεια, σὲ σάκκους, ἐκτεθειμένα καὶ ἀπροστάτευτα.

Σημειώνει ὁ ἴδιος στὴν Εἰσαγωγὴ τοῦ βιβλίου: «Ἦτο ἀπερίγραπτος ἡ κατάστασις εἰς τὴν ὁποίαν παρελάβομεν τὸ Κειμηλιοφυλάκιον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς. Τὰ πάντα ἐν αὐτῷ ἦσαν παραδεδομένα εἰς τὴν φθορὰν τοῦ χρόνου. Ἐλλειψις στοιχειωδῶν συνθηκῶν συν-

τηρήσεως ὑγρασία, σκώληκες καὶ πλήθος τρωκτικῶν παντοῦ. Ἡ προλαβοῦσα φθορὰ εἰς πολλὰς περγαμηνὰς εἶναι καταφανής. Πλὴν ὅμως, διὰ τῶν καταβληθειῶν προσπαθειῶν ἀποκατεστήσαμεν εἰς τὸν χώρον τοῦ Κειμηλιοφυλακίου τάξιν, καθαριότητα, ἀσφάλειαν καὶ συνθήκας καταλλήλους διὰ τὴν φύλαξιν καὶ διατήρησιν τῶν παλαιῶν ἀξιολόγων προγονικῶν θησαυρῶν τῆς πίστεως καὶ εὐσεβείας» (σ. 7).

Ἀφοῦ, λοιπόν, ὁ Σεβ. κ. Σέργιος ἔβαλε τάξιν στὸ Κειμηλιοφυλάκιο, ἐπιδόθηκε με θαυμαστὴ ὑπομονὴ στὴν ταξινόμησιν, καταγραφὴ καὶ πλήρη περιγραφὴ τῶν πολυτίμων κειμηλίων καὶ τῶν βιβλίων. Κατόπιν ἔδωσε τὴ μελέτη αὐτὴ στὸ περιοδικὸ «Ἐκκλησία», ἡ διεύθυνση τοῦ ὁποῖου ἐνέκρινε τὴ δημοσίευσή της, σὲ συνέχειες, ἀπὸ τὸ τεῦχος τῆς 1/15 Ἰουλίου 1986, ἕως τοῦ τεύχους τῆς 15ης Μαΐου 1990. Καὶ μετὰ τὴν περάτωσιν τῆς δημοσίευσως, ἀνασελιδωμένη καὶ ἐμπλουτισμένη με πολλές φωτογραφίες, τυπώθηκε σὲ χαρτὶ ἐκλεκτῆς ποιότητος, με ἐξώφυλλο σὲ τετραχρωμία, πραγματικὸ χάρμα ὀφθαλμῶν. Πέρα ἀπ' τὴν πολυτιμὴν συμβολὴν τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία» ποὺ δημοσίευσεν τὸ πρῶτο κείμενο, σημειώνεται ὅτι με ἐπιχορήγησιν συνέβαλαν στὴν ἔκδοσιν τοῦ τόμου τὸ Ὑπουργεῖο Μακεδονίας - Θράκης καὶ ὁ ἐκ Πυλωρῶν Γρεβενῶν βιοτέχνης στὴ Θεσσαλονικὴ Νικ. Ρέντας.

Ἀπὸ πλευρᾶς περιεχομένου ὁ τόμος διαιρεῖται σὲ τρεῖς ἐνότητες: Α' Εἰσαγωγὴ (σσ. 7-21) ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὸν ἰδρυτὴ τῆς Μονῆς ὄσιο Νικάνορα, τὴν ἱ. Μονήν, τὸ Καθολικόν, τὴ συμβολὴν τῆς Μονῆς στοὺς ἔθνικούς ἀγῶνες καὶ τοὺς διατελέσαντες ἡγούμενους. Β' Κειμηλιοφυλάκιο (σσ. 22-92), με ἀναφορὰ στὴ Διαθήκη τοῦ Ὁσίου, τὰ πατριαρχικὰ σιγίλλια καὶ συνοδικὰ Γράμματα, τὰ ἔγγραφα σὲ ἄλλες γλώσσες, τίς Διαθήκες - ἀφιερώσεις, τὰ Λείψανα καὶ τίς λειψανοθήκες, τοὺς Σταυροὺς ἀγιασμοῦ καὶ εὐλογίας, τίς φορητὲς εἰκόνες καὶ τὰ θημόθυρα, τὰ καλύμματα καὶ τὰ ἄμφια, τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ ἀντικείμενα, τὰ ἀφιερώματα καὶ τίς πόρπες. Γ' Κώδικες (σσ. 93-186), ὅπου παρουσιάζονται οἱ περγαμηνές, τὰ χαρτῶα χειρόγραφα κείμενα καὶ 500 ἔντυπα βιβλία (ἐκδόσεως Βενετίας, Βιέννης, Τεργέστης, Βουκουρεστίου, ΚΠόλεως κ.λπ.). Τὸ ἔργο ὁλοκληρώνεται με περίληψιν στὴν ἀγγλικὴ (Summary).

Λόγω τοῦ πλούτου τῶν σχετικῶν πληροφοριῶν, τῶν ὀνομάτων, τῶν τίτλων βιβλίων κ.λπ. κειμηλίων ποὺ περιέχει ἡ μελέτη, ἕνα ἀλφαθητικὸ εὔρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων θὰ ἐνδεικνύσταν. Πιστεύω ὅτι ὁ Σεβ. κ. Σέργιος θὰ τὸ περιλάβει στὴ 6' ἔκδοσιν.

Καὶ με ἄλλες συντομότερες μελέτες του ὁ σ. συνέ-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ

Ἡ Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13)1981 Κανονισμοῦ τῆς Δ.Ι.Σ., προκηρύσσει διὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1991 - 1992 τὰς κάτωθι ὑποτροφίας:

8 Ἱεραποστολικάς ὑποτροφίας διὰ Θεολογικάς σπουδὰς εἰς σπουδαστὰς οἱ ὅποιοι προέρχονται ἀπὸ τὰς κάτωθι χώρας:

Κένυα 1, Ζαΐρ 2, Γκάνα 1, Νιγηρία 1, Ἰνδία 1, Ἰνδονησία 1, Φιλιππίνες 1.

Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις (ἄρθρον 6) διὰ τὴν χορήγησιν ὑποτροφίας εἶναι:

α) Συστατικὸν γράμμα τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως.

β) Ἀντίγραφον πτυχίου ἰσοτίμου μὲ ἀπολυτήριον Ἑλληνικοῦ Λυκείου.

γ) Ἡλικία οὐχὶ ἀνωτέρα τῶν 40 ἐτῶν.

δ) Ἐγγραφὸς δήλωσις, ὅτι μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ θὰ τεθεῖ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς οἰκείας Ἱεράς Μητροπόλεως ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται.

ε) Ὑποβολὴ πιστοποιητικῶν γεννήσεως, σπουδῶν, ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως καὶ βιογραφικοῦ σημειώματος.

ζ) Βεβαίωσις τῆς οἰκείας Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, εἰς τὸ ὅποιον ὁ ὑποψήφιος προτίθεται νὰ σπουδάσῃ, ὅτι γίνεται ὑπ' αὐτοῦ δεκτός, ὑποβάλλομένης μέχρι τέλους τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἢτοι ἔν ἐξάμηνον μετὰ τὴν χορήγησιν τῆς ὑποτροφίας.

Χρόνος ὑποβολῆς δικαιολογητικῶν, τὸ ἀργότερον ἕως 5.6.1991.

Πληροφορία εἰς τὸ τηλέφωνον 7212112.

Ἐν Ἀθήναις, 2 Μαΐου 1991

Ὁ Ἀναπληρῶν τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν
Ἀρχιμ. Πέτρος Δακτυλίδης

βαλε σημαντικὰ στὴν προβολὴ καὶ ἀνάδειξη τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, τοῦ Νομοῦ Γρεβενῶν καθὼς καὶ ἐκκλησιαστικῶν μορφῶν τῆς περιοχῆς (ὅπως «Βίος καὶ ἀκολουθία τοῦ ὁσίου... Νικάνωρος τοῦ θαυματουργοῦ» — 1980, «Στὸ βωμὸ τῆς ἐλευθερίας» — 1983, «Ὁ ἱεράρχης τῆς θυσίας» - Αἰμιλιανὸς — 1984, «Βίος καὶ ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ὁσιομάρτυρος Δημητρίου τοῦ νέου τοῦ ἐκ Σαμαρίνης» — 1984, «Ἡ Ἐκκλησία τῶν Γρεβενῶν» - τοπωνυμία, ἴδρυσις, διατελέσαντες ἀρχιερεῖς — 1986, καὶ ἀπὸ 1.1.86 τὸ μηνιαῖο περιοδικὸ «Ὅσιος Νικάνωρ»)· ὁμιος μὲ τὴν περὶ τῆς ὁ λόγος, ἀποκορυφώνεται ἢ προσφορά του, γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἄξιος πολλῶν συγχαρητηρίων!

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐξαιρέσιν δι' ἐπιλογῆς —κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 15 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5)1978 Κανονισμοῦ «Περὶ Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων»— πλήρωσιν δύο (2) θέσεων Κλάδου ΔΕ Γραμματέων ἐπὶ θαθμῶ Γ, καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους, ὅπως, ἐντὸς εἰκοσαήμερου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» ὑποβάλλωσιν εἰς τὴν Γραμματεῖαν τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν (ὁδ. Ἀγίας Φιλοθέης 21), κατὰ τὰς ὥρας 10.00' ἕως 13.00' καθ' ἑκάστην, σχετικὴν αἴτησιν, μετὰ τῶν κατὰ Νόμον ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν.

Οἱ ὑποψήφιοι διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ὡς ἄνω θέσεων δέον, ἵνα ἔχωσιν καὶ τὰ λοιπὰ δι' ἐκκλησιαστικῶν ὑπάλληλων προσόντα, ὡς ταῦτα ὀρίζονται ἐν τοῖς ἄρθροις 6 ἕως 13 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5)1978 Κανονισμοῦ. Ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος συγκλήσεως τῆς ἀρμοδίας Ἐπιτροπῆς ὡς καὶ εἰδικώτερα λεπτομέρεια διὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐπιλογὴν θέλουσι ἀνακουωθῆ τοῖς ἐνδιαφερομένοις δι' ἰδιαιτέρας ἀνακοινώσεως τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 13ῃ Μαΐου 1991

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερά Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ Ν. 590)1977 καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κανονισμῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν κάτωθι Ἱερῶν Ναῶν: 1. Κοιμ. Θεοτόκου, Ἄνω Σκαφιδωτῆς, 2. Ἀγίας Τριάδος, Κάτω Σκαφιδωτῆς, 3. Ἀγίου Γεωργίου, Καστροσυκιᾶς, 4. Ἀγίου Κωνσταντίνου, Ἡλιοβουνίων, 5. Ἀγίου Θωμᾶ, Λυγιάς, 6. Ἀγίου Ἀθανασίου, Ἐλαίας, 7. Κοιμήσεως Θεοτόκου, Μελιανῶν, 8. Κοιμήσεως Θεοτόκου, Τρικᾶστρου, καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα νὰ ὑποβάλλωσιν ἐμπροθέσμως τὰ προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ 2)1969 ἄρθρ. 36 πιστοποιητικά.

Ἐν Πρεβέζῃ τῆ 15ῃ Ἀπριλίου 1991

† Ὁ Νικοπόλεως ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Πατρῶν

(Ἀναδημοσίευσίς εἰς τὸ ὄρθον)

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις α) τῶν ἄρθρων 38, παραγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς α) Ἀγίας Σοφίας Πατρῶν καὶ β) Παναγίας Ἀλεξιαγίας Πατρῶν, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσιν τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/ιβ' τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ

τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Πάτραις τῆ 24ῃ Ἀπριλίου 1991

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παραγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἀγ. Ἰωάννου Θεολόγου Περδικονερίου, 2) Ἀγίου Γεωργίου Ροδιάς, 3) Ἀγίας Τριάδος Μουζακίου, 4) Ἀγίας Παρασκευῆς Παιδεμένου, 5) Ἀγίου Δημητρίου Νέου Φλόκα, 6) Ἀγ. Γεωργίου Ἀγίου Γεωργίου, 7) Κοιμήσεως Θεοτόκου Χαλκιάς καὶ 8) Ἀγίων

Ἀποστόλων Μοναστηρίου,

καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν καταληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Κυπαρισσίᾳ τῆ 24ῃ Ἀπριλίου 1991

† Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις α) τῶν ἄρθρων 38, παραγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς α) Ἀγίου Ἀθανασίου Εὐόσμου καὶ β) Ἀγίου Δημητρίου Ροδοχωρίου,

καλοῦμεν τοὺς θουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακανονικὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένο δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Νεαπόλει τῆ 13ῃ Μαΐου 1991

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Μόλις ἐκκυκλοφόρησε σὲ 6' ἔκδοση
ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας

Ἀρχιμ. Συμεὼν Π. Κούτσα

Η ΝΗΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Γιατί, πῶς καὶ πότε νηστεύουμε.

Ἀπευθυνθῆτε: Ἀποστ. Διακονία, Ἰασιῶν 1,
115 21 Ἀθήνα — Δραγασανίου 2 — πλατ.
Κλαυθμώνος. Τηλ. 7228.008, 3228.637.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Παραμυθίας ΤΙΤΟΣ

† Ὁ Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Ἀρχων Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου
τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Ἱστορικὴ προσέγγις τοῦ γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

Μητροπ. Γέροντος Χαλκηδόνος Βαρθολομαίου, Πρὸς τὴν Ὀλομέλειαν τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς.

Πρωτοπρ. Γ. Δ. Μεταλληνόου, Τὸ '21 καὶ οἱ συντελεστὲς του (Ἀμφισβητήσεις καὶ ἐπακρίβωσεις).

Ι. Μ. Χατζηφώτη, Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἶκον. Πατριάρχης κ. Δημήτριος εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος Ἀθῶν (21 - 27.9.1990).

Ι. Μ. Χατζηφώτη, Ἡ ποιμαντορικὴ ἐπίσκεψις τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἶκον. Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου εἰς Η.Π.Α.

Ἀρχιμ. Παύλου Ἀθανάτου, Ἡ θέωσις τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τοὺς Μυστικοὺς Πατέρας τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας.

Ἀρχιμ. Γεροθέου Βλάχου, Ὁρθόδοξη καὶ Δυτικὴ Παράδοσις στὴ ζωὴ μας.

Ἀρχιμ. Μακαρίου Βαρθολομαίου, «Φῶς Χριστοῦ, φαίνει πᾶσι».

Πρωτοπρ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Εἰσβολὴ τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας στὶς χῶρες τοῦ Ἀνατ. Συνασπισμοῦ.

Γεωργ. Ν. Λαϊμόπουλου (ἀπόδοσις), «Ἐλθὲ Πνεῦμα Ἅγιον, ἀνακαίνισον πᾶσαν τὴν κτίσιν».

Ἰωάννου Δ. Μποργάτσου, Αἱ ἀπόψεις τοῦ Κων. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων περὶ τῆς Τετραφανίας καὶ τοῦ Λεσβίου συστήματος.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.